THE LIBRARY ... UNIVERSITY OF JORDAN

הצופה

ב"ה, יום ששי, י"ז סיון תשל"ד (7.6.1974)
שנה ל"ז — גליון 11694 — המחיר 120 אגורה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפוהמ"ז
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

חיילינו עונו והוכו בשבי הסורי

השובים סיפרו להם כי „מדינת ישראל כבר נכבשה" וכי משה דיין „התאבד"

...סיפורים על הקירות ועינוי... : בכלא הסורי נשמעו את־... מפי יצחק פסחבקיה, בן 21, ונוריאן קובליו בן ה־20 ...ובם לבתי הוריהם בחיפה.

...צחק צעיר בלונדיני שקט ומ־... גולל את הקורות אותו בכלא ...לתי בתוך זכרונו פרטים אלה ...אחרים, אשר השאירו בו משקע ...יבהה לכל ימי חייו. סיפר כי היה ...עם הרביעיה" מבין חיילי צה"ל ...הצליחו להסתתר, משך 6 ימים ...מוצב החרמון לאחר שזה נכבש על ...הסורים.

...ביום השישי גילו הסורים ...מחבואם. הוא הובא יחד עם ...ריאן קובליו וחבריו לחקירה בדמ־... במקום שהוגדר על ידי השובים ...בית הספר". בבית הספר היו ה־...חיים נתונים בחקירה צולבת ש־...ה בעינויים כבדים במשך 5 ...ים.

...צחק צעיר בלונדיני שקט ומ־...רביעיה התחבאה בבונקר הסמוי ...מצב היה בידם מקלט טרנזיסטור ...שמעו חדשות על מהלך המלח־..., אך לא שמעו דבר על כיבוש ...רמון והקרב שהתנהל בו. „היתה ...הפעם הראשונה שלא הצלחנו...

ברציונות ל„שיחורי ישראלי" אמר. ציין כי התחושה בשיחורי ישראל תפסו את האירועים בשכה המציאות אותה חשו על בשרם.

מהלומות בדיוני סיפורי בדים

בעת החקירה לא הסתפקו חוקרי־הם במהלומות אכזריות אלא גם הל־עיגו אותם בסיפורי בדים. כך למשל סיפרו להם כי טבריה נכבשה והכוחות הסורים נמצאים בדרכם לחיפה. „לא האמנתי. לא ידעתי מה לחשוב. הכל היה מבולבל". סיפר יצחק, ב־חודשים האחרונים הגיעו לידי השו־ביים הישראליים חלקי מידע, וכך הרכיבו לעצמם תמונה על הנעשה ב־ישראל והמאבק הבינלאומי לשחרו־רם מהכלא הסורי.

הסורים מנעו טיפול רפואי

בהיותם בכלא הסורי היו כמה מחבריו מצוננים וסבלו ממחלות שו־נות, אך רופא לא היה ורק חובש היה מטפל בהם. הסורים סרבו לאפ־שר לד"ר קובלסקי, הרופא הישראלי שהיה עצמו בשבי, לטפל בשבויים הישראלים.

היחס בשבי היה שונה מתקופה לתקופה, ולפני כ־10 ימים החל „ה־שבוע הבהוקי". הסוהרים הסורים, אשר הסתייגו מהם כל העת, החלו ל־נהל אתם שיחות פרטיות והתקרבו אליהם, סופקו להם ספרים, בעיקר רומנים, והם החלו להרגיש כי מועד שחרורם הולך וקרב. סיפר, כי בשבי קיבל 16 מכתבים מאמו סופיה — שהיא מורה לספורט. גם מהמכתבים האלה נודעו לו פרטים על הנעשה כאן בארץ.

עוד סיפר כי בעת שהוכה על ידי הסורים בחקירה היו עיניו קשורות. „קיבלתי מכות נמרצות במשך 5 ימים בחקירה".

סיפורו של נוריאן קובליו

גם נוריאן קובליו נשבה במוצב החרמון, והכיס לפני שכוחות צה"ל כבשו מחדש את המוצב. הוא סיפר כי ביום הכיפורים בשעה 2.30 אחה"צ, בעת שהחל הקרב, קיבל הו־ראה להשאר במקום כדי שיתר הכוח יוכלו לסגת.

„חשבתי שזה הסוף שלי — סי־פר נוריאן — אבל ברגע האחרון הצלחתי להמלט לאחד המקומות ה־סמויים במוצב, ולמצוא מחסה ב־בונקר תת־קרקעי ושם נשארתי במשך ששה ימים. למזלי היו שם מזון, מים ושמיכות. אף על פי כן לא הצלחתי לישון וכמעט שלא אכלתי דבר ב־משך אותם ששה הימים. ביום השישי שמעתי לפתע קולות. לקחתי רימון

(סוף בעמוד 2)

הוחזרו 19 ארונות של חללי צה"ל מסוריה

19 ארונות של חללי צה"ל הובאו אתמול בשעה 3 אחה"צ מסוריה למחסום ש־בכביש קונייטרה—דמשק.

הארונות הוסעו במכוניות של ה־צלב האדום והיו מלווים על ידי נציגי הצלב האדום.

טקס העברת הארונות נערך לפי דרישת הסורים בלי נוכחות עתונ־אים וצלמים.

בצד ישראל נכחו ראש אכ"א אלוף משה גדרון, הרב הצבאי הרא־שי של צה"ל, אלוף מ. פירון, סגנו תא"ל גד נבון, משקיפי או"ם ונציגי הצלב האדום.

בהגיע ארונות החללים הישראליים אמר הרב פירון „קדיש", „אל מלא רחמים" ופרקי תהלים. יחידת צה"ל דגלה את נשקה.

לפני כן, העבירו אנשי צה"ל 8 ארונות של חיילים סוריים שנהרגו בחרמון ובמקומות אחרים, ונקברו בישראל. הארונות הסוריים נישאו על כתפי חיילי צה"ל כאשר בראש טקס הלוויה [illegible].

הארונות של החללים הסוריים ש־היו ממוספרים, אך ללא שום תוית זיהוי, הועלו על מכוניות צה"ל ו־הובאו לבית קברות צבאי בהאנ־ארובה שבמרכז המדינה.

הרב הפיקודי, רב־סרן אריאל מסר כי בתאן ארבעה קבורים 800 חיילים סוריים שנהרגו במלחמת יום הכי־פורים. 400 מהם זוהו ושמותיהם כתובים על מצבות עץ ארעיות.

תלמידי „כרם ביבנה" בראשות רבם ... מקבלים את חברם בנימין מנור (השלישי מימין, מוחא כפיים) בשובו משבי סוריה

„ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה"

מאת יהושע שטש, כתב „הצופה"

בשעה שנראה המטוס ... עלתה השמחה על גדותיה. אלפי בני משפחות, מכרים וידידים הובאו אל אזור הנחיתה כ־חצי שעה לפני בוא המטוס. הם באו עמוסים בזרי פרחים ונשאו כרזות „ברוך שובכם, גבורי ישראל, הבו־תה". ההתרגשות ניכרה בעיקר בפני הורי השבויים. הללו עמדו מתוחים, ונשאו עיניהם לעבר כל מטוס שהגיע בנמל התעופה.

ואז, כמה דקות אחרי השעה 10, נראה המטוס האדום מתקרב. השמחה וההתרגשות פרצו כל גדר, וגדרות הביטחון, שמאחוריהן עמדו ה־אנשים, נפרצו בזרם אדם אדיר, ש־מולו היו החיילים והשוטרים חסרי אונים. הכל שטו לעבר המטוס.

משנפתחו דלתות המטוס, והשבו־יים החלו יורדים בכבש, נראו רבים מהם המומים למראה ההמון הרוגש. בני המשפחות זיהו את יקיריהם, ולחיבוקים ולנשיקות לא היה קץ.

בין השבויים החוזרים נראו שלו־שה חבריי ישיבות: יוסף תור מטירת צבי, עמוס לוזינגר מחיפה ובנימין מנור מבאר שבע, תלמיד ישיבה „כרם ביבנה". משירד בנימין מנור מהמטוס הקיפה אותו קבוצה גדולה של תלמידי ישיבה „כרם ביבנה", ובראשם ראש הישיבה, הרב ח. גול־דוויכט. בנימין נישא על כתפי חבריו והמעגל של הרוקדים התלכד בריקוד נלהב. „ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה", „ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך", „שאו שערים ראשיכם" וכו'. שעה ארוכה נמשכה השירה והריקו־דים, כשבנימין הנרגש מצטרף לשי־רת חבריו.

וכך כל אחד מהשבויים, סוחף גלי שמחה ואושר של בני משפחתו ו־ידידיו, אחרי חדשים ארוכים כל כך.

אם התנועה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המזרחית־המודרנית
בהנהלת ברוך שורץ
תל־אביב, שכונת צג
טלפון 284381

תגובת דובר צה"ל לפרסומי דמשק:

ישראל נהגה בשבויים הסורים בהתאם לאמנת ג'נווה

בתגובה על הפרסומים מד־משק בדבר היחס לשבויי ה־מלחמה הסוריים בישראל, מסר אמש דובר צה"ל את הפרטים הבאים:

ישראל נהגה בשבויים הסוריים בהתאם לאמנת ג'נווה ואילו בתחו־מים שונים אף לפנים משורת הדין. ... השבויים הסוריים ש־... ביום 9.10.73 ואילך באמרת שתוף ... הצלב האדום הבינלאומי ... ניתנה הרשות לבקרם בראשית ... עובדה היא כי הביקור הרא־שון נערך ב־14.10.73.

לעומת זאת נמנעו הסורים למסור את שמותיהם של שבויינו, וכך גרמו ... בגורמם סבל על־אנושי למשפחות רבות במשך חודשים ארוכים. שמות אלה נמסרו למזכיר המדינה של ארה"ב רק בסוף — ב־1.3.74 ורק במועד זה הורשו נציגי הצלב האדום לבקר לראשונה את שבויינו.

מזונם של השבויים הסוריים ביש־ראל היה לפי התפריט של חיילי צה"ל. הטיפול הרפואי ניתן להם בבתי חולים כמשלמים כנהוג לגבי כל אדם אחר בישראל. ניתנה להם אפשרות לשגר או לקבל מכתבים מיום שבים הראשון וכן לקבל חבי־לות ללא הגבלה.

השבויים הסוריים הורשו לשמוע לשידורים ... שעות אחדות ביום ובחודשי הקיץ — אף עד 10 שעות ביום. סופקו להם צרכי דת למוסל־מים ולנוצרים וכן ספרים ועתון יומי.

בעיות יהודי בריה"מ וסוריה יועלו בפגישה עם ניקסון בעת ביקורו בישראל

מאת סופרנו המדיני בירושלים

בעיית יהודי ברית המועצות וי־הודי סוריה תועלה בדיון בפגי־שתם של שרי ישראל עם הנשיא ניקסון עם ראשי המדינה בשעת ביקורו בארץ — נאמר אתמול בחוגים מדיניים.

ישראל אמנם נוקטת עמדה שלא להתערב בענין „תיקון ג'קסון" בי־אשר זה ענין אמריקני פנימי, אולם תדגיש את עניינה בגורל יהודי ברית המועצות שהרבה מהם כבר עלו ל־ישראל.

יש להניח שהנשיא ניקסון יבקש מישראל להפעיל השפעה לכינון הס־כם פשרה בענין „תיקון ג'קסון" בכונה שיש להעדיף את ה„דיפלו־מטיה השקטה" בנושא זה.

פעילות צערת הסתכנות היהודית

שנועדה ליום ראשון הי"ז ביוני נדחתה בגלל ביקורו של הנשיא ניק־סון, ליום שני הי"ז ביוני.

בעצרת ישתתפו 400 נציגים יאור־גים בכל הקהילות היהודיות בעולם, וביניהם גם קבוצת המנהיגים שנפ־גשה עם הנשיא ניקסון לקראת צאתו לכספ בבריה"מ ובמזה"ת. בפתיחתה ינאם נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר ובישיבה האחרונה ידבר ראש הממשלה.

ניקסון ידון על בעיית יהודי רוסיה בשיחותיו עם ברז'ניב

ואשינגטון, 6 (ע"צ יע"ר) — נשיא ארצות הברית ריצ'רד ניקסון יעלה לדיון את בעיית יהודי ברית המועצות בשעת הפגישה שהוא עומד לקיים בסוף החודש זה עם מזכיר ה־מפלגה הקומוניסטית הסובייטית ליאוניד ברז'ניב — זה נשתמע מהדברים שהשמיע ניקסון בפני משלחת של מנהיגים יהודים, שנפגשה עמו ביום ד'.

הרב ישראל מילר, יו"ר ועידת הנשיאים של הארגונים האמריקאים — היהודים הראשיים, אמר, בעקבות הפגישה עם הנשיא שנמשכה 45 דקות, כי ניקסון הכעים שבעיית יהודי בריה"מ קרובה ללבו.

עם זאת ציין הרב מילר כי ה־נשיא לא אמר במפורש שיעורר את הבעיה בשיחות הפסגה עם המנהי־גים הסובייטיים. אך הוסיף כי מדברי ניקסון משתמע שהוא יפעל למען יהודי בריה"ם.

הדלקת נרות ערב שבת
ירושלים 6.04
תל־אביב 6.22
חיפה 6.16

הבדלה מוצ"ש
ירושלים 7.26
תל־אביב 7.29
חיפה 7.30

קדוש להבדלה
כל חג וכל שמחה
כרמל מזרחי
תמיד על שולחנך

כרמל מזרחי
יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

המפד"ל קובעת את דרכה באופוזיציה

נתקוף נקודת התורפה של הממשלה תוך תיאום עם מפלגות אחרות

מאת סופרנו לעניני מפלגות

הנהלת המפד"ל, שהתכנסה אתמול לדון, בין היתר, בנושא „דרכנו באופוזיציה" אימצה את הצעת הסיכום של מזכ"ל המפד"ל צ. ברנשטיין לאמור:

„נתקוף את נקודות התורפה של הממשלה ונציע לה דרך, כדי להפילה".

בסיכום נאמר עוד כי „דברים אלה ייעשו תוך צמידות מובהקת לעמדה ההסטורית של התנועה במדינה וב־עם ובהתאם לעקרונותינו; ייתאמו עמדות עם מפלגות אופוזיציוניות אח־רות; דרכי הפעולה ייקבעו על ידי הסיעה בכנסת בהתאם לנושאים ול־ברלים".

הנהלה העיונית של הפרק בהחו־דש הבטחוני, מדיני וכלכלי.

הנואם אמר בהקשר זה, כי ב־ היום העליה במצאת ישראל בהקו־פת שפל וכידי הודע יהיה בספרים של העולים. להלן אמר ד"ר רפאל, כי הריב בין הממשלה לבין היהדות הדתית הלאומית פירושו „סיכון כפול, כי יצרים הקרע בין יהדות העולם המדינה. אותות וסימנים ר־אים כבר ובולטים מאד והם החלו בעיקר לאחר „מלחמת יוה"כ".

הנואם הטעים כי אכנס למפד"ל רק עשרה חברים בכנסת אך אלו יוכלו להוות אופוזיציה חזקה ובכ־ירה באה. „אם נכון צעדינו ואם נפעיל במלוא היכולת את כוחנו".

הוכחנו את עצמנו באופוזיציה

לדעתו עצם היצמדותה של המפד"ל בן הממשלה פוגע בה וכפתה מבש־לה. „מצב הממשלה בכנסת כבר רע. ה־61 אינם בעלי אחד ובתוך המערך

גופא קיימים הילוקי דעות וחרכו הרבה כוחות לקיום עלמות במפלגה זו. שלא לדבר על הקצים שניתן להצרים בוועדות הכנסת השונות".

ח"כ רפאל הזכיר את תקופה היו־תה של המפד"ל באופוזיציה וציין כי „הוכחנו את עצמנו כאופוזיציה חזקה והריפה ועד היום הזה לא היתה כזו".

„יחד עם זאת גם כאשר לעינינו מטרה אחת ברורה — להכשיל את הממשלה ולהפיל אותה — נבחון עצמנו בכל פעם שלא ניכשל בעמ־דה הבנוגדת לדרכנו ולהנהגה מ־נקודת מוצא עקרונית".

נוצרי תנאים להקמת מערך דתי בכנסת

ד"ר רפאל סבור, כי נוצרו תנאים להקמת גוש או מערך דתי בכנסת ביסוד הוך תיאום עם סיעות אופו־זיציוניות אחרות, „אולם יש לבוע מ"מ שאין אנו נגררים אלא יהמים ר גורמים אחרים עמנו".

בסיום דבריו קרא הנואם לפתח פעילות ציבורית ענפה כדי לזכות בתמיכה ברחבה של התנועה הרחבה הקהל. כמו כן קרא להופעה בלוכדת של כל חלקי התנועה.

מרכז מאשרים את „הסכם" בהפרדת האיזון

יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת, ח"כ א. מלמד האשים את המערך בהפרת האיזון בין הציבור הדתי לציבור ש־אינו דתי וטען כי נימוקי המערך נגד הקמת בכשלה חרום לאומי הם

(סוף בעמוד 2)

הדלקת הנר

	ער"ש	במוצ"ש
ירושלים	6.04	7.26
תל־אביב	6.22	7.29
חיפה	6.16	7.30

איגרת הגרצ"יה קוק אל מתנחלי קשת־קונייטרה

ב"ה י"ד סיון התשל"ד

עטרת השלום והברכה לכם, אחינו מחמדינו, וכל משפחותיכם, הקטנים והגדולים, ה' עובדים והלומדים, מציבי גבר לחותנו וסיעתכם שכמותנו ב־עיר הקודש קשת—קונייטרה.

הלא שלי כולי אתכם יקירי חיי, אשריכם שזכיתם הזכות ל־קיום ועשות את הפקודה האלקית של כיבוש עולם, כמאמר ד' אומות, אשר נתן במיוחד ויודעי לב ישראל, אל עם אלוקי אב־רהם, ... הלא מי לכם שלוחי דרחמנא, אשר צוה לנו עם מ, ... של ... לחזור לעיר... ה' ... ועשו באמונה וגבורה הקדושה, לתוצאה ... ... בכל ... של כל אפסי ארץ.

חזקו ואמצו ... ... לכם ... של ... על הקודש ... לעד.

נאמנכם במלוא כל ..., לב ... של ... ...

צבי יהודה הכהן קוק

ד"ר רפאל: ההחלטה שלא להצטרף לממשלה נתקבלה על דעת כל החברים

את הדיון בנושא זה פתח ח"כ ד"ר יצחק רפאל.

הנואם קבע כי החלטה המפד"ל שלא להצטרף לממשלה נתקבלה על דעת כל החברים וזאת בעקבות סי־רובו של המערך להיענות להבטחה האולטימטיבית על המפד"ל בשאלה „מיהו יהודי".

ד"ר רפאל הוסיף, כי „חוסמה ממשלה חדשה צרה בבסיס הציבורי שלה, ובתוך המערך שלא היתה עוד ממשלה כל כך חלשה בהרכבה. זו ממשלה ללא הקונה יום, ולא כוחר פעולה וללא תשובה לבעיה

הנהלת המפד"ל אישרה עמדת נציגיה בממשלה ובכנסת לגבי הסכם ההפרדה עם הסורים

ד"ר בורג: מניעת פגיעה בישוב כל שהוא ברמת הגולן והתחשבות בדעת הרמטכ"ל – שתי הנקודות שהנחו שיקולינו

מאת סופרנו לעניני מפלגות

הנהלת המפד"ל אישרה אתמול את עמדת נציגי ה־מפלגה בממשלה ובכנסת כלפי הסכם הפרדת הכוחות ברמת הגולן.

שר הפנים היוצא, ד"ר יוסף בורג, בהביאו את השיקולים שהנחו את שרי המפד"ל והסיעה בכנסת בהחלטה הנוגעת להפרדת הכוחות, אמר כי שתי נקודות מרכזיות הד־ריכו אותם בפועל: „מניעת פגיעה בישוב כלשהו ברמת הגולן; שלילת עמדה כלשהי הנוגדת את דעת ה־רמטכ"ל".

ד"ר בורג הסביר, כי שלוש מע־רכות יחסים עמדו ברקע הדיונים להפרדת הכוחות: יחסי ישראל—ארה"ב; יחסי ארה"ב — מדינות ערב; יחסי ארה"ב — בריה"מ.

הטוב שבהסכם

לדעת ד"ר בורג תורם ההסכם ש־הושג תרומה חשובה לשיפור היח־סים בין ישראל לבין ארה"ב ואילו אותם סעיפים בהסכם שבאמצעים לנו הורסים תרומה חשובה למסכת היחסים בין ישראל לבין ארה"ב ומובילה למערכת היחסים בין ארה"ב לבין בריה"מ. כל אלה, הטעים ה־נואם, ... „וזהו מן ה־טוב שבהסכם".

להלן אמר הנואם, כי אל לנו לש־כוח את מלחמת ההתשה שהתנהלה ברמת הגולן שבמסגרתה ... והינו צפים להפסקתה מה שחייב ריתוק כוחות מילואים ומחירים ב־נפש.

החשש

בהתייחסו להישגים שבעקבות ה־הסכם פירט ד"ר בורג את התחייבו־יות של ארה"ב כלפי ישראל: סיוע כלכלי מאסיבי; רכש בכמות ובאי־כות; תנאי רכישה שאפשר לחיות בהם; ולא נשכח גם „עניני נפש", סיוע באו"ם ובמישור הבינמעצמתי.

להלן הגיע ד"ר בורג אל החש־שות שהתקרבו במהלך הפרט ב־אומרו „אני מלא דרך ארץ בפני ה־אקטיביזם של ... ה־... בחייהם את ... אין להשוות כלל בינם לבין הנוער ... „האחרונה". אב־לם, יחד עם זאת קבע כי „בעצה ... לגלילות, אשה להתנה, תקיפה בדעה. ולא רק כאשר יש לה זיכה עם המפד"ל...".

ד"ר בורג הוסיף: „גברה שבר־בות המים גם לנו. בעוד אנו יוש־בים ... בפינה נפשית ... אם ילדי ... בהוק ... בסתרים ... נפשי בכי־מר...".

ביקורת נגד העלבת נשיא ארה"ב

הנואם ביקר גם התבטאויות חרי־פות כלפי נשיא ארה"ב וקבע „זה לא בגייע לו" הטעים בהקשר זה, כי אין לשלול בדרך הפוליטיקה מצב, לפיו, „אם למיכה יש ‚ערקה' ב־ארצו אשר בגלילה הוא עוזר לי".

בסוף דבריו אמר ד"ר בורג כי איש אינו אומר שהסכם ההפרדה הוא סוף פסוק אלא ... לבצלו לאח־ריה לצורך ההארכנות.

ד"ר בורג קרא להתחדשותה של ההסכמה העיונית האוטוסטרטית ול־... התנהגות מהלכי המדינה ... בהלכה: נטל הנפש, הסילים באוי־זר, כספי הרב ... ונופשים אחרים.

ברכה לשבויים שחזרו

בפתח הישיבה שיה מזכ"ל המפ־ד"ל, צבי ברנשטיין ברכה לשבויים שחזרו לביתם מהכלא הסורי והבי־עה על נפילה הבנים שמתקופתם חזרו לישראל. ההנהלה התייחדה בישיבה עם זכרם.

ברנשטיין עלה את ברכתו לגדרות המפדת על היתנחות החדשים בי־שיבה בהכלים.

קיסינג'ר: לא נתתי שום הבטחות חדשות לישראל בקשר לבלימת הטרור

וואשינגטון, 6 (ע"ר) — ד"ר הנרי קיסינג'ר מסר היום בי־שיבת עתונאים במה שתיים ביורים על כיבוש התחרותיות...

— סר החוץ אמר כי לא ניתן הת־חייבות לישראל בקשר עם כרימת ... הסדרי ... הוסיף להבטחות ה־יושנות כבר ... ומדינה בישראל ... לישראל להגיב על פעולות טרוריסטיות.

— הוא לא התחייב להעניק 100 מיליון דולר או סכום כלשהו בתורה סיוע לסוריה במסגרת מאבצרי להח־... את הסכמה להסדר בזדחה־... כנז. עם זאת הוסיף כי סוריה נכ־... זית לקבל חלק מהסכום של 100 מיליון דולר, שהנשיא ניקסון ביקש מהקונגרס.

— הוא הבהיר את ראשי השלטון החדש בישראל לבקר בארצות ה־ברית, אך המועד לביקור בישר ראש זה ייקבע על ידם.

— ארצות הברית אינה בקיימת יחסים עם הפלסטינאים. ד"ר הנ־רי קיסינג'ר סירב כמה וכמה פעמים לגלות, אם עמדה זו מתבגרת אי־צה הברית לנוכחות בשיחות ה־שלום בג'נבה.

התקפה קשות של ראש הסנאט הזרחי

קיסינג'ר התקף לשונו בבעיות שהוגבאו הראשונה שקיים לאחר כצ־בד התחייב של ... הקרית על ... בשערוריית ... ווטרגייט.

ד"ר קיסינג'ר הסביר בבירור ... החששה להאשמה כאילו בעבם ... ... הסיבה שהיה מעורב בביוזה לשיחות ... אבטחו לפני הבש ...

„נסיון לשרת את הממשלה ... מבוכות בשמש ... — אמר ד"ר קיסינג'ר בסביבה.

כאשר נשאל על ... שאלות, אם ... באנשי ... ... „אני מכור ... צריך ... יגא ... יורבע".

האו"ם מודיע על התחלת הנסיגה ברמת הגולן

דמשק, 6 (ע"ר) — בשעה שי־סוריה יצאה היום את ... של הסכם ... הישראלים מודיעה על מירים על האו"ם כי ישראל ה־... ... ההחלה בנסיגה מהחזיקה לפני צידי הקו ברמת הגולן.

פקידי או"ם אמרו כי אלף חיילים מבין 1,250 באנשי האו"ם אשר יוצ־בו באזור כבר הגיעו לשם, והחלו ... את ... בקווים הקדו־מים.

עם סגירת הגליון

ואשינגטון, 6 (ע"ר) — כינס צי־בוה הברית היום הצעה לבנין את ההודעה הצבאית האמריקאית בבסיסים בחו"ל ב־125,000 אנשי צ־בא. ב־54 נגד 35 קולות דחה הסנאט הצעת חוק שהוגשה על ידי מנהיגי הרוב ... מאנספילד. לפי הצעה זו היה ... מכח האמריקאי בחו"ל ל־312,000 אנשים.

כתוצאה ההצעה אחרי שליכות מי־צבן זה היה בעל השפעה מרובה על ... כמו הערכה ... יותר על השיכות ... באירופה, בר ... של הנהגה סובייטית.

נפטר צבי עמיצור מעורכי „על המשמר"

צבי עמיצור, מעורכי הבפיס של „על המשמר" נפטר אמש ל־אחר התקפה לב בגיל 53.

הוא לקה בהתקפה בזכות במש־... ... ... נלקח ל־בית החולים ... בפעולה ... ... להחיותו ... בחייו.

צבי עמיצור נולד בתל־אביב ב־1921. היה בעל ידיעות רחבות ב־לשון ובתרבות העברית ועבד במשך שנים בעורך לילה ב„על המשמר". אחר כך כשתדלה ... ... בריכוז העבודות ... של ... עוד ... שנד ... על ה־... ... ... נשכת ... אשה ...

תחזית מזג האוויר

בהיר חלקית. בטמפרטורות המסי־מליות היום: ירושלים 22, תל־אביב 25, חיפה 24, צפולה ..., באר שבע 27, טבריה 25, אילת 35, בירוק ... 33, רמת הגולן 21, הר כנען 22 מעלות.

תנועת
האשה הדתית לאומית
סניף תל־אביב

ימי־מכר

יתקיימו ... ביום ... על שני ימי־מכר ... בשעות ... , תל־אביב ... ביום שני ו־שלישי, כ' — כ"א סיון התשל"ד ... בין השעות: 9 בבוקר ועד 6 בערב

... ...

בואו והרבחו!

ההנהלה

דרוש בעל מוסף

לימים נוראים
הבאים עלינו לטובה
*
לפנות להנהלת בית־הכנסת ... שיכון חדש, קרית שמואל — חיפה
ההנהלה

אגוד הסופרים הדתיים — ארגון הותיקים באי"י

אזכרת התייחדות
עם זכרו של האיש הנעלה הסופר והוגה הדעות

רבי אברהם גולדרט ז"ל

במלאות שנה לפטירתו

תתקיים אי"ה ביום ראשון כ"ט סיון (16.6.74), בשעה 5.30 בערב, באולם האמפיטה ... , רח' ... 156 — תל־אביב

לימוד משניות

דברי הספד על אישיותו ומפעלו ... :
הרב ...
השופט ...
מר אברהם בויאר — ...
על ... — השופט יהואל ...

תפילת אזכרה

אוניברסיטת בר־אילן

הפקולטה למשפטים על שם יעקב הרצוג
מודיעה
לנרשמים לשנת הלימודים תשל"ה

א. מבחן המיון באנגלית
יתקיים אי"ה ביום שישי כ"ד בסיון תשל"ד 14.6.74, בשעה 9.00 בבוקר, באודיטוריום הגדול ע"ש שליפר. — הבחינה היא חובה לכל הנרשמים. להוציא אלו אשר קיבלו הודעה על אי קבלתם.

ב. קורסי הקיץ באנגלית
1) הקורס למתחילים יפתח ביום ... 15.7.74.
2) הקורס למתקדמים יפתח ביום ראשון, ל' באב תשל"ד 18.8.74.

הרבנות המקומית / המועצה הדתית
מדרש „יד־אפרים" — רעננה
תנועת בני תורה

ביום שלישי כ"א סיון (11.6.74) בשעה 9 לפנה"צ
יתקיים בע"ה בבית הרבנות המקומית — רעננה

יום לימוד תורה

בר בי רב דחד יומא

יום זה יוקדש כולו ללימוד תורה — בתלמוד, בהלכה ובמחשבה — מפי גדולי תורה

— ארוחת צהרים למשתתפים ב„בית פישר" —

*

ההרשמה: במועצה הדתית — רעננה. טל. 921556

למתנחלי שכם,
למתנחלי קשת
(קונייטרה)

חיזקו ואימצו

ובעזרת ה' נעלה ונצליח

מתנחלי חברון

יד הרב מימון

מרכז עולמי לתורה וללימודי יהדות
בשיתוף
הסתדרות הרבנים של ארה"ב וקנדה

בימים ט"ו, ט"ז, י"ז באב תשל"ד (3.4.5/8/1974) יתקיים בבית מוסד הרב קוק, ירושלים, שכונת ...

הרב־שיח הבינארצי השני

על הנושא:
תחומי המעורבות של יהדות התפוצות בעניניה הפנימיים של מדינת ישראל ומעורבות מדינת ישראל בבעיות יהדות התפוצות

הפתיחה במוצאי שבת ט"ו באב תשל"ד (3.8.74) בשעה 9.00.
ביום שני י"ז באב (5.8.74) יוערך סיור אל מערה בהדרכת פרופ' ז. וילנאי.

פרטים: במוסד הרב קוק, ת.ד. 642 ירושלים, טל' 226251.

לח"י
אליהו חן ציון
ראש מחלקת המסים של הפוהמ"ז

ורעיתו בולטיה

מזל־טוב ואהולים לבביים
בהגיע בנכם היקר חנניה לעול המצוות
תזכו לרוות ממנו ומכל ילדיכם רוב אושר ונחת

מאחלים:
חברי הנהלת המחלקה
ועובדיה

לחבר
אליהו חן־ציון ומשפחתו

מזל טוב וברכות נאמנות
לכניסת בנכם היקר חנני' נ"י בעול המצוות
יהי"ר ותזכו לרוות ממנו רוב נחת

הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
הועד הפועל / מחלקת הארגון

מתיבתא „תפארת ישראל"

... ...

ברגשי כבוד מתכבדים אנו להזמין את ידידי ומוקירי ישיבתנו לבוא ולהשתתף

במסיבת מלווה מלכה

בהשתתפות של
רבנים וראשי ציבור, אנ"ש ומוקירי בית רוזין

שתתקיים אי"ה במוצאי שבת קודש פרשת בהעלותך, אור ליום י"ט סיון (למספרם 8 ביוני) בשעה 8.30 — באולם ובמעונה של הישיבה, רח' בלכי ישראל 40—44 ירושלים

ברגשי כבוד וברכת התורה
המזמינה והנהלת הישיבה

* המסיבה תחל אי"ה בשעה 10.45.
* לתושבי שכונות מרוחקות יתקיימו הסעות עם סיום המסיבה.

ההסתדרות הציונית העולמית

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

החל מהיום מספר הטלפון החדש שלנו הוא:

02-39261

המפלגה באופוזיציה

המפלגה הדתית־לאומית שהיא באופוזיציה לממשלת רבין נערכת עתה במעמדה החדש לקביעת דרכי פעולתה.

בראש־וראשונה תהיה נאמנה לעצמה בביקורתה על הממ־שלה ובהבלטת תולעתה. בקביעתה עמדה משלה לכל בעיה, מדינית ובטחונית, משקית ורוחנית, תוכיח את גיבתה העצמאית כאופוזיציה.

בעמדתה תייצג המוני תושבים שומרי־מסורת ומושרשים בכל צנפי הארץ, שמבקשים ממשלה אחדית לאומית, היודעת להתעלות מעל חישובים־צרים בימי־חירום ולפעול לפי עקרונות של אמנה, בטחון ושותפות רחבה בבימשל.

אופוזיציה מתוך אחריות יהודית, כשוקדת להחליף ממשלה צרה ביותר, הנשענת על קומוניסטים, בנוסף לגוש שמאלני־וחרני, בממשלה גדולה, מאוזנת בהכרעותיה, קולה יעורר הדים נרחבים בקרב תושבי הארץ.

מדינת־ישראל הנכנסת למאבק מדיני חמור, מלווה לחצים מבחוץ, אי־אפשר לה אלא בממשלה אמינה על רוב העם, שבכוחה להנהיג מבחינה מדינית ולהקנות כוח־עמידה חברתית־רוחנית. הממשלה הקיימת משוללת הנהונים היסודיים למעימות המחייבות רוב איתן, כושר ברמה גבוהה ושורשיות יהודית.

אופוזיציה יעילה, כולה יחומה ופעילה, גם כשמנין קולותיה אינו מספיק להפיל ממשלה, הרי במיתוחה הרצוף יוצרת אווירה ציבורית המקצרת ימיה של ממשלה שאינה ראויה לכשול בזמן זה.

מעולם לא היתה במדינה ממשלה כזו, תלויה על בלימה, נעדרת מניין ומשקל, שגם לא־מעטים בתומכיה תומכים בה בניגוד לרצונם. ומעולם לא היה צורך דחוף בממשלה המקיפה רוב חלקי־הציבור כבימים של מערכה מדינית מבחוץ ושל הקניית יציבות משקית ונפשית מבפנים.

לכן תפקידה של המפלגה הדתית־לאומית להיות אופוזיציה נמרצת ועניינית, גמישה בשתוף־פעולה עם מפלגות אופוזיציו־ניות אחרות, כשלפניה המגמה להקים במקומה ממשלה רחבה, בעלת שורשים יהודיים וכשירה יותר למשימותיה.

המפלגה באופוזיציה בדין שתגבש את שורותיה, התחזק באירגונה ובהסברתה, ותנהל את מערכתה ביכולת גוברת והולכת.

הבטחות וגם תביעה

הפגישה בין נשיא ארצות־הברית, ר. ניקסון, לבין מנהיגי הקהילה היהודית שנערכה ביוזמתו, מכוונת לקראת ביקוריו במזרח התיכון ובברית־המועצות. היא הבטיח וגם תבע.

אמר למתמנים, אין לישראל לחשוש מפני התקרבות ארה״ב לארצות־ערב. הדגיש, זו התקרבות לא על חשבון ישראל.

אלה הם דברים בעיתם, שהרי הובעה דאגה כמא הידוק הקשרים המדיניים והכלכליים בין וואשינגטון למדינות ערב עלול לקפח את ישראל. ניקסון בא להרגיע, באומרו, ש„התקרבות זו עשויה לשרת בסופו־של־דבר גם את האינטרס הישראלי".

בפגישה זו הודיע, שמשלחת ישראלית מן הצמרת תגיע לארה״ב כדי לדון בתכניות סיוע צבאי ארוך־טווח. אלה הן תכניות, השלובות כנראה, בסיכומי הפרדה־הכוחות ביוזמתו ובביצועו של קיסינגר.

באותה שיחה פנה הנשיא האמריקאני לנציגי היהדות בארצו, שיפעילו את השפעתם על הסינאטור ג׳קסון, בעל התיקון בחוק, המתנה זכות עדיפות בסחר לברית־המועצות בהיתר־הגירה חופשי מארצה, שירכך את הצעתו, כדי למנוע פגיעה בהפשרה שבין ארצות־הברית לבין ברית־המועצות.

זו פרשה קשה, ומשמעה ויתור על מאבק אנושי צודק ביותר, וסיכוי להצלת המוני יהודים מרוסיה הסובייטית, בגלל מדיניות־חוץ בעלת אינטרסים משלה. היפוכו של דבר, זו שעת־כושר לתבוע מברית־המועצות פתיחת שערי־היציאה בפני הרוצים לעזבה. אין זו התערבות בעניניה הפנימיים של ארץ אחרת, אלא שמירה על זכות יסודית של האדם לגור במקום שהוא רוצה.

בדרכי שיכנוע ולא בכוח אלים

השימוש בכוח אלים נגד נאמני הארץ וכמתנחלים בנחלת־אבות הוא פסול ביותר. אם השלטון סבור, שמטעמים פוליטיים אין מקום עתה להתנחלות בלב השומרון, ליד שכם, דינו להצטייד באורך רוח ולשכנע את המתנחלים בנימוקים שבידו. אך ללא הפעלה יחידת צה״ל ומשטרה להרוס גדרות ולגרור בכוח את המתנחלים מן המקום.

מאת המתנחלים, אנשים, נשים וילדים, קבעו את מקום התנחלותם בחורון שליד שכם, ובשעות מספר הקימו אוהלים, גדרו את השטח והניפו דגל הלאום. ליוו את המתנחלים הרב צבי־יהודה הכהן קוק, כמה מטובי תלמידיו, ומספר חברי כנסת מן המפד״ל והליכוד.

בציני השלטון הסבירו להם, שכל התיישבות מבוצעת לפי קוו מדיני ובטחוני, ומאחר שמבצעם לא אושר הריהם נדרשים לפנות את המקום.

אנשי הון־והגעשה, המתנחלים בשטחי ארץ־ישראל, לער־ביהם חוק שייכותה של כל הארץ לכל היהודים והם עשו מה שעשו לפי צו נפשם. בעימות בין החיילים והשוטרים לבין מתנחלים מסוג זה הכרח הוא לבקש כל מוצא ובלבד לא להש־תמש בכוח הזרוע. יש להצטער, שהשלטון גילה קוצר־רוח, העדר משמעת עצמית וחוסר דרך־ארץ לדבוקים דביקות דתית לנחלה שניתנה בברית אבות: „לזרעך נתתי את הארץ הזאת".

ממשלת רבין, שלפי הרכבה עלולה להיות ממשלת נסיגות, חוששת כנראה שמא תהיה נאלצת לעמוד בפני התנגדות נמרצת על כן הפעילה כוח מופרז כנגד מקימי ההתנחלות.

כל התנחלות זקוקה לאמצעים בטחוניים ומשקיים. כמו שיש להתחשב בצידה המדיני, ויש מקום להסביר כדאיותה יותר או לאו בפרק־זמן זה. אבל יש לגנות בתכלית הפעלת זרוע נטויה במקרים אלה.

לא באלימות ירתיעו את המקיימים בפועל־ממש את הכתוב: „כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו".

מחזות שמחה ודמעות גיל בשוב הבנים מהשבי הסורי

מאת כתבי הצופה

. גילויים של שמחה דמעות גיל ואושר פקדו אתמול את נמל התעופה ע״ש בן־גוריון, כאשר הגיעו לשם 56 שבויי המלחמה הישראליים, שהוחזרו על ידי סוריה תמורת החזרתם של 382 שבויים סוריים שהוטסו במקביל לדמשק.

בין הבאים לקבל את פני השבויים היו ראש הממשלה יצחק רבין, הגב׳ גולדה מאיר, שר הבטחון שמעון פרס, הרמטכ״ל רב אלוף מרדכי גור, הרב הראשי הראשון יצחק עובדיה יוסף, שר התחבורה אהרן ירי״ב, מפקד חיל האויר אלוף בני פלד, אלוף פיקוד הצפון רפאל איתן, הרב הראשי לצה״ל אלוף מר־דכי פירון, וסגנו תת־אלוף הרב גד נבון, וקצינים בכירים אחרים.

ברגעים הבאים נוצרו בקהל 56 מעגלים, כל מעגל צמוד לאחד הש־בויים, כל משפחה הדוקה סביב החוזר שלה.

קשה היה לראות בפניהם של החוזרים את הסבל הרב, הנצנורים והתלאות שהיו מנת חלקם ב־8 חודשי השבי. הם נראו ברובם הטובים ב־ריאים ועל הכל כיסה האושר הגדול של הפגישה. אך רבים לקר־וביהם נשמעו בבקוקם. סלה פה וכלה שם, כבר עם באים: „עכשיו הכל בסדר. נגשה לשכוח את מה שהיה", אמר בוליו פרידמן, המיצק וגבה הקומה. „בשלשת החודשים הא־חרונים הקל היחס והיו אתנו די בסדר". על התקופה שלפני כן הע־דיף שלא לדבר. אחד מחבריו ציין, כי המן שחסרה בפיו של בוליו היתה שלהם כשפגשו לאחרונה לפני יום הכיפורים.

חייל אחר אמר בפשטות: „בהת־חלה ספגנו מכות אבל אחר כך הפ־סיקו עם זה".

מורל גבוה בין השבויים משני הצדדים

אנשי הצלב האדום ציינו במיוחד את המורל הגבוה ששרר בין הש־בויים בשני הצדדים. מר פרנסואה פאיי, ראש משלחת הצלב האדום בישראל, אמר כי הפעם ויתרו היש־ראלים והסורים על שידור הרשימה המלאה של השמות לפני ההמראה והסכימו לסמוך על הנציגים הקבו־עים של הצלב האדום בדמשק ובת־ל־אביב, שערכו את הביקורת בת־בוסים לפני ההמראה והתנו „את ה.א. קיי".

דבריו חוזקו גם ע״י הקצין הי־שראלי שליווה את 382 השבויים הסורים לנמל התעופה לקראת שח־רורם. הקצין אמר שהשבויים הצטיינו במשמעת פנימית, צייתו למפקדיהם

וניסו להסתיר את המכתבים הרבים ביניהם לבין עצמם. הם סירבו לה־תראיין ואף ויתרו על סיור מודרך בארץ שהוצע להם לפני השחרור.

השבויים הסורים הובאו מבעוד מועד לנמל התעופה ע״ש בן־גוריון בשיירה של 11 אוטובוסים. גם ב־צעידתם האחרונים אל השחרור היו מאופקים ולא דיברו עם איש מה־ישראלים. השבויים הסורים הוטסו בבטנם גיגבו של „פוקר" של האו״ם. בכך הכל קלטה שני המטוסים 367 חיילים סו־רים, 10 חיילים עיראקים ומעשה מרוקנים. בבין אלה היו 39 קצינים, מהם 36 סורים, 2 קצינים עיראקים וקצין מרוקאי אחד.

התאם את הקרקעות המטכסיסים המבוים אותה. אישרה את הסייר הכבפי הדרוש להגירת המכוס, כפי שעשתה גם בטבעת חליפי השבויים עם מצרים", אמר.

לאט לאט נרגעו כעס הרוחות. השבויים הישראליים מלויים הקו־כים הוצלו על 16 האוטובוסים שה־ביאו הנוסעו אל מחנה צבא קריב, עם בערכה קבלת פנים. ליד שולח־נות ערוכים הסבו אך לא כולם טעמו מן המטעמים.

בבקום הופיע אחד מרבני הכוהל אשר סובב בין השבויים והשמיע תרועה בשופר.

כעבור שעה קלה הובלו החוזרים לבדיקה רפואית ראשונה ולאחר מכן

קהל הרבבות בנמל התעופה ממתין לשבויים

בשבי המזור יקף הוו בשירת צבי נפגש עם אביו ואמו

„זה צעק יקר מאוד" אמר מר ברנרד רידמאסן, כיושב הכות של הגרירות שהייץ בישראל המסביר שהכימון בא מידי כבשלטה. „הצלב האדום פנה אל הממשלה השווייצ־רית בבקשה לסייע לה בבבצע הסר־חת השבויים. ממשלת שווייץ בדקה את הענין ולאחר שמצאה כי הדבר

להתקיר אודות הנעדרים. קצין הד־ריך אותם בבדבר המתור האסור ב־דיבור, ולאחר מכן שוחררו כולם לבתיהם — עד ראשית השבוע הבא. לבושי מדים חדשים של צה״ל. עתה יבלו בחיק המשפחות עד לצאתם ביום ב׳ הבא לבית ההחלמה של „בבטוחים" בזכרון יעקב.

שמות השבויים שחזרו מסוריה

ואלה שמותיהם של 56 חיילי צה״ל ר״ג בני המיעוטים שהוחזרו מהשבי הסורי:

צבינוה יצחק, אבנרי אריה, אינזמן יעקב, אליהו אשר, אפיק צבי, ארנהלט גדעה, בן דוד יואב, ברבר אבי, ברקאי מנחם, בילדהבם עזה, גרבר גלעד, דמארי יהור, הילצקן אמיר, וייס יוסף, וקנין דוד, זיד צבי, זיגבר אפרים, חבקין יגאל, חייט ברוך, יהב יצחק, יוסף דני, יעקב נעים, ישראלי גור, לבין אהוד, לוי יצחק, לחיבברג עמוס, ליבוביץ דוד, לוין דניאל, לנקרי (סלומון) שלמה מזור בניפיר, מנחם משה, מרכוס עבידם, נגרקר יצחק, נחום גדעון, סויסה מאיר, סבוליצקי יצחק, עבאקי (אבאקו) דוד, סלר זאב, פרנל ברוך, פרידמן ביוליו, צוקר אבי, צמריק (שמריק) (מוסא) משה, קובלסקי צירלס, קובלוו סורין, קרני יואל, רון (סרון) צבי, רם חיים, שחק אורי, שחר יורם, שני מאיר, שניידר מיכאל, שרון אבנון, תור יוסף.

3 בני המיעוטים שחזרו מהשבי:

כהנד מחמד. פרג׳אן, עבדאללה סולימן עבדאללה, אחמד תאכן מוכטפא.

חיילינו עונו והוכו בשבי

(סוף בעמוד ראשון)

והתכוננתי להשליך אותו על הבאים ולהתאבד יחד אתם. אך כבש ברגע האחרון שמעתי קולה בעברית. ל־שמע הקולות חשבתי כי כוחות צה״ל הצליחו לכבוש בחזרה את המוצב, אולם כשנכנסו האנשים פנימה הת־ברר לו להפתעתו כי היו אלה אנשי קומנדו סוריים, שאחד מהם דיבר עברית".

סוריאנו הוסיף, כי הסורים הביאו־הו לאוהל החוקרים בבנקר. שם היו עוד 4 חבריו, שאף הם הצליחו ל־הסתתר שם במשך 4 ימים ונתגלו ע״י הסורים כמה שעות לפניו.

„ישראל נכבשה"

אשר להנאר שבין סיפר, כי היחס אליו היה בהתחלה סוב. אנשי ה־קומנדו נתנו לשתות ולאכול, ואף סיגריות. הסורים סיפרו לשבויים כי ישראל נכבשה. „האמנתי כי בשבילי אין עוד „מדינת ישראל", סיפר סורי־אנו. „בשם לקחו אותנו לכפר קרוב ובדרך התערבבו הסורים כי הצליחו לעקוד לכשה דיין את עינו השניה".

לאחר שהגיעו לכפר קשרו הסורים את עיני השבויים והביאו אותם ל־בית ספר בדמשק. בדרך הוכה פר־שת הצעירים. השוטרים שליוו אותם החלו להכות אותם בשוטים ובאלות. לכיהים הוכנס כל שבוע לחדר עוד־תים בו שוהה במשך שבוע ימים. הוסיף, כי הסורים פצעו אותו כמה פעמים בראשו בסכנה.

לאחר גמר פרשת החקירה, ש־לוותה בעינויים איומים, הועברו ה־שבויים לכלא „אל מאזה" בדמשק שם נשארו עד ליום שחרורם.

„התכוננתי לשבי של 10 שנים"

„הכנתי עצמי מבחינה נפשית ל־שהייה של 10 שנים לפחות בשבי הסורי — כך גם היה הנוהג שק־בעתי ב„כותו שבוי מאלהנר שאר־גנו ה„חברה" בכלא אל כאזה באשר למוצב שהוחזר" סיפר דוד רפקין בן ה־21 מרכסים שליד כפר חסידים.

החוזר סיפר כי היה אחד מן „ה־רביעייה" שנשבתה במוצב החרמון כשבוע ימים לאחר פרוץ המלחמה, לאחר שהסתתרה באחד הבונקרים. הוטסו לחקירה בדמשק. דוד סיפר כי משך 10 ימים בהיותו ב„בית הספר" הוכה קשות. עיניו נקשרו. ובמשך כל היום היה מותו — תפוח אדמה אחד ומים. לאחר מכן הועבר לבית כלא. השבויים הישראלים היו כמנו־לקים בכבה תאים והוא התגורר עם 28 שבויים בתא אחד. החודש הרא־שון לשהייתם בכלא היה קשה מבשוא. הסורים לא אפשרו להם להתרחץ, רק ישנו על הרצפה. מורגנים נתנו להם רק לפני ביקור נציג הצלב הא־דום ואז גם אפשרו להם להתרחץ.

דוד ציין כי בין השבויים הישרא־לים היו כאלה שהסתובבו במשך ב־חודש בבגדיהם הקרביים, כשהם ק־רועים, מזוהמים ומגואלים בדם.

ההליכה אל המקלחת היתה מלווה במעללות. כיכו את ראשי השבויים בשק שחור ובדרך למקלחת ספגו מהלומות מכל עבר.

לדבריו עשו ה„חברה" „סוסו" ל־ניחוש מועד השחרור. הניחוש הנכון היה של השבוע שלום לביא, ממכפר יונה. שאמר כי השחרור בוא יבוא כעבור 8 חודשים. כפי שאכן היה.

הסורים התרברבו בימי המלחמה ו־טענו בפניו כי „דיין התאבד". „אך אני לא האמנתי להם".

משפחת רפקין אשר לה 4 בנים עלתה ב־1956 ממארוקו ומאז מתגוררת ברכסים.

דרכה של המפד״ל באופוזיציה

(סוף מעמוד ראשון)

„נימוקי שואי שכן ההתנגדות לה־קמתה היא „בגלל סיבות פנימיות מהותיות".

לדעתו ההפתעות זו גרמה לכך ש־נוגע גם מעמדה של מפא״י לשבור השותפה ההסטורית של המפד״ל, אשר הבינה כי כוחה בפשרה ובהד־ברות.

להלן אמר כי גורמים בתוך „המער־דה" אינם נותנים „קרדיט" ל„בגש־לת רבין". „אם נרצה בוה, היא לא תאריך ימים". להלן דיווח, כי הוזה־לט לנקוט קו אופוזיציוני חריף ל־ממשלה „כדי להפיל אותה והולט־נו על תיאום עם יותר חלקי האופו־זיציה".

ח״כ מלמד הוסיף כי בעבר היה צעד חזית דתית אולם היום אינו שולל רעיון של הקמת מערך דתי בכנסת והטעים כי „עשינו שגיאות בעבר כאשר הרחקנו רבנים גדולי תורה אשר אינם ציונים כמונו וה־זונו רבנים הקרובים לנו. (מ. אישון: לפי הכוונה?) ח״כ מלמד: וגלסי יש־ראלי).

ח״כ מלמד הביע צערו על שאגודי אינה רוצה להקים. גוש אופוזיציוני עם המפד״ל ו„בקושי הסכימו לוועדת היאום".

בן מאיר מוחה נגד המיפול האלים במתנחלי „אילון מורה"

ח״כ ד״ר י. בן מאיר הביע בפתח דבריו את מחאתו הנמרצת על הטל־פת הממשלה לפנות בכוח יהודים שביקשו להתיישב בחלקי ארץ יש־ראל.

הוסיף כי הממשלה הזו אינה ראויה לאמון בשל היותה „יונית". הנשענת על מפלגות קיקיוניות ואין לה רוב יהודי. „כמפלגה דתית לאומית עלי־נו להפילה למען תקום ממשלה אח־רות". ח״כ בן מאיר קרא שלא לחשוש „שמא לא נוכל להרים את המשא הגדול מתוך לממשלה, והמצים כי נאמני היהדות הדתית לאומית אינם אורחים במדרגה שנייה ו„שום דבר לא קיבלנו במתנה דבל נמצאים בבחוו הגדול של הציבור הדתי לאומי".

פומרנץ: יש לפעול להקמת ממשלת חירום

אברהם פומרנץ קרא לפעול להק־מת ממשלת חירום לאומית. לנוכח המבחנים הצפויים בעתיד הקרוב ל־מדינה והזהיר מפני נקיטת עמדות כפולות כאשר מצד אחד מדברים של אופוזיציה ומצד האחר פועלים לש־בר שלטון הממשלה.

ש. לוי: יש לנהל אופוזיציה בקימה וקופה

שלמה לוי, אמר כי הוא מתנגד להקמת נקודות ישוב שלא על דעת הממשלה. יחד עם זאת הביע פליאה על שהממשלה לא מנעה את העלייה על הקרקע מראש שכן כל הפרטים היו ידועים לה.

להלן אמר כי עקרונותיה של ה־

מפד״ל חייבים להגותה גם באופוזיציה וקרא לנהל את האופוזיציה „בקומה וקופה".

מ. קרונה קורא להמשך הרבנות הראשית

משה קרונה התייחס בראשית דבריו ל„פנייה המהי" של מנכ״ל המפד״ל למפגן כינון שלום בית בר־בנות הראשית והדגיש: „לא ברירה להיות פגיה, ונמה להיות היא צריכה להיות ונעזה האמת ועם על מה למתוחם בעולם הרבנות". הציע כי המפד״ל תו יוזמה לגבי הנעשה ביום ברבנות הראשית.

בהתייחסו לנושא הוויכוח כי על המפד״ל להחיב בדרכה כזות אם לא המכלא הגינות ממשלת חרום לאומית. „ה־שא העומד על הפרק אינו „מיהו יהודי" אלא כלל סוגיה יחסים עם תגונה העבודה". קרא להדוש את הדיאלוג עם העבודה ולכבן עבה את כבוד סים בכל הנישורים. להלן הוא שולל את הרעיון „תהיה „כובילה באופוזיציה" וזה הציע שהמפד״ל תנקוט בהחום החקיקה הדתית יזונות חדשים ובנותנים שונים. „אין זו הכבה סובלנות ולהביא לקיטוב".

דוד גליקן התייחס לבעיות רות של המשק ותבע אופוזיציוני תקיף ההכנסות כבר״ב חששי עם המשק.

אריה בריק סבור, כי השעה לבנייה המפלגה ולקירוב חוגים הרחוקים ממנה. לדעתו פריש מפד״ל מן הממשלה מאפשרת לה להתפנות לפעולות חברי המפלגה.

מ. אישון מתנגד להקמת חזית עם האגודה

משה אישון דיבר נגד הקמת חזית דתית בכנסת עם האגודה קשורה ב„מועצת גדולי התורה", „האם טוב פעם נעשה משהו ...". להקים גוש עם יהגות ואה״כ לנהל מו״מ עם המפלגות. שאל. דווקא היום — הוסיף — להיות והזירים „שלא להיראות כ־אים". להלן אמר כי אינו מקבל דברי התוכחה על הרבנות. לרבנות הקודמת לא צייננו מאומה אונטרמן לא שמענו. הוא הוסיף להטיל דופי בהרכב זה אישה של הרבנות. המפד״ל היא שלא צצמה מהרבנות. אי־אפשר לבוא בגלל פרשה הלן ויזכן אל ה־תורת שכך הלכתי אחר ובאמונה זריות. ושקר להתגבל ולחטא על ברגע שרב פלוני העיב שאינו היא אסיפה של התורה.

יצחק קרמון תבע בפתח ודיון לקיים דיון על עמדת המפד״ל המועמדים לכהונת יו״ד המוסד סוכנות היהודית.

לסקר בעלי השכלה על־תיכונית ואקדמית — 1974

דרושים

ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה מועמדים לתפקידי

מראיינות ומראיינים

לעבודה חלקית

בתל־אביב־יפו, בירושלים, באשדוד, באשקלון, בבאר־שבע, בבת־ים, גבעתיים, ברמת־גן ובני־ברק, וכן בפתח־תקוה, ברחובות, בלוד, הרצליה ורמת־השרון.

למועמדים המתאימים תינתן הדרכה קודם להתחלת העבודה.

הסקר ימשך חודשים מספר מאמצע יוני 1974. העבודה תתנהל, בדרך כלל, בשעות אחר־הצהריים והערב.

מועמדים שהם בעלי השכלה תיכונית או השכלה גבוהה יותר (רצוי תושבי אחד היישובים הנ״ל) — מתבקשים לבוא לראיון ביום שני, 10 ביוני 1974 — כ׳ בסיון תשל״ד, בין השעות 15.00 ל־18.00 למשרדי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כדלקמן:

- בתל־אביב — ברחוב ליאונרדו דה וינצ׳י פינת שד׳ שאול המלך.
- בירושלים — ברחוב יפו 195.
- בבאר־שבע — ביום ראשון, 9 ביוני 1974, בשעות 15.00 עד 18.00 — ברחוב הצנחנים 36.

מועמדים תושבי אשקלון ואשדוד אשר אינם יכולים לבוא במועדים הנ״ל לבאר־שבע או לירושלים — יכולים לפנות בכתב לפי הכתובת: תיבת דואר 13015 — ירושלים.

רשות השידור

לא לגברים בלבד!

סטודנטית.
חיילת משוחררת
בוגרת תיכון (טרם גיוסך)

רשות השידור מציעה לך בחודשי הקיץ, עבודה מעניינת שהכנסה בצידה.

רשות השידור עורכת מבצע ביקורת ארצי
למבצע זה היא זקוקה לעובדים
בשעות אחר הצהרים והערב,
בכל איזורי המדינה.

דרושה ידיעת השפה העברית.
רצויה השכלה של 10 שנות לימוד
רצויה ידיעת שפות נוספות ובעלות
על כלי רכב וטלפון.
בעלי רכב וטלפון יהיו
זכאים לתשלום מיוחד, לכיסוי הוצאותיהם.

● בקשות יש להפנות בכתב למחלקת הגבייה, רשות השידור, תיבת דואר 2002, ירושלים, ולציין על גבי המעטפה: „פקח־גובה". אל הבקשה יש לצרף תולדות חיים.

ירח דבש בנהריה

ל״ג בעומר 10.5.74 עד 30.6.74

ארוח ופנסיון מלא מ־50 ל״י ליחיד כולל כל המסים.

יום יום בידור ובילוי חינם!

בתי המלון בהם תוכל לבחור:

במחיר —.50 ל״י ליום ליחיד
גן השושנים (כשר), רח׳ וייצמן 43, טל. 921088.

במחיר —.55 ל״י ליום ליחיד
לאופר (כשר), רח׳ המייסדים 31, טל. 920130
קלמן (כשר), רח׳ ז׳בוטינסקי 27, טל. 920355
רוזנבלט (כשר), רח׳ וייצמן 59, טל. 923469

במחיר —.65 ל״י ליום ליחיד
אסטוארפינגוין, שד׳ הגעתון 27, טל. 923431, 920027
עדן (כשר), רח׳ ז׳בוטינסקי 17, טל. 923246
פאלס אתנה (כשר), רח׳ המעפילים 28־26, טל. 922381
פרנק (כשר), רח׳ העליה 4, טל. 920278

במחיר —.78 ל״י ליום ליחיד
קרלטון (כשר), שד׳ הגעתון 23, טל. 922211

ארוח מינימלי לא — 5 ימים
המחירים הנ״ל כוללים כל המיסים

✶ הפרסים והמתנות בהם אפשר לזכות

מקרר 16 ענק (ללא מיסים) — פרידמן ✶ מערכת לקפה — נעמן ✶ 5 שמלות — אלד ✶ 5 סוודרים דורינא ✶ 3 ארנקים מעור — מקס ✶ סבעת — המרכז התיפוני ליהלומים ✶ מיבש שער אסטרהם — דל־תת, מוצרי איכות חשמליים ✶ שעון לגברת — קאופמן, חיפה ✶ כורסא — רהיטי הזורע, חיפה ✶ כורסת אלומיניום לטלוויזיה — ענוג ✶ 3 כריות — קולסאי ✶ 2 צילומי פורטרט — פרטר אלכסנדר ✶ 5 שמלות לתינוקות — סיב טוב בע״מ ✶ 2 כרטיסי טיסה ת״א—אילת (הלוך ושוב) — ארקיע ✶ מצלמה אינסטמטיק VIVA מתוצרת צרפת — וניוק את מיכלין ✶ 25 תעודות הנחה 500 ל״י כ״א לקניית טלוויזיה ד״10 תעודות הנחה 200 ל״י כ״א לקניית מכונת כביסה — אלקטרה ✶ ארנק — לוי סחורות עור ✶ 3 זוגות נעלי יגואר — המגפר ✶ 2 שטיחים — שטיחי מרים ✶ 2 בקבוקי ויסקי — בלק אנד וייט ✶ 20 בקבוקי בושם „בת שבע" — יהודית מילר ✶ 5 כלי בישול — פלאלום ✶ שכורת מבוגרות לנוסים כולל 100 ק״מ ליום — סא־נע, אנוש חיפה ✶ 5 מנויים של דבר לשער 3 חודשים ו־2 ספרים „גנים ואתרים" — דבר ✶ 3 ספרי אמנות — מעריב ✶ 10 בקבוקים רפואיים — פרנץ לוי בע״מ ✶ 10 חבילות מגבות „מולידו" — מולר טקסטיל ✶ 10 פרסים — תוצרת „נקניק מהודר" — זוגלובק ✶ 3 תקליטים — קובלסקי ובניו, חיפה־הדר ✶ 3 מפות שולחן ו־2 כריות — דקורה, וילונות — נהריה ✶

✶ שי לכל זוג:
יין כרמל מזרחי ✶ מבחר מוצרי „בלו־בנד תלמה" ✶ מבחר מוצרי קליל ✶ קרם „דפולק", להרחקה שיער בלתי רצוי, מתוצרת VITAMOL.

לנהריה באהבה לנהריה לחופשה

הועדה המשותפת לעידוד הקייט והתיירות בנהריה.

משרד העבודה — משרד החנוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

המזכירות האקדמאית

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל״ה

מגמות הלימוד:

✶ פיזיקה ואלקטרו־אופטיקה ✶ מדעי המחשב
✶ אלקטרוניקה ומכ״ם ✶ ראיית חשבון

בית־הספר מיועד לתלמידים בעלי תעודות בגרות ובעלי רקע ישיבתי (לאחר שירות צבאי).

לאחר שלוש שנות לימוד יקבלו התלמידים תואר הנדסאי (להוציא הלימודים בראיית חשבון).

תלמידים שיעמדו בדרישות הלימודים של בית הספר יהיו זכאים, לאחר שנה לימודים נוספת, לקבל תואר במדעי הטבע הטכנולוגיה B. SC.

אפשרויות מגורים בפנימיה לתלמידים שאינם גרים בירושלים.

בירור פרטים והרשמה: נא לפנות למזכירות האקדמאית של בית הספר, ת. ד. 16031, ירושלים, טל. 531181—02, 534127—02.

התייעצות לחיילים: בלשכה להכוונת חיילים משוחררים, רח׳ אבן גבירול 10, תל־אביב.

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

ולדהיים: „אווירה רגועה יותר במזה״ת"

קהיר, 6 (יפ״ע) — מזכיר האו״ם קורט ואלדהיים אמר היום שבמזרח התיכון האווי־רה היא עתה רגועה יותר, מה שמשפר את הסיכויים למציאת הסדר לסכסוך הערבי־ישראלי.

ואלדהיים, הצורך עתה סיור במז־רח התיכון, הגיע לכאן מרבת עמון כדי לקיים שיחות עם הנשיא סאדאת ושר החוץ פאהמי.

בתשובה על שאלה בקשר לעמדת ראש ממשלת ישראל יצחק רבין, אמר ואלדהיים: „ההנהגה הישרא־לית החדשה הביעה את הרצון והד־עין כמשא ומתן למציאת פתרון ב־דרכי שלום לבעיה המזרח־תיכונית. הנהגה זו מרוצה מהסכם הפרדת הכוחות.

באשר לבעיה הפלשתינאים הב־ריז ואלדהיים: „אני משוכנע שפת־רון בעיית פלשתינה הוא בעל חשי־בות מכרעת בקשר עם כל הסדר מזרח תיכוני.

בצאתו מרבת עמון אמר מזכיר האו״ם, כי יהיה צורך בסבלנות ובמאמצים גדולים, כדי לפתור את הבעיה המדינית, שיש לגשת לטפל בה.

בהודעה שמסר בשדה התעופה אמר ואלדהיים כי הוא סבור כי עמדת ירדן בהתפתחויות המזרח תיכונ־יות היא „חשובה ביותר".

ח״כ משה דיין יצא לארה״ב

ח״כ משה דיין יצא אתמול בשליחות מלווה העצמאות הפי־תוח לביקור של 10 ימים בארצות הברית.

לפני המראתו סיפר דיין לעתונאים כי הוא ורעייתו הוזמנו לארוחת צה־ריים עם שר החוץ האמריקאני ד״ר הנרי קיסינגר, אך לא יהיו לו כל פגישות רשמיות.

המראתו של מר דיין נתעכבה לזמן מה בגלל השלה שהגיעה לבסיס הד־ג׳לבו של „אל על" אשר בו צבד להמריא.

هكذا في الاصل

שיחה עם ד"ר יוסף בורג

ממשלת הַ־61 — ממשלת ניתוק לאומי

הנימה שכשורה ברוב לאומיהם של הדוברים מעל בימת הכנסת ביום ב׳ של השבוע החולף, יום הצגת הממשלה החדשה, היתה אחת: יש להחזיר את המפד"ל לקואליציה. לא יתכן להסתמך על קולות רק"ח, מוקד, ר"צ. בקשה־דרישה זו שהוזרה ונשנתה מעל בימת הכנסת, קבעה עובדה: המפד"ל באופוזיציה.

על המשמעויות הרבות הנילוות לעובדה זו, על ההערכות החדשה במפלגה הדתית־לאומית, שמענו מפי שר הדתות היוצא, ד"ר יוסף בורג:

מאת מ. שאול

ש א ל ה : על מה ולמה מוצאת המפד"ל את עצמה בשורות האופוזיציה?

ת ש ו ב ה : המפד"ל, הן בנשא מגן והן במצעה דגלה בשני עניינים נוספים לתביעותיה בשטח החינוך: א. על הקמת ממשלת הזהות לאומית — תביעה זו מושתת על צורך־השעה המכתיב כקיבוץ של אחדות. אני מגדיר זאת פארדוקס המרגי שדווקא בתקופת אתגרים החשובים ביותר, הקמת ממשלה במועצת התומכים ביותר. ת״פה בלתי שגרתית, דורשת מאמץ לתי שגרתי כדי להתגבר על ניגודים, בחלקם אמיתיים ובחלקם מדומים.

ש א ל ה : מהי האחדות הלאומית שהמפד"ל תובעת?

ת ש ו ב ה : בתפיסתי מהות המערכה המדינית והבטחונית מקשה זה. לכל פעולה בשטח אחד יש השלכות במישור האחר. כך אחדות פוליטית אשר יכולה ליצור אחדות לבנות מהות גם לאומי־מדיני, גם נשק לאומי־טחוני. לצערי, תביעתנו זו להקמת ממשלת אחדות לאומית לא מצאה און קשבת במפלגה הגדולה.

ש : ומה היה הנושא השני עליו בתמקדה תביעת המפד"ל?

ת : התביעה השניה היתה לתיקון המצב בנוגע לחוק השבות אשר בפי עם מוגדר כ„מיהו יהודי". האמת יתנת לאמר כי ההרכב הכמותי של הבעיה הוא קטן למידת שהמשקל הגולי רב ביותר.

ש : כיצד תגיב המפד"ל אם תקופת שהייתה באופוזיציה?

ת : אם נכונה הערכתי שחלק מן המשבר מקורו בזעזוע אשר עבר על כל חלקי העם, וגם התבטא בחוסר „משבר אמינותי" אפילו במתנה הדתי, אזי אני רואה כתפקיד ראשוני את הצורך לבנות מחדש יסודות האמינות במפלגה.

דבר כזה נוצר הן אם אנחנו בתוך הממשלה — הן אם אנחנו מחוצה לה.

מפלגה, שהיא למעשה רק הזרוע הפוליטית של התנועה בעלת הערכים, זקוקה לאקלים הציבורית כלאחיד לנשימה.

בימים הקרובים תתארגן הסיעה הפרלמנטרית באיוש הוועדות והתכנון ניהול האופוזיציה בדבצי. הקו האופוזיציוני צריך להתבטא בוועדות אשר שם נעשית העבודה החשובה של הכנסת.

המאבק על הזהות היהודית

ש : מפני מה מהעורר מחדש חוקא עתה?

ד"ר בורג : בשעתו קיבלה הכנסת תיקון לחוק השבות אשר בסתר כלל יסודות הלכתיים כאשר אמר שלא יודעים כיהודי מי שאין אם יהודיה או הוא בן דת אחרת.

משבר אמינות

ש : כיצד אתה מגדיר את ממשלת הנוכחית?

ד"ר בורג : טענו ב„עבודה" תביעתנו להקמת ממשלת אחדות לאומית, כי זאת תהיה „ממשלת שיתוק אשר נולד מרוב דיונים ופלוגי דעות), אני מגדיר ממשלה בלי דתיים כממשלת ניתוק. לדעתי חייבת כל ממשלה בישראל לשמור על הקשרים עם העבר ולבנות את העתיד.

ממשלה חדשה ללא אימון העם

מאת ד"ר יצחק רפאל

הממשלה החדשה סמכה ידיה ואין אישה לעצמה את קווי־היסוד של הממשלה היוצאת בלי לשנות בהם דבר. במידה ומתייחסים ברצינות לקווי־יסוד ואין הופכים אותם למצוות אנשים מלומדה, הרי לפנינו מצע לממשלה לאומית, היכולה לשמש המשך לא רק לממשלה היוצאת שנבחרה לפני כשלושה חודשים, כי אם המשך לממשלת הליכוד־הלאומי, שמלפני כחמש שנים.

הבעיות שלפנינו

השותפים החדשים

ממשלה לחד־יומא

סכנת קרע

מחול השדים

בין ויכוח לוויכוח

ממראות הימים

סוף תקופה...

יומן ניו־יורק

הסכם ההפרדה עורר הד חיובי בארה"ב

מאת ד"ר הלל ויידמן, סופר „הצופה" בארצות הברית

הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל לסוריה שנחתם ביום ד׳ האחרון בג׳נווה עורר הד חיובי בקרב יהודי ארצות הברית. רבים חשו — הקלה. מלחמת ההתשה שהתנהלה בחזית הצפונית גרמה דאגה ליהודים. אמנם היינו בטוחים, כי בצה"ל יד ישראל תהיה על העליונה. אבל מאידך הקורבנות שנפלו כמעט יום־יום והחשש מפני התלקחות של מלחמה כללית, הם שהגבירו את המועקה. כך שעם פירסום הידיעות על ההפרדה ברכו יהודי ארה"ב את ד"ר הנרי קיסינג׳ר על הצלחתו במשימה הכמעט בלתי אפשרית. גם אלה שהתייחסו אליו בספקנות, בחוסר אימון ושללו את מדיניותו המזרח־תיכונית בדיעבד ברכו על המוגמר. ושתי סיבות לכך: א) הרצון להפסקת שפיכות הדמים בחזית, ב) הדאגה. פן יביא כשלונו של קיסינג׳ר למשבר ביחסי ירושלים—וושינגטון, באשר השלכותיו יהיו קשות לישראל.

משבר אימון

מתקפה אנטי־יהודית...

ה„פארוועראסט" — עבר למנהאטן

בסבך פרשת „ווטרגייט"

(סוף בעמוד 13)

מלחמתם הפרטית של הורי השבויים

מאת נ. גולן

שמונת החודשים הארוכים ביותר בחייהם של ששים וחמישה בחורים ישראלים הסתיימו השבוע. דמעות נרגשות ומהזות קורעי לב לווה בשבת שיבה את תריסר המבצעים הראשונים וכמעט של השבוע, את חבריהם הבריאים.

כמוך השבוע הגיע גם הממשלה העצבות האחרון של ארוכות התלויה, וכך תם „איחוד המשפחות", תמה הציפיה מורטת העצבים, ובא גם אל קיצו אחד המיבצעים הנועזים, העקשניים והמוצלחים ביותר שלקחו על עצמם אי פעם אזרחי המדינה הזאת — מבצע ועד הורי השבויים.

המאמר שהשפיע...

ראשיתו של סיפור

התקרבות למורשת היהדות

הפנייה לסינאטורים בארה"ב

מכון ז'בוטינסקי / ארכיון

עיטורי סופרים וספרים

מי מנוחות

מאת הרב כ. פ. סמורש

יצא הספר מי מנוחות,
הסברים לדברי תוספות בש"ס,
מאת הרב נחמן כהנא

א.

רחש לבו של המחבר דבר טוב להביא לידי גילוי בפרשנות, ביאור והבהרה, דברי תוספות שבש"ס. תלמידים צעירים הלומדים גמרא בבתי־ספר או בישיבות קטנות, ימצאו גישה רצויה, חדירה ראויה לעומק הבנת התוספות.

המחבר מעניק ביאור רחב ומשלים בתוספות. כמעט עומד על כל תוספות ותוספות במסכתות הנידונות, בלשון צחה, רהוטה וברורה, במיטב ההסברה, ביושר ההגיון, בגיבוי השכל, ובהוסקו המסקנות הראויות, עד כדי הארת עיניהם, בפיענוח ההבנה ובהבהרת העניינים לאשורם. מתוך כך התועלת גלויה. הלימוד בתוספות הולך לאט־לאט ומתחבב עליהם, עד כדי לימוד התוס' בעצמם.

המחבר בא לידי רעיון זה מתוך עבודתו המעשית בשטח ההוראה התורנית בתור ראש־ישיבה בישיבות. וכבר זכה לראות פרי־ברכה בעבודתו: א) בעצם הלימוד לתלמידים, בהבנתם התוספות לאשורן; ב) בהתקדמותם לקראת הבנה עצמית בהן, וזהו מתוך תוצאת הלימוד ההסברתי המחיה והמרענן את כושר השכל ופיתוח ההגיון של התלמידים.

המחבר סלל לו מסילה זו בעקבות דברי חז"ל על מיטב הלימוד בדרך זו בכמה מקומות: „ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כ"א, א') תניא, מנין שחייב הרב לערוך משנתו לתלמידיו כשלחן ערוך וכו', תלמוד לומר „ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (מכילתא), וכן בעירובין (דף נ"ד ע"ב) תניא ר' עקיבא אומר, מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו, שנאמר ולמדה את בני ישראל (דברים ל"א, י"ט), ומניין עד שתהא סדורה בפיהם, שנאמר „שימה בפיהם" ומניין שחייב להראות להם פנים, שנאמר: „אשר תשים לפניהם" יעו"ש, מתוך כך התלמידים חודרים להבנת הלימודים.

שלוש מטרות עיקריות הוצבו לפני המחבר: א) להוכיח שאפשר להפוך את המכשולים שחש הלומד בדברי התוספות, לגישור, על־ידי גישה נכונה ולימוד שיטתי; ב) להראות, שאינו דומה הבנת סוגיה ללא פירוש התוספות, ללימודה עם התוספות; ג) לסייע ללומד להגיע אל היכולת ללמוד תוספות באופן עצמאי, כאמור, על־ידי השיטה.

תוכן החומר הנמסר למעיין בספר, יכול לשמש לא רק לתלמידים הלומדים במוסדות החינוך התורניים, אלא יהנו לעיין גם תלמידים העוסקים בלימוד התורה, בגמרא ותוספות, ואף תלמיד חכם ימצא בו חומר ותועלת בשעת הצורך, להיעזר על־ידי הביאורים וההבהרות האמורים.

ב.

המחבר הולך בשיטתו מן הקל אל הכבד, על־ידי הצעת שיטה של ניתוח, מיון וחלוקה, של העניינים הנידונים, ולפי הסדר הבא:

א) הנושא: מהות הדיון שעליה דנים התוספות, כגון: הסברת מושג בגמרא, וכן בירור הגמרא במקומות שונים בניגוד לפירוש רש"י, וכן הבהרת ההוה־אמינא למסקנא ועוד; ב) הקדמה: בו ניתנו הידיעות ההנחות המוקדמות, להן זקוק התלמיד, וכן מקורות ההלכה, וקביעת הגירסאות, וכן היסודות והתקשיות, הקובעים את ההלכות הנידונות; ג) הסבר יפה ומקיף על כל פיסקה בתוספות, בין לשאלות בין לתשובות, ובין למאמרים המובאים בתוס', וכל ההסברים הללו כתובים בקצב לשון התוס'; ד) סיכום: בו מרוכז התמצית והמסקנא של הדיון, השקלא־וטריא, וקביעות הפירוש הנאמן, וההלכה מתוך בירורי השיטות.

המחבר בציינו את המקורות בש"ס המובאים בתוס' במספר מקומות, מביא את כל תוכן המקורות הללו בסגנונו הוא, המצוי בשכבות התלמידים, הנוער „העברי" הלומד, למען ירווח התלמיד בו, בהבנתו המקיפה, ולפי חלוקה מיוחדת, ואז נוצרת בתלמיד דבר שלם בכל תוכן התוספות.

ג.

המחבר מבהיר בפרשנותם ובביאורם של התוספות במפרשי הש"ס המפורסמים, כמו: מהרש"א, מהר"ם מלובלין, מהרש"ל, חכמת מנוח, הרש"ש על הש"ס, וחידושיו של ה„פני יהושע" ועוד. הכל ניתן בשפה מוסברת יפה.

לדוגמה: בתוס' (ב"מ כ"ב ע"ב) בד"ה איסורא דומיא דהיתרא, לפי פירוש המהר"ם (עמוד כ"א) וכן בתוס' ד"ה אינו עובר (ב"מ כ"ו ע"ב) לפי מהר"ם, ובתוס' (ב"מ כ"ג ע"א) ד"ה מאי איכא נבריש (עמוד ד"ד מהספר) מסביר לפי ה„חכמת מנוח", וכן בתוס' (ב"מ כ"ה ע"ב) ד"ה ואמר ר' אבא בר זבדא, עפ"י חכמת מנוח, וכן התוס' להלן שם ד"ה ואם לא נטל לא יחזור, לפי הרש"ש (עמוד נ"ה מן הספר ד"ה והשתא). וכן בתוס' בגיטין (דף ד' ע"ב) ד"ה כיון דאיכא עולי רגלים לפי תמצית הפירוש של המהר"ם שיף, וכן בתוס' (ב"מ כ"ב ע"א) ד"ה אם יש יפות מהן (עמוד הספר ט"ו) לפי המהר"ם שיף, וכן בתוס' גיטין דף י"א ע"ב ד"ה בגיטי נשים (עמוד קי"ד מן הספר) לפי המהרש"א, ועוד.

ד.

המחבר מקיף את הנושאים כדי להבהיר אותם. לדוגמה, בתוס' (ב"מ כב ע"ב, ד"ה ופטורות ממעשר), מנתח המחבר את הגורמים של חלות חיוב תרומות ומעשרות, והם שמונה במספר: עונת המעשרות, גמר מלאכה, ראיית פני הבית, מקח, אש, מלח, תרומה, שבת. ומבהיר בקיצור את החיוב מדאורייתא והחיוב מדרבנן, ואת ההבדל בין הפקר להקדש, שאם הפקיר לפני גמר מלאכה, אין הפירות מחוייבים במעשר אפילו אם חודשה הבעלות, ואחרי כן נגמרה המלאכה, ובהקדש אם הקדשו לפני גמר מלאכה ואח"כ חודשה הבעלות ונגמרה המלאכה חייבים במעשר עיי"ש.

וכן בתוס' ב"מ (כ"ב ע"א ד"ה מה שנתן נתון), הרחיב המחבר בכל עניני גדר „שינוי", שהם חמשה: 1) שינוי מעשה, 2) שינוי חוזר, 3) שינוי השם שאינו חוזר, 4) שינוי השם שחוזר, 5) שינוי רשות, והאריך שם בהסברת התוס' בקנין יאוש ושינוי גבי גנב וגזלן וכו' עיי"ש.

יש לציין באופן מיוחד, שהמחבר מצייר את החומר בהסברה מקיפה לפני המעיינים, לא הסתפק בהסברה מילולית אלא הוסיף צ י ו ר שלם באותיות ובמספרים, בכדי להבין ביתר־שאת את המשנה בב"ב (י"א ע"א ד"ה זה הכלל) לפי פירוש המהרש"א, והדברים ברורים ובהירים לכל מבין.

כן יש לציין סידור טבלה שלימה של תוכן העניינים באופן שכלולים בו כל הנושאים הנידונים בספר. והדינים וההלכות באים בתור יחידות נפרדות שהקורא והמעיין ימצא מיד את מבוקשו בהן, והכוונה הכללית להקל על המעיינים.

ה.

לפנינו ארבעה ספרים המיועדים: 1) למסכת ב"מ פרק א', 2) ב"מ פרק ב', 3) גיטין פרק א', 4) קידושין פרק א'. כתוך תכנם של הספרים אנו מכירים בכוונות הרבים שהושקעו לבניין המבנה המפואר הזה בספריו, בדבך יסודי בשטח לימוד גמרא והתוספות. יש להכניס את הספרים מטעם משרד החינוך והתרבות בתכנית בתי־הספר היסודיים והעל־יסודיים.

ישישים

מאת אהרן קווה

בן השבעים־ושש לא נכנע לזיקנה ונלחם בה בכל כחותיו. הוא הירבה בהליכה, ערך טיולי שחרית, כבש את יצרו למאכלים טעימים לחך ואי־טובים לגוף, השתדל להימנע מלחשוב על מספר שנותיו. זאת לא עלה בידו, כשנתקל, תוך כדי קריאה, במלים: „בערוב ימיו", „שנותיו האחרונות", בכאר יושב, חושב מחשבה עגומה. מחשבה זו באה גם מאליה בלכתו ברחוב הכתכל באנשי שיבה, שוקל בדעתו מי רב בשנים, וראה אותם צעירים ממנו. כשנזדמן עם אדם קשיש יותר מצא בו עידוד לנפשו. בהיותו באולם קריאה ראה זקן מופלג מחזיק ספר ביד רועדת ואומר לספרן: „אני ארכוש לי את הספר". דברים אלה הפתיעו את בן השבעים ושש, והיו לו לעידוד כפול ומכופל.

גם בהיותו בן תשחורת נתן דעתו לאנשי שיבה ושאל לבבו: „האם בן השבעים משלים די" או הגיע לכלל דעה שהזקן כותו". עתה ברי לו, שלא כן, וכי רק מאהבת החיים ודביקתו בהם המציא לעצמו תשובה מרגיעה זו.

כשהבחין לראשונה בשערות שיבה בצדעיו הצטער הרבה. כעט השיבה אז הציק לו יותר מהשיבה הרבה עכשיו. מאז ועד עתה עברו שנים רבות, והיתה לו שהות להתרגל ללובן זה, חסד גומל הבורא לברואיו, שסימני הזיקנה נתרחים באטיות רבה. גם הנאות החיים, של גוף ושל נפש, אינן פוסקות. גיל, גיל הנאותיו. מהבאות גוף בקארה לו הנאת האכילה בלבד, לעומת זאת נזדככו עינוגי נפשו. רוב ימיו עברו עליו בתהיות על משמעות החיים, על טבע האדם, ועל המעשים הנעשים, וכשזכה להגיע להבנה עליונה ולשלוה, שהן מקור לעונג, שטעמו זר לצעירים — כבר לא נשאר הרבה.

הצעירים מדמים בנפשם, שהעולם רק להם, והם רואים את הזקנים בטלים ומבוטלים, אך לא כן. כל עוד אדם חי — העולם לו. שמחת חיים פעמה בלבו של בן השבעים ושש. אולם מדי פעם באה המחשבה העצמה, מאליה באה, וכשהצליח להסיח דעתו ממנה באו ידידיו והחזירוהו אליה. גם אשתו, הצעירה ממנו, הזכירה לו זאת. בהאגדה למנוחת נפשו לא סיפרה לו על פטירת אדם מוכר לשניהם. וכשהגיעה השמועה לאוזניו סיפר הוא לה, והיא בלי מחשבה תחילה אמרה:

— ידעתי.

— מדוע לא סיפרת? — שאל הזבין...

הוא בא לכינוס של יוצאי עיר ונפגש במכיריו. הם איחלו לו אריכת ימים, שישוב ויפגש עמהם עוד שנים רבות. אחד חילק לו מחמאה, שהוא נראה צעיר מכפי שנותיו. שוב החזירוהו אל המחשבה המציקה. שוב נתן דעתו לאנשי השיבה וראה את כולם צעירים ממנו. תוך כך נתקל מבטו באילן הגור, שנע או מעבר לחלונות האולם. הגעגועים המהורהרים הרגיעוהו, והמחשבה שנפנעשי אילן משפיעים על רוחו, שלא גם ליותר, נתנה כעט שמחה בלבו.

זקן יוצא העיר, בן השמונים וחמש, בא גם הוא. בהיכנסו נתנו האנספים

(סוף בעמ' 8 טור 9)

רבי שמואל מוהליבר, „ארי תנועת חובבי ציון"

(ל־י"ט סיון)

מאת יוסף תירוש

הרב ר' שמואל מהליבר נולד בגלובוקה, ליד וילנה, בשנת תקפ"ד (1824). השנה, בסוף חודש ניסן, מלאו 150 שנה להולדתו. הוא נפטר בעיר ביאליסטוק, אז רוסיה הצארית, בה כיהן כרב העיר, בשנת תרנ"ח (1898), שנה לאחר הקונגרס הציוני הראשון.

מסאת חולשת הזיקנה לא הכהה בו, אבל עוד הספיק לשגר לקונגרס איגרת־ברכה, שהוקראה מעל במתו ועשתה רושם רב, הוא אף נבחר לראש המרכז הרוחני של ההסתדרות הציונית, אבל לא האריך ימים ולא הספיק לפעול את העבודה.

הרב מהליבר היה ממייסדי „חובבי ציון" ומראשיה ברוסיה, ומאבות הציונות מתוך מגמה ואמונה דתית בגאולת ישראל, שצריכים לסייע בתהליכה הטבעי האיטי ולהחיש אותו בכוחות בני־אדם, בניגוד לגורסים, שאסור לדחוק את הקץ וצריכים לצפות לביאה הגואל בדרך הנס.

וכה דברו: „לעשות ההתחלה בדרך הטבע בדבר גדול זה (גאולת העם), מאחר שלא זכינו להחיש את הגאולה שתהיה נסית". הגאולה, לא כתקוה וכבלאת־נפש לאחרית הימים, אלא כאידיאל העשוי להתגשם כבר בימינו, בדרך הטבע, תביא פדות ופתרון למצוקת העם בפזורי, במציאות הגלותית.

היו בתפיסתו זו מזיגה של הסתכלות עמוקה והדרת בתורת ישראל ובמחשבתה, על הנגלה והנסתר שבה, ושל ראיית הגולה מתוך ראייה בהירה את מצב האומה בבחינה רוחנית וחומרית גם יחד בהווה הדווה.

אין קיום לעם, לא פיסי ולא רוחני, בניכר. והוא צריך בית מכלה, לשקוד על קיום הוייתו העצמית בכל המובנים, ולפתחה.

תורת ישראל היא מקור חיינו ולכן היא צריכה להיות יסוד הוייתנו בארץ אבותינו. קיום האומה תלוי באמונה בתורה מן השמים. אופיה של התורה — אלקי, נצחי והיא מקיפה וכוללת את כל אורחות־החיים היהודי, בפרט ובכלל, כעולם ועד עולם. „יסוד עבודתנו הלאומית צריך להיות תורתנו הקדושה", — הסביר.

אחדות ישראל היא ערך עליון בתפיסתו הציונית של הרב מוהליבר. ומשנה־ערך לו בעבודה למען העם ובתוך העם. לכן הוא מסיף לשיתוף פעולה של הכוחות הקונסטרוקטיביים בעם, כחרדים כמשכילים, כחרדים כחופשיים.

„כל הבא לעבוד עבודת עמנו בארצנו, איננו שואלים אותו על הנהגתו הפרטית: אחים הננו כולנו לצרה ואחים נהיה לאחוה... האושר היותר נעלה בעמנו הוא ברית האהבה והשלום, באין הבדל ויתרון, כירא כאשר איננו ירא... עלינו להשקיט ריב ולהשבית מדון, ונאמר: „אף על פי שחטאו ישראל הם, אחינו הם, ולא ידח ממנו נידח".

הוא ראה את כל בית ישראל בתפוצותיו כבית משפחה אחד, שהאש אוחזה בו, האם יבדילו בני הבית, בהשתדלם להציל מהדליקה, בין זה לזה? „יתבוננו כולם היטב, וברית אחים לא תופר".

הוא השתדל לקרב את שני הצדדים לטובת העם. כל הנותן ידו להצלה — יבורך. עם זאת, קרא „לאחד את התורה והחכמה בעוד מועד". וגם זה יביא לתקרבות הרבנים ה

ר' שמואל מוהליבר, זצ"ל

קונים בעם. ואילו הפירוד בין החרדים והמשכילים — אסון הוא לאומה.

*

הרב מוהליבר האמין באמונה שלמה, כי בארץ ישראל ישפוך ה' רוחו ממרום והוזו ההורה יחזור לטובה. הוא קרא ליהודים „לא למאוס בעבודת כפיים", וכשרך גבבבבנין הארץ ראה את עבודת האדמה, ההקלאות. בצורת חיים זו, יותר מבכל מלאכה אחרת, נושא האדם את עיניו לשמים, מצפה להמטר־על גשם בעתו, טל בעתו, והכל במידה כהאימה, ושבירה בכל פגעי טבע אחרים (ארבה, בצורת, שטפונות), ובתוך כך הוא נפגש אמונה תמימה ויראת שמים, וחי חיי ישרים, בתוך טהרת הלב ומנוחת הנפש.

הגאולה היא מעיקרי האמונה הישראלית, קבע הרמב"ם. על ידיה צריך האדם בישראל להגיע לשלימות מוסרית ולהבראה כלכלית. „לא־כל להם בלתי מגואל בעושק ותרמית, רק מעמל ויגיע כפיים". זה האושר הגדול, הנכסף. „העיסוק בעבודת אדמה, מרחיק האדם מחיי הרמית האונאה ומאמן המהמר ועושיו".

„הישיבה בארץ לבד, זולת העסק ביישובה, לא תיחשב למצוה גדולה כל כך", הוא כותב בעקבות הרמב"ן. מצוות ישיבת הארץ וישובה, היא מיצוות עשה לדורות. „היא אחת המיצוות היותר גדולות בתורתנו, באשר היא יסוד קיום לאומתי. וכבר אמרו חז"ל: „שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה" (ספרי, ראה). והיא נעשית „בכל סוגי ישראל". „ונטיעת כרמים ופרדסים הוא היישוב היותר גדול". רק אחר כך בא התור לבניין בתים.

משאלתו ותפילתו היתה: „לעלות לארץ הקודש ולפדות איזו־בבה ארץ מיד זרים ולקנות חלק ביישובה. לבנות עליה בתים, לזרוע שדות ולטעת כרמים. ובני ציון היקרים ישבו מטובה ויתענגו על פריה".

רעיון יישוב ארץ ישראל פעל בקרבו בלי קשר לפרעות ביהודים שהתחוללו אז ברוסיה, אלא במצווה דתית־לאומית. מקום כל צריך לטוות ציבון מסורתי לחי הכלל, בלי לפגוע בתורת הפרט.

*

לאחר ביקורו בארץ ישראל הוא קורא, מלא התרגשות מבראה עיניו, למראה הענגים שמצא אי־שם בהתנהגות המתיישבים במושבות הדתיות: „העוד לא הראו אצבע אלקים בכל אשר קרה לנו". ושוב: „אנו רוצים ליצור בארץ־ישראל יהודים מתקופת הנביאים והמכבים".

וכך הוא עשה הרבה לרכישת קרקעות ולרכישה לבנות לישוב ארץ ישראל. הוא מרה בייסוד אגודת־עליה לארץ־ישראל, ובהשפעתו יזו היהודי ביאליסטוק כראשוני המתישבים בפתח־תקוה המחודשת, שניטשה על ידי מייסדיה הקודמים. הוא פעל ליסוד המושבה רחובות. הוא מצא בכילות ללבו של הבארון אדמונד רוטשילד, „הנדיב הידוע", והודות לו העמיק הבארון והרחיב את עבודתו הגדולה והברוכה למען ארץ ישראל, ביסוד מושבות (עקרון ועוד) ובהרמת תרומות עצומות לבניין וארץ ולשיכלול מוסדותיה.

מתוך חיבתו לציון והרדהו לכלכלתה הצעירה בראשית התפתחותה, היה בין ראשוני המתירים את עבודת האדמה בארץ־ישראל בשנת השמיטה, תרמ"ט (1889), בהגבלות הלכתיות ומעשיות מסויימות. ולא הקים „מרכז רוחני" (בקיצור „מזרחי"), לעודד ישוב ארץ־ישראל ברוח המסורת, ששימש ברבות הימים תשתית ושלד גם יחד להתנועה הדתית־לאומית בתוך ההסתדרות הציונית העולמית, באותו שם — „מזרחי".

הרב מוהליבר העריך את הרצל בראשית הופעתו בזירה היהודית הלאומית כגילוי גדול של כוכב מאיר, וכינה אותו „האיש המצויין ומאוד נעלה". הוא דרש בשלומו „באהבה רבה מעמקי לבבי". הוא כותב לאוסישקין על הרצל: „הנני מחבק אותו מרחוק על פעולותיו הגדולות, אשר אקווה כי הוא ורעיו הגדולים לא ינוחו ולא ישקטו עד אשר ירימו כבוד ישראל בגוים לישב שאנן על נחלתו. וה', אלקי ישראל יהיה בעזרם".

אף הרצל השיב לו הערכה ויראת כבוד שבהערצה. כשהספיד אותו בקונגרס הציוני השני, קראו: „הציוני המדיני הראשון".

הרב מוהליבר היה תמים־אמונה. הוא היה סמכות רבנית גדולה, אבל כתביו התורניים אבדו בפוגרום בביאליסטוק ב־1906 (תרס"ו). מהשרידים יצא לאור בירושלים חיבור אחד בשם: „חקרי הלכות ושאלות ותשובות". בספר — שאלות ותשובות על שולחן ערוך אורח חיים, יורה דעה וחושן משפט. (הוצאת „מוסד הרב קוק").

שיחה עם דוב רפל, איש יבנה

הקיבוץ הדתי, מול חברת השפע

מאת נעמי גוטקינד

בדור האחרון נכתבו על הקיבוץ כתופעה חברתית מיוחדת, מאות מחקרים סוציולוגיים וניתוחים אידיאולוגיים, בשנה האחרונה חזרו וחגו את אובן ליבם, מנהיגותם ובגדרתם של בנין בקרב. אבל למרות שקיבוצים צעירים מקימים בשטחים שנכבשו בגולן, בירדן וברצועת עזה — ביקראל המודשה, זו של עולי רוסיה ושל שכבות הפער החברתי, זו של ההתעצמות המדינית והטכנולוגיה ושל עליית כוחם של מועצות מקומיות ומנגנוני שלטון — נראה כאילו נדם קולו. והתרופפה משמעותו הערכית.

מדוע? מהי דמות הקיבוץ ובעיקר הקיבוץ הדתי, בשנות העשור שלנו? במה הוא עדיין מיוחד ובמה איבד מייחודו? פנינו אל דוב רפל, איש קבוצת יבנה ומרצה במחלקה לחינוך של אוניברסיטת בר־אילן, הידוע בבקיאותו האינטלקטואלית ובמסירותו הרעיונית לקיבוץ „המקורי", כדי שינסה לענות על השאלה בציור דיוקו משלו.

רפל מדבר מהר, מהר, אבל דבריו חריפי בקורת ובמסקנותיו אין בוזת כשמדובר בעתידו של הקיבוץ.

תהליך בלתי נמנע

„אני מסכים בהחלט לקביעה שהקיבוץ איבד מחשיבותו בחברה הישראלית", הוא אומר בטון שקול, „אולם חלק מן האבדן הוא תהליך בלתי נמנע. הוא נובע משינוי בפסיפס השכבות והנושאים החברתיים במדינה. כמה חטיבות חברתיות שלפני דור חשיבותם היתה אפסית (לעומת חשיבותו של הקיבוץ) וכו היום להשפעה רבה ולגמיסטית. לדוגמה — התעשייה, שנכשמה מינגור בכלכלי חשוב ביותר, הצבא — שהוא הגורם החיוני הראשון במעלה; והמנגנון הממשלתי שכידוע גם לו „נשמה" משלו. גורמי בוח השפעה אלה הקטינו מהשפעתם של הגורמים המסורתיים ביישוב, כמו — הקיבוץ, המפלגות, ההתאחדות האיכרים. כלומר: בעבר היה הקיבוץ אחד מארבעה או מחמישה ה„ציבורים" שהיה להם קול. היום — המצב שונה.

שאלנו: האם „אבדן קולו" של הקיבוץ לא נובע בכך שצורת החיים הקיבוצית התרופפה או פסקה להיראות כאידיאל חברתי?

עונה רפל: נכון שחל שינוי משמעותי ביותר בצורת החיים בארץ. מושגי היסוד של ההתנהגות — השתנו. הנה למשל דוגמאות סמורות להבהרה: משקלו של תנועות הנוער שקע, בעלפי כמעט תופעה כמו שירה בציבור, ריקודי עם, טיולים ברגל, לכאורה דברים רחוקים מנושא דיוננו, אבל אלה הן צורות של בילוי זמן באופן פעלתני. היום נעשו הצורות הסבילות מקובלות יותר. לטיולים ברגל או לשירה בציבור אין משמעות כלכלית (הן פתוחות לעני לעשיר כאחד) וגם אין לצברם כרכוש (להבדיל בניין מאסטנגת) ואף לא לקבוע בהן מעמד חברתי (כמו נסיעות לחו"ל או אביזרי מותרות) — הן מבטאות הערכת מאמץ וסיפוק לשם עצמו, ולא הנאה צרכנית וסבילה. ובכן, הקיבוץ בעצם מהותו שייך לתרבות המאמץ והסיפוק כשלעצמו. בתרבות הצריכה הנכשוותית הוא חדל להיות תואם, חדל להשתייך, בונתה לקיבוץ המקורי, כפי שנתפס על ידי יוצריו. למעשה חלו השינויים שהדאתי מתרבות אחת לשניה, בתוך הקיבוץ עצמו. כלומר: הקיבוץ המקורי אינגו מתאים לחברה המודרנית, ואילו הקיבוץ המודרני (כמו שהוא היום) — אינגו תואם את הקיבוץ המקורי".

חריגות גיאוגרפית

אבל למרות השינויים שחלו גם בתוך מסגרת זו, והאה בה רפל צדדין, חיוביות רבה בכוונה „החריגות הגיאוגרפית" שלה. „בכל חברה מצליחים להתקיים כיסי חריגות חברתית בכוות בידוד גיאוגרפי. לדוגמא — מאה שערים. פזרו את אנשי מאה שערים בכל שכונות ירושלים ותוך עשרים שנה ישתנו... אם הקיבוצים איתוא בכל זאת מתקיימים וממשיכים לגדול, הרי קוסם הוא כשל חריג. אמנם, מדובר בצורות חיים חברתיות היכולה להתקיים בכל אקלים פוליטי, אבל אין היא עונה על בעיות החברה המודרנית המתעצמת. וזו כנראה הסיבה מדוע הסתגלו מרבית הקיבוצים לחיים בחוצה, ועם הסתגלותם, איבדו את דיוקנם הראשונה. די להסתכל בתעשייה וקוקבציה. בשכירים, בהחדרת מותרות לבתי החברים כדי להבין במה דברים אמורים...

איכה שהתרופפה

שאלנו: האם דיון הקיבוץ הדתי, כעיקר, כדיון הקיבוץ בכלל?

„הקיבוץ הדתי המקורי נוצר תוך כדי יחוד רעיוני נוסף לייחוד החברתי של התנועות הקיבוציות. מקימיו שאפו לבנות חברה עובדת־דתית. כלומר, שהאדם בה לא עובד בתבונה אחת, ודתי, כתבונה אחרת באישיותו, אלא שני האספקטים משולבים בכל פעילות ובכל מעשה. למשל, ארגון יום החולין בקיבוץ הדתי נקבע על־ידי זמני תפילה. סדרי העבודה והבנית העבודה, קביעת גידולים ובדי — כל אלה היו קשורים במצוות התלויות בארץ, באיסור ובהיתר. כל פעילות קיבוצית נמדדה משתי נקודות ראות: האם במה שאני עושה אני מקיים מצווה ונמנע מעבירה? ...האם במעשה זה אני־חי מיגיע כפיים... בזה שונה. מהותית יומו של חבר קיבוץ מזה של, נגיד, סוחר דתי. ובכן, עקרונית, במהות זו של החיים — לא חל שינוי. היא ניכרת עדיין גם היום. אבל גם בה יש ירידה.

לפני ניתוח עיוני של הדברים אתן דוגמא: יבוא אדם לקיבוץ דתי היום ויציע שחלק מפרקי תפילת שחרית יעבירו למנחה כדי שבבוקר אפשר יהיה להתפלל בבות ואחרי־ץ יאריכו במנחה מעשר דקות ל־30 דקה. — מסופקני אם יש קיבוץ דתי אחד בארץ שיתייחס להצעה ברצינות. מאידך — לרעיונות על פיתוח עצמים ונושים ודיבורי רוחניים כספיים מקשיבים ברצינות גמורה..."

רפל מזכיר דוגמה אחרת בה הגיע

(סוף בעמ' 8 טור ד')

פרק שירה

מאת ק. א. ברתיני

שמך לא נשא על שפתים.
אך דממת הלילה האבניים אומרת שירה;
חלומות פצועים אומרים שירה;
שורות הג'ירגל שפתחה לאהיל הליק אומרת שירה;
הזמזום הקליל של כ פי הנטרים בחדר־המשה אומר שירה;
יפחת התילקת מתוך גדלה של אוטובוס מאחר אומרת שירה;
כל שאלת מבין אל עבר־של־קבורות־פתאומי־נקשות אומרת שירה;
הנה לא ינום ולא יישן שומר ואומר שירה.

ועמוד השחר בתורנו מה הוא אומרו קול אומר שירה;
שמים וארץ, ירח וכוכבים שנבלו, ענגים וברקים.
מה הם אומרים? אומרים שירה;
ורוח גדולה מלהבת בצעקונים לחשי שירה;
ונגה מבדרת לנחשל שלהבת הופכת על־פני צבעים
שכלן אומרות שירה;
שירה אומרת שירה

(מן הספר „מושכים ודרכים",
הוצאת מוסד ביאליק, תשל"ד)

לפרשת השבוע

בהעלתך

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות (ח—ב)

לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות (פי' רש"י) לכה לא נחה דעתו בזה, שהקריב קרבנות והקטיר הקטורת? כי בעבודת ה' צריך להיות, בכל דבר, בחינת הכנה, היינו שקודם יתשוב לקיים את המצוה, או לעסוק בתורה, ועל־ידי אתערותא דלתתא, תתעורר אתערותא דלעילא, ויעזרו לו מן השמים להוציא מחשבתו לפועל, וההכנה תוצאת יקרה והיא חביבה לפני הקב"ה. והנה חנוכת הנשיאים היתה בבחינת ראשית התחלת העבודה, להמשיך על־ידי זה השראת השכינה במשכן על ידי הקרבת הקרבנות. בהכנה זו לא היה לאהרן חלק רק לאחרים, שהקימו את המזבח, לכן חלשה דעתו. אמר לו הקב"ה שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות. בזה נחה דעתו, כי מתחילת ההכנה ועד הסוף היה הכל מחמתו, שלא היה כלל מעשה אחרים במנורה, כי נעשית מאליה, ואהרן הדליק את הנרות (בת עין לראי"ד מאבדריטש).

*

אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח—ב)

אם אדם יודע שהוא „מול פני המנורה" — שעדיין רחוק הוא ולא עשה כלום — אזי יאירו שבעת הנרות (רוזין באלמבנין).

עשה לך שתי חצוצרות כסף (י—ב)

במדרש: עשה לך — משלך. כל הפרשנים הבינו שהכוונה היא שהכסף יהיה משלו, וראה למי שהכוונה היא לפי חז"ל (שם) שלפי שירא משה את ה' במשלך נעשה החצוצרות. והנה בידי אמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג) אם כן מוכח שיראת שמים היא בידי של האדם לגמרי, וזהו: עשה לך — משלך; כלומר: בזכות היראה שהיא שלך, אתה זכה למלוכה (לפי אמרי שפר לר' שלמה קלוגר).

*

וכי תבואו מלחמה בארצכם (י—ט)

חסר לכתוב, כי צריך היה לומר: למלחמה, אלא שכאשר אומר שתהיה מלחמה בארץ הקדושה, שהרי הקבים במקום שאמר הרב של שלום לא היה בו בארצנו. אך זה יהיה אם יתבטלו ישראל, חס ושלום מהתורה. וזה מרומז במשפט הלמ"ד — שאם לא ילמדו תורה תבוא מלחמה (אגרא דכלה).

*

אל נא תעזוב אותנו, כי אתה ידעת חנותנו במדבר, והיית לנו לעינים (י—ל"א)

חז"ל אומרים שהשתן לא יהו ממתן תורה, כדי שלא יקטרג על ישראל (ראה תוספות שבת פ"ח) ויתרו שהיה גר צדק ומוקש במצוות, היה לו להשיב בגללו יהיה קטרוג על ישראל כדברי חז"ל: קשים גרים לישראל כספחת" (קידושין ע'), ובאותו של ר' אברהם הגר, משום שהם מדקדקים במצוות יותר מישראל). ובכל זאת אמר לו משה אל נא תעזוב אותנו — ואל תשוב שאתה קשה לנו כספחת, שהרי „אתה ידעת חנותנו במדבר" — שנודע לך חנותנו במדבר, ואלו היה חטא של קטרוג בגללך, לא היה נודע לך זאת, כשם שלא נודע לשטן; לכן „והיית לנו לעיניים" — כפירוש רש"י: חביב לנו כגלגל עינינו (קרבן אשר).

*

למה הרעת לעבדך (י"א—י"א)

יתכן לפרש מלת „הרעות" כלשון: עדה תרעה את צאן (שמות ב־ה"ז) ותיבות: צאן מרעיתך ההנהגה. ומשה אמר: „למה הרעות לעבדך" — למה שמת אותי לרועה והנהגה על העם הזה הטורח עוד: „למה לא מצאתי חן בעיניך, לשום את משא כל העם הזה עלי" — כלומר: למה אני נותן בידי הבריאות את הנהגה למלאות תפקיד את משאלותם וצרכיהם: „משא כל העם הזה" — כשאת נשים והקהנים, ואורות יורה שם משא על הכתף, כמו: „במשא העולים" (שלי־ייא) (לפי הכתב והקבלה).

*

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (י"ב—ג)

יש המפרשים: כענוים לפני כל אדם, אבל בינם לבין עצמם גאוותנים; הענו באמת — ענו גם בינו לבין עצמו ויודע שאינו־מכל שפל נגד כל בני אדם; אפילו נגד אלה שהיו בגדר שלפניו. וזהו: „ענו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה" שהיה רואה כל הדורות שלפניו ושלאחריו והוי ענו נגד כולם (לפי דודאים בשדה).

*

ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים (י"ב—י"ד)

כדרך רמז: לפי הזוהר נקראת הנשמה „ברתא דמלכא" — בת המלך (בתו של הקב"ה), והנה הנשמה של כל בר ישראל ירק במרירה — שמאסה — „הלא תכלם שבעת ימים" — תכלם מענוניה על ימי התשובה שבין ראש השנה ויום הכיפורים, כי כיון השנה ויו"כ יכי הרי"ג. ושם תשובה בימים שביניהם (של משה).

ליקט שלמה יהלום

חכם ואיש מידות

מאת ש. קורא

ר' אברהם גודראם ז"ל, שעתה מלאה שנה לפטירתו, היה בן החסידות הלמדנית בפולין. לומדות כפשוטה בלימוד דף־גמרא בפוזן, עבודה בחשיבה בבעיות חיי־שעה וחיי־עולם, ובתוך השטיבל החסידי איש־רעים, כנו לומר בגלוי מה שנראה ומה שלא נראה לו, ולא שמץ של התנשאות.

תלמיד־חכם בשקידתו, בהבנתו ובידיעותיו. אף כשהיה טרוד במלאכתו כאיש־ציבור קבע עתים לתורה. למד ולימד. הסביר בעומק סוגיה בגמרא, גירסה בפרשנות ובפסיקה, גם הסבר במקרא. האיר בסוד־טעם ודעת הגיונות ב„שפת אמת", ב„משך חכמה" ובספרי־עיון אחרים.

ברשימתו הנאה על בעל „חידושי הרי"ם", מייסד חסידות גור, הוא מביע דברים השאובים מתוך נפשו: „כאן העמידו הכל על לימוד התורה בבחינת „הפוך בה והפוך בה דכולא בה". אף זיכוך המידות על־ידי מחשבתה של תורה והעמקתה בה. זו למדנות תוך ביטול אבק יוהרה, כמאמר, „אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך". שיטת הדגש בחסידות הלמדנית היא על הרבי כמורה־דרך ולא להשליך את יהבם על הרבי כעומסם על כתפיו הרחבות. העיקר הוא: עבודה והשתלמות עצמית, עבודה שביגיעה כדי להגיע אל האמת, ונקודה הפנימית. כך בלימוד, כך בתפילה וכך בהליכות ובאורחי־חיים".

שגורים היו בפיו דבריו של הרבי מגור, בעל „שפת אמת", לאברך שהתפאר כי ראה את אליהו הנביא בחלום, גם החזיר לו שלום, ונתקיים בו: „אשרי מי שראה פניו בחלום והחזיר לו שלום". הרבי האזין לדבריו במורת־רוח ואמר: אברך, מוטב לך לבחור באשרי אחר, הוא הנאמר במשלי: „אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזת פתחי".

כל ימיו הוא שקד להגיע אל „אשרי" זה כפרט וכאיש־ציבור מובהק. כל ימיו עמד על פרשת דרכים ושאל היכן המזוזה שבכוחו לשמור במדינה על „מזוזות פתחי". כאיש הטמא, כחופש את אמיתו במבוך הציבוריות, היה בנעוריו פעיל ב„אגודת ישראל", אחר כך מראשי „פועלי־אגודת־ישראל" ונציגם בכנסת, ולבסוף בין הדוברים של הפועל־המזרחי המפד"ל וחבר מוסדותיהם המרכזיים.

בכל מקום בלט בפעילותו כמארגן וכמייעצ את שולחיו במוסדות פנים־וחוץ, כנואם מלהיב וכאיש־עט שנון. ערך כתבי־עת, היה מרבה לעסוק בעניינים מדיניים ודתיים. במאמריו המסבירים, מנוסחים בקפידה וכתובים בלשון חכמים, הולכה כותו בבירור דברים לכל צדדיהם, בפולמוס עם יריבים מימין ומשמאל ובהצגת עבודתו בבעיות סבוכות. בוויכוחיו מבטאים לבטי הציבור הדתי בתקופת המדינה. אף־על־פי שהיה עומד על דעתו בשעה שהחזיק בה, הרי כאיש חושב היו תמיד לעיניו ניגודי הדעות בסוגיות ציבוריות שנויות במחלוקת.

*

באחת משיחותיו ניסה להסביר את גדרי־הציבוריים באמרתו של בעל „שפת אמת" לפרשת לך־לך: האדם צריך תמיד לצאת מן ההרגל והטבע ולילך ממדרגה למדרגה. בכוחה של השיגרה להסתפק בחיצוניות ולהשכיח את הפנימיות החיה שבכל דבר. לכן יש הכרח להתחדש תמיד בעבודת־השם, ניצוץ הבורא המחדש בכל יום מעשה־בראשית בנבראיו. אברהם אבינו נתנסה בעשרה נסיונות. בכל נסיון נעשה כבריה חדשה וכך יצא מן השיגרה הנוטלת את הויות מכל דבר. „לך לך". לשלום צריך אדם להיות הולך ולא לעבוד במקום אחד, שעמידה זו עלולה להקפיא אותו. הליכה מתמדת כרוכה ביגיעה. לא כל־שכן המעבר דרך גבולות של מחנות ציבוריים יריבים זה בזה. אך רוח היא באדם המעוררת אותו לשמוע בקול נפשו ו„לשקוד על דלתותי יום יום" כדי למצוא תמיד השגות חדשות.

בכל מחנה שבו פעל סירב לקבל מוסכמות. בחן ובדק כל דבר בשכלו המעמיק, גילה סקרנות לרמזי תמורות, ניסה להוכיח שיש מקום להעריך התפתחויות לא לפי השיגרה. לרוב היה מסתייע במקורות היסטוריים כמשל לדעותיו בשאלות הזמן.

הוא בא אל הפועל־המזרחי והמפלגה הדתית־לאומית כפני שכאן, כפי שהסביר, יש סיכוי לציבוריות דתית בעלת יכולת בכמות ובאיכות. בו בפרק ביקש גם כאן שינויים ארגוניים מתוך ראייה מחודשת.

באחת הועידות פתח את דבריו, כדרכו, במימרה: „הרבי מקוצק אמר, לא טוב להיות חסיד זקן, הוא צריך תמיד להתחדש ולהיות צעיר ברוחו ובנפשו. אף התנועה דינה להתחדש, ראש־וראשונה, במסגרותיה. יציקת יינה בקנקן חדש עשוייה לרענן אותה. בהמשך נאומו פיתח את דעתו, שהתנועה הדתית־לאומית אינה חייבת להיות דווקא חלק מן ההסתדרות הציונית, אלא להתקין מסגרה עצמאית פתוחה לכל נאמני תורה־וציון. הוא סיים דבריו בפסוק „הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך". הנואמים שלאחריו סתרו דבריו, מבחינה אידיאולוגית ואירגונית, אך הוא הוסיף לעמוד על דעתו בסכמו את הצעתו: „שני תפקידים היסטוריים לפני התנועה הדתית־לאומית, אחד, לקיים את עם־ישראל בזמנותו־ובצלמו מדור דור, ושני, להעמיק את הזיקה בין התורה לבין המדינה. עם ישראל, אשר לבדד ישכון; מדינת ישראל, מדינת המשך, לשם כך היא צריכה להיות עצמאית ומוקד ביהדות הדתית כולה".

בשיחותיו ובמאמריו הירבה לעסוק בסיבה של מנהיגות בציבור הדתי. הוא חיפש, כפי שהתבטא, את „הרועה הנאמן של מחנה שומרי תורה ומצוות". באחת משיחותיו, מתובלת אמרות, הביע את הירהוריו: תנועה דתית יש לה זכות־קיום ויש לה טעם־קיום. זכות קיום מבוססת לפעמים גם על דברים חוברים, בעוד טעם קיום בסיסו רעיוני־רוחני הצמוד למציאות. לשם כך הכרח בהנהגה של מופת במחשבה, במידות ובאופי. בכוחה להלך אותנו מן המשבר ולהקנות לנו בטחון בעתיד. הנהגה דתית סימניה המובהקים ענוה, יראת חטא ואהבת ישראל. שאול המלך היה נחבא אל הכלים. דוד נלקח מאחורי הצאן. אישים אלה, משכמם ומעלה, בהנהגתם מבחינים בין אומץ ותקיפות לבין יוהרה. בבא לבקש בין שורות החברים את אנשי הסגולה, שנוכל לומר להם: אתם ראויים להנהגה".

במאמרו בכותרת: „הידברות במחיר מה ד'" — הוא דן בשלושת סוגי הידברות: בין דתיים וחילוניים, במחנה הדתי הכללי, והידברות במחנה הדתי־לאומי עצמו. הדברים נכתבו לפני עשור שנים ומעלה, על רקע החיכוכים וההתלבטויות בימים ההם, שבעיקרם אקטואליים גם בימינו.

הרי קטעים שמביעים את דעתו כלשונו: „מסע ההידברות מלווה בכמה תופעות־לוואי שליליות. ראשית, עובר להדבקת יתרון־ההידברות בוצא כל אחד לנבון להוכיח ולייסר בשבט־פיו את היהדות הדתית וציבור הרבנים במיוחד על שאינם מוכנים לקראת ישועת ההידברות. שנית, מטיחים דברים קשים כנגדין נגד הרבנות על שאינה מגלה יוזמה לקידום הדו־שיח: דהיינו חילוניים. ואכן, הדרישה לסובלנות הצעירה לקראת המתנגד, יש בה הגיון בזמן שנשמר הגבול בין תרבות עצמית לבין הלקאה עצמית. ועוד, החובה של סובלנות צריכה להיות כובבה גם כלפי פנים וביחוד כלפי רבני ישראל, שכולנו מוזהרים על כבודם. הדוגל בעקרון של משמר התורה ומרות־סיני בחיינו הציבוריים, עליו להזהר במשנה־זהירות מלהפעיל לחץ על הרבנות".

בהמשך דבריו מסתייע בראייה מן העבר ההיסטורי: „שנינו, בית דין של החשמונאים חידש הלכה של לוחמה בשבת. נשאלת שאלה: מדוע לא נתחדשה הלכה זו בימי שמעון הצדיק ובימי עזרא ונחמיה? הדבר מובן מאליו, לא היה צורך בכך. בתקופה שיהודה היתה נתונה תחת חסות מעצמה זרה לא היו זקוקים להגיע לידי מצב של שאלת החכמים: למדונו רבותינו, לחומה בשבת מותרת או אסורה. שונה הדבר בתקופת מלכות החשמונאים ותחת שלטון יהודי ריבוני. אז נשאלו מהו הדין של לחימה בשבת, שצבא ישראל העצמי בגנוה, ומלכי החשמונאים, ביחוד הראשונים, הם תלויים בדעת חכמים, מפני שדעתם היתה קובעת הלכה למעשה".

הוא שואל: במדינת ישראל, שבה דעת־תורה אינה קובעת ברוב תחומי החיים, כלום יש לדרוש מרבנים לערוך תכנית לפתרון כל בעיותיה של מדינה מודרנית? תשובה ברורה אין בפיו, אך הבעייה כשלעצמה הטרידה אותו.

*

איש־רוח ואיש־ציבור, תלמיד־חכם שניזונה מגברא מסברה ועסקן ציבורי פעיל. באיזו דרך יבוצר בחייו? כהתיוהו ברעות ובמסגרות ציבוריות, כן נקלע בין אהבת לימוד תורה, מקרא משנה וגמרא, ראשונים ואחרונים, ועיון בספרי הגות וחסידות, לבין פעילות רבה במפלגה הדתית על כל התחייבויותיה. בין „מה לי בטורח הציבור, שלום עליך נפשי", לבין „תלמיד־חכם בעיר כל צרכי הציבור מוטלים עליו".

שנים רבות היה בין מעמלים עם הציבור. רוב כשרו, יזמתו ומירצו השקיע בעניינים שבהם עסק במפלגתו. אך תמיד דיקדק שלא להשתתק בפעילות הארגונית, ויחוד מזמנו, ללימוד תורה, לשיחות בענייני רוח ולכתיבה בשאלות הזמן תוך כדי שימוש במקבילות מתקופות קדומות, לרוב ימי עזרא־נחמיה וימי מלכות החשמונאי. מאמריו בנויים כראוי, מכותיים במובאות ובעובדות, מתובלים בפסוק ובמימרה, וניכר שהושקעה בהם עבודה רבה.

במאמריו היסודיים דן במדינה ובמעמדה במחשבת היהדות. היה מביא דעות מנוגדות זו לזו, בונה וסותר, מחזק עמדה ומעריך עמדה, והכול בהגיון משלו, ובנוסח משלו. הוא חיבב שקלא־וטריא, ויכוח שתחריפות־ובקיאות טבועות בו, בין בסוגייה תורנית ובין בסוגייה אידיאולוגית ופוליטית.

הנה הוא שוקד להגדיר את מהותה של המדינה ברעיון ובמציאות: „יום העצמאות, יום שנעשה בו נס לישראל, ולכן הבר לו גודל וישבח. ברם המדינה כעובדה קיימת נידונה לפי מעשיה, הליכותיה והאמנותה למורשת היהדות. מנקודת־ראות זו, דומה שאנו מבזבזים את הזכייה שנפלה לנו מן השמים. מדינת־ישראל חילונית. זו אכזבה מרה שאין כמותה. מדינה חילונית בארץ־ישראל זו פגיעה בהיסטוריה היהודית. על רקע החזון בורא־עולם ואחרית־הימים זה, מעין תרי אנפין דמתי גבדין אהדדי של מטבעת העצמאות, רבי־כמו־רבנו לקטי־רות ופירעון־נפש למכבירי".

בנוסח דומה הוא כותב על „דור הסיכון והסיכוי", לאמר: „מדינת ישראל יצרה מציאות חדשה בחינת ופתו ורחב לבי. עלינו מבירא עמיקתא לאיגרא רמא על קיפות קומה, קפיצה־דרך, על מיוחדת במינה. הגענו לתקופת־פיסגה והצוי־ובעשה אחת הועמדנו במבחן פילאי. הורו הלב. בגודל העוות העפלה לפיסגה כן גודל הפחד מפני בליעה, חס ושלום".

בבירור שני צידי המטבע במדיניות, בכלכלה, בחברה ובדת הוא כותב: „בתקופת־משבר המורה, כשקיומה של האומה מעמד בסכנה, עמדו בפרץ איש ההנהגה, או עמדה בפרץ הנהגה קולקטיבית. משה רבנו, עזרא הסופר, החשמונאי ובניו, ר' יוחנן בן־זכאי צד שוה שבהם, הודה לקיום כלל ישראל". לאור העבר הוא מברר את ההווה. רואה אורות וצלים, הישגים ומחדלים, תקוות וסכנות, ומסכם בסימן־שאלה: „דור הסיכון והסיכוי, אור ויום־כבודה והעטמה עליו, היתאושש ויעמוד במבחן ד'".

תורה למדינה ולקיומה, ליהדות שבה ולביטויה, טבועה ברבים ממאמריו. הוא שלל גישה קיצונית בשאלות מדיניות, ולאחר מלחמת ששת הימים הביע עמדה „יונית־למחצה" בהסמכות על שיקולים מדיניים ועל דוגמאות מן ההיסטוריה. ואילו בעניני דת־ורוח תבע לרוב עמידה על עקרונות. המימוש הדתי הוא, כדבריו, חמש דרישות־יסוד: מיזוג יהודי, חוקי אישות הלכתיים, מנוחת שבת ברשות הרבים, חינוך דתי ושולחן יהודי".

*

בשנות עבודתו כמנהל ספריית הרמב"ם בתל־אביב עמוד לו ידיעותיו הרחבות, ביבנתו ואבנתו בתפקיד של ראש ספרייה תורנית, שרוב מבקריה אנשי תורה ומדע, מחברים ומרצים.

באותו פרק־זמן התפנה למחקריו הביבליוגראפיים על מפרשי השולחן־ערוך שהחל לפרסמם בקובץ „תגים", כתב־עת ביבליוגראפי־תורני שהשתתף בעריכתו. מחקריו מצטיינים בעיון מעמיק, בזיהוי מחברים ומכסמים ובהרצאה רבה עניין. הפרקים על שלושת הפירושים „באר־היטב" ליורה־דעה, הם צירוף של איבחה, הגדרה ומחה, מלאכה מחשבת של מגדני והסופר. לפי דבריו, פרקים אלה היו ראשונים לחיבור מקיף, שעמד לכתוב. הוא גם פירסם הערכות מצויינות על אישים וספרים. בגנזי הספרייה מצא לחבר־יד, גם הערות כתובות בשולי גליונות, ספרים, וזיהה את מחביהם, והתכוון לכתוב על גיליוין, בכללם כתב־יד של הגאון בעל „מלוא הרועים".

בעל־פה ובכתב ידע עיקצו של תלמיד־חכם, הבחין בין עיקר לתפל והעדיף בין אמיתי להירטוכו. ידע הרבה ולקט הרבה. בא במחיצתם של אישי תורה, חסידות, ספרות, הנהגה ולמד מדרכיהם ומהליכותיהם.

איש השיחה הערבה, שיחת חולין של נבון־דבר ונקי־הדעת, בר־אבהן של דורות תלמידי־חכמים מצאלים, רבנים ודיינים בקהילת קיילץ של פולין, עצמאי ושורשי בדעותיו ובהערכותיו. לפעמים מבהיק בהגדרותיו.

אדם ביקר, שמאור התורה בחוותו, בהליכותיו ובמעשיו. כל ימיו היתה דעתו נתונה לכלל ישראל, לתורה ולארץ ישראל, לאהבת הבריות, ולמעשי חסד לזולתו.

באחת משיחותיו הביא את דברי „שפת־אמת" לכתוב בפרשת תצוה: „ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת". כמוך למצוות של שמן המנורה באפרה המצוה של בגדי כהונה. השמן מרמז על כח הנשמה שיהיו נקיים וטהורים; בגדי כהונה כרמזים על גוף, לבוש הרוח, שיהיה לכבוד ולתפארת. גוף המחשבה שבראש ושכר. הגוף יהיו צריכים להיות צמודים יחד, בחינת הכתוב בקהלת: „בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר". זה ייעודו כל ימיו. אליו הלך הנוקרב.

صورة عن الأصل

סודי האמונה [ב']

אמונה ורחמים מול אליליות ואכזריות

מאת הרב אהרן-חיים הלוי צימרמן

אין לך דור שהתבצעו בו מדעי הטבע כדורנו, ואין לך זמן שבו הגיע האנושות לשיא הרכוש החומרי על ידי המדע והטכנולוגיה כמו בדורנו. רבה בו התמורה. נתקיים כי השוחד יעוור עיני חכמים. אין עיני הדור רואים שום דבר כי אם המתירנות המביאה להנאה יושית בבלי להתבונן אפילו כהרף עין שאינו רק שברון והסופו של דבר יותר מצער החיים אין בו.

בכוחן שגם התמורה הובתה — זו זכותה, שהיא מתכסיסי הבריאה שברא הקב"ה בעולם, שאלמלא התמורה אין כל בריה יכולה לעמוד מפני השכבה של הרעת; מכל ומאמר נבואים למדים שירות השכל וישרות המדות יש יחס גומלין ביניהם. היא בפרופורציה נכונה. במדה שבן אדם ישר בכוונותיו הוא ישר בשכלו, וכן להיפך. מה יפה מתפרש מה שנאמר: „שמר תם וראה ישר".

תיקון המידות

אמר הגאון מווילנא: „כל עבודת השם תלוי בתיקון המדות וכל התורים מושרשים במדות". ו„שנו חכמים בלשון המשנה — „ברוך שבחר בהם ובמשנתם". מה בין פרקי אבות לשאר ספר מדות המוסר שחיברו חכמי העמים? אמר אחד מגדולי הכתרים: התנאים לא היו רק דורשים לתורה ולמשפט לצדקה, לאהבה, לנשא בעול חלוט, כדרך חכמי אומות העולם, אלא גם גאה מקיימים.

כל שאמר דבר הלכה בתורת המדות לא נכנסו דבריו בפנים ולא נקבעו בפרקי אבות אם לא נהג באותה המדה למעשה. צא בדוק בכלא הלמדא והמצא, כל אחד מהתנאים שנזכרו דבריו בפרקי אבות שקדו על תורתם לקיימם למעשה ומסרו נפשם עליהם לנהוג בה מדת חסידות. וזה „ברוך שבחר בהם ובמשנתם".

מספרים: הגאון מווילנא החשיב מאד את „מסילת ישרים" ולא עוד אלא שהעיד עליו שכל מה שכתוב בספרו קיים בעצמו, ומתוך כך זכה שהתקבלו דבריו בכל ישראל.

שוב כתב ב„קובץ הערות": „ומהעיקר הראשון — האמונה בה' — יוצאה תולדה מוכרחת. העיקר השני, תורה מן השמים, כי אחרי שתכלית כל הנבראים לעשות רצון קונם, זהו פשוט, כי אין כח בשכל האדם להיות יודע דעת עליון ולהשיג מהו רצון השי"ת, ואם לא יודיע הקב"ה מה רצונו נשארה הבריאה בלי שום תכלית, כי איך אפשר לאדם לעשות רצון השם אם לא ידע מהו רצונו, ואם כן הדבר מוכח, שהקב"ה הודיע וגילה לבני אדם מהו חפצו ורצונו בהם, על ידי התגלות שכינתו בעולם, זו היא תורה מהשמים, ומזה מוכרחת לבוא האמונה בביאת המשיח. אחרי שידענו בבירור שכל הנבראים נבראו לעשות רצונו יתי"ש, ואנו רואים בכל העולם היפך כזה, בני אדם שקועים ושבועים בים התאוות, ואין משכיל דורש אלקים, כמאמר הכתוב, והדבר ברור שבשביל בני אדם כאלו לא היה כדאי לברוא שמים וארץ. בהכרח צריך לומר, שיתקיים הכתוב, תגלה כבוד ה', והיה ה' למלך על כל הארץ, אמן ואמן".

דברי הבאי

יש להוסיף לדבריו, שמכאן מוכח יסוד השארת הנפש ועולם הבא. כל הפילוסופיה האכזיסטנציאלית במאבקה הגדול לכיבוש המוות ובמחנן החיים ושילוב המוות בתוך מסגרת האידיאל של החיים, על ידי קסם משפטים של גבורה ושלוות נצח וגו', דברי הבאי אלה בהו מתוללים ויתדריה על השיטה הקיומית. לאמיתם של דברים, אין שמחה במקוד התבונה בלי השליכות של השארת הנפש ועולם הבא. מי שלא עמד על יסוד זה לא ראה שמחה מימיו ואוי לו לאדם שלא קנה אמונה זו בלבו, מתענג הוא מהחיים בשעת הנאתו, אבל אינו מוצא תיקון לרוחו בשעת חשבון מצבו, לכמה מן האמונות והאמה נאמר בכשפט קצר: „חנני ד' כי אומלל אני" (תהלים) בלי אמונה בה' ובתורה מן השמים, אומלל הוא האדם. לא קסמי המדע ולא הפיוט השירי של אכזיסטנציאליזם יגיעו את הדעת.

יש לשאול: נניח, כל מי שלא מלאו לבו להתבונן בכבשונו של עולם ולא הרגיש באור הפנימי בשאר מבחוץ בחושך; ברם, איך שמים חושך לאור, איך תגיח האנושות רשומות עולם עד שביש לרמוס את עצמה על ידי קסמים ולהסיתם של בעלי המטפיזיקה ועל ידי שגעון האכזיסטנציאליזם, שהתבונה הכהורה מולידת מום והשכל הפשוט אינו יכול לקבלו שיהא איזה תכלית בכוח ב„היום נאכל ומחר נמות" — כלום אין לך דבר הבאי גדול מזה?

תשובה לעניין למצוא בדבריו של ר' אלחנן: — יש חוק כי „השוחד יעור עיני חכמים", גניבת של הנבה היא השוחד היותר גדול שאפשר לקבלו במציאות והיא המעבירת את האדם על דעתו ועל דעת קונו. עוברים, שעם האכילה בא התאבון, ומזה שהוא נותנת מהחומריות באותה זה מתגלות המדות.

אמרו: שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים (יבמות ע"ט). הגמרא מסבירה, רחמנים אנו לומדים מכה שנאמר: „ונתן לך רחמים ורחמך והרבך"! ביישנים דכתיב: „למען תהיה יראתו על פניכם"; גומלי חסדים מכה שנאמר: „למען אשר יצוה את בניו" וגו'. לכאורה אין זו אלא אגדה עוברת בשבטון של ישראל, לאחר התבוננות נראה שסימנים אלו מהווים את האופי המיוחד המבדילים את בני של אומה זו שבזכותם נשינו עם הנבחר ורוב עיקרי התורה תלויים בהם. גם ההלכה הפסוקה שכל...

להגיה יסוד ובנין בדברים שאין בהם דופי בתורת הדת. ואם מי שהוא עדיין לבו נוקפו יעידון לו כל בני הדור של תקופת המתירנות שלנו.

הוזר אני על דברי הרמב"ם: „הצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו", עד שבא אברהם אבינו היה עולם מלא אכזריות ועבודת אלילים, שבא אברהם אבינו הכיר שיש אדון לבריה וקרא בשם ד' אל עולם. נגד עולם הגדול של עובדי עבודה זרה, ושוב עמד נגד העולם האכזרי ולימדה צדקה וחסד ורחמים, והנחיל ברש אחריו עד שמגדרה האומה הישראלית.

לכאורה אין כאן שום זיקת גומלין תוס שני ענינים נפרדים שבמקרה נזדמנו אצל אומות העולם: עבודה־זרה ואכזריות, ואילו אצל אברהם אבינו האמונה והרחמים. ברם לפי האמור מתפרשים הדברים כמין חומר, מאכזריות העולם באה הכפירה ובמידותיו של אברהם אבינו בא לידי האמונה האמיתית.

כך היא המדה, אם אתה רוצה להוות על אופי של תלמיד חכם ולעמוד על מהות גדולתו בתורה, אל תדקדק אחרי כחו בפלפול ואל תמשש בלמדנותו. צא ובדוק — בסיב מגנו וטוב לבו ומדותיו, ובמדה שמדנתיר התאמות באותה מדה ישרותו בתורה. הרמב"ם ע"ז היא הלכה מזהו: „דרך בריותו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמוד ממעשיהם. והוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע, ואומר אשרי האיש וכו'. וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי לענין שנאמר ישב בדד וידום. ואם היו רעים וחטאים, שאין מניחין אותו לישב במדינה, אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגן הרע, יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ירהג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתנני במדבר מלון אורחים".

שלושה דברים יהרג ואל יעבור, יסוד הפנימי שבה קשור במושג זה המציין אותנו ויחוד שלו של עם ישראל, לפיכך שמר דוד הוא שמר לאומי. (דברים אלו יתבארו למי שעמד על עומק דברי הרמב"ם בספר המצות מצוה ט', במשנה תורה הלכות יסודי התורה פרק חמישי הלכה א'; התבונן היטב בדברי המכריעים של הגאון מרן ראי"ה באגרות א' סימן כ' הרמב"ם עצמו כלל זה בפירוש משנה לתלמיד פ"א. ואין זה מעניינו כאן).

ולא עוד אלא הרמב"ם שנה משנה ברורה: „כל מי שנמצא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחוסו". ונפסק בשולחן ערוך אבן העזר, שבן ישראל לא יתחתן עמו, וחז"ל: „כל שיש בו שלש מדות האכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל חסד, חוששין לו ביותר שמא גבעוני". לשלמות הדבר אני מעתיק לשון הרמב"ם: „חייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצות עשה, שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו לעשות צדקה, ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני, ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היזק נגלגל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. כל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך, וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחוסו, שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר אכזרי המה ולא ירחמו. וכל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם ואם לא ירחם האח על האח מי ירחם עליו".

עברים אכזרים הם

הרי הרמב"ם מבדיל בין ישראל לעמים בתכונה ברורה שאין להרהר אחריה. ישראל רחמנים הם ונכבדים אכזרים הם, ולא עוד שרוחו רשומים אכזרי (עליהם זה מתפרשים כל הכתובים בבא בתרא י' ע"ב בענין חסד לאומים חטאת באופן נפלא ואכמ"ל).

הלכה פסוקה. אומרת, כן נח נהרג על פחות משוה פרוטה משום גזל, וכתב רש"י ז"ל אף ישראל נצטוו על הגזל אלא פחות משוה פרוטה אינו מתחשב גזל בעיניהם. שעובדין על מזהן הרחמנים הם המחלין על דבר פחות משוה פרוטה. אבל בני נח אכזרים הם, שסימן זה של רחמנות הוא סימן לצדיק זרע אברהם אבינו עיין (וכמבואר בגמרא יבמות) ראשים בבין האומות.

אנו חיים בעולם תרבותי-מודרני ואבחנה זו בין כלל ישראל לאומות העולם יוראו להמהון בעיני החכמים הליברלים ומעריציהם ולא עוד אלא שגם ישחקו עליו. הפילוסוף סיאנטיאגה בבקורת שלו על הפילוסופיה של ברגסון הראה לפי דרכו עד כמה דבריו של ברגסון מובילים לאבסורד ובתוצות הנבחון הכרית, „ואולי יאמר שגם עם הנבחר הוא דבר שבמציאות", כאילו זהו כבר האבסורד היותר גדול שאפשר לדמות.

אף על פי שהדברים נאמרו על ידי פילוסוף יהודי, הרי דווקא מי שמטהרה בתמורות המודרניות יוכח כי המציאות משמשת על פניהם של כל הגביולוגים הליברלים של זמננו והמברזת: צאו וראו מה בינו לבין המה בין מדינת ישראל לבין ערב ועורב, בין בנים של עם התורה לבניהם של אומות העולם. ומי שעדיין לבו נקשה אין צריך להתבונן בהיסטוריה העתיקה של מעשי הצלב, האינקוויזיציות השונות, ימי היטלר ימח שמו, אלא יזכור לו מה שקרה לפני עיניו בביאפרה, ובבנגלאדש, אכזריות המתגלים בסבה בקרית שמונה ובמעלות. רק מי שמושבתו נאטמה לגמרי על ידי ההמביך הליברלי יכול לסבור אחרת.

כל אלה שלא עמדו על אבחנה זו עם ידיעותיהם לא נכנסו לפני ולפנים, אלא ניבבו דברים על סיבות חיצוניות, ובסיגן של פרמיטיביזם מזיגות גילו פנים שלא כהלכה הקימו בנין עלם של היסטוריה בנויה על התפתחות העמים ותרבותם, ששמשו הגבולים ותרצו את המחיצות בין ישראל והעמים, על ידי קטרי־תרבותה שאין כחם אלא מן השפה ולחוץ. כל חיוגג של היהדות עם התרבות האנושית אינו אלא מלאכותי, כל הרצות להתאימן אינו אלא כאחד שני הפכים בנושא אחד. מי שלא עמד על סיבה של אומה זו לא ראה מעולם דמות דיוקנה, לא הסתכל בפניה אלא בבואה שלה.

שמא יבוא בעל הדין ויטען: כלום אין זו תמימות לקפח שכרה של התרבות המודרנית עם כל הקידמה שלה ולהתעלם ממנה? אם לדין יש תשובה. בכל דבר יש עיקר וטפל. מציאות הויה והשאריות אין נטולה ראיה לשמה שאין בה ריאליות ופיקציה, כשאתה מוציא את הפיקציה מתוכה אתה נוטל ממנו לא רק את התבלין כי אם כל היוצה. הפר את הריאליות שבה וישארו אוהות סודתות באוויר.

„אם תאמר יש חכמה בגוים תאמין, תורה בגוים אל תאמין". זו החכמה שהביאה התפתחות התרבות, הטכנולוגיה, הטכניקה, הפילוסופיה, הביקורתיה הריאליזם ההיסטורי. אם תאמר יש תורה בגוים אל תאמין. כל התורות שיסוד חכמי אומות העולם, מחכמי יוון הקדמונים עד בעלי האכזיסטנציאליזם, עם כל עצמם לא הצליחו...

בין ישראל לתפוצות

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

מזמן לזמן, כאשר המתח הגדול של הבעיות הקיומיות בארץ, נחלש קצת, אנו פונים שוב לדון על היחסים בין ישראל לתפוצות. ברוך השם שהחות הקשה של מלחמה ולכבה אחרי ההחלטה על הפרדת הכוחות בין ישראל וסוריה, ואנו יכולים להקדיש זמן גם לבעיות פחות מציקות ולטווח יותר רחוק.

הנה ברור בהשפעה הגומלין בין ישראל לתפוצות וההדדיות בקהלתות הגדול היא אמנם חזקה מאד. ראינו זאת גם במלחמה הזאת שעברה עלינו מלחמת יום הכפורים. איך שאחינו שבתפוצות לאנו לנו הן בתגובות הכספיות והן בהשתדלויות אצל ממשלותיהם ובדעת הקהל של ארצותיהם. שמענו והשתכנענו בהרגשתם הכנה שבלעדינו, בלעדי מדינת ישראל הקמה לתחיה, חייהם יהיו לקויים. אלא שגם קרה דבר משונה, כמו כאן בארץ שהשתלטה עלינו מבוכה מסויימת, אחרי כל מה שקרה מסביב למלחמה זאת, כן גם שם קמה מבוכה ופחד לכל מה שנעשה בארץ. אולי גם אנחנו אשמים בזה שהרגשנו יותר על המזה את המשברים המתחוללים בארץ והדבר הגיע לאזנם בהדים חזקים כאילו שחשפנו עליהם לרעה, את זה צריכים לתקן בהקדם.

אנו מקבלים ידיעות והדים מן התפוצות על הפסקות התוכניות המקננים עתה בלבות יהודים שם בנוגע למרכזיותה של המדינה בחיי הקהילות בעולם. הכדאי לסמוך עליה בעת צרה כאשר טרם עלה בידה לתקן את עצמה, להבטיח את קיומה והמשכה, האם לא טוב יותר לחזק קודם את חיי היהודים במקומות מושבותיהם ולא להיות תלוי וקשור רק במדינה? ההשלכות של ההיסוסים הללו עלולות להשפיע על עליית המנוים מהתפוצות לארץ ועל מדת התמיכה והקשר הנפשי למדינת ישראל.

✱

הדבר ברור ואנו נזקקים ונזדקק עוד זמן רב למשאבים הכספיים של אחינו וכוחות האדם בתפוצות. עליית היהודים מן הגולה לארצנו הוא תנאי בל יעבור לקיומה והתבססותה של המדינה. אנו רואים דבר מזור: בנגוד העלייה לארץ תתגבר ותשתתף גם הכלכלה והשפע בארץ וכאשר מתמעטת העליה יש גם מיתון וחוסר עבודה. בעיקר נחוצה לנו מאד העליה מארצות הרווחה.

אשר על כן היחסים בין הארץ לתפוצות מוכרחים להיות יותר הדוקים ויותר ברורים. אמנם. כאמור, מדינת ישראל היא בסרכז דאגתם ומסירותם של אחינו שבתפוצות, אך כל זה בנוגע לתמיכה הנורה מרחוק, אבל בנוגע להגשמה עצמית, לקשור את עצמם ואת משפחתם באופן אישי למדינה, לכך עדיין לא הגענו.

בא אלי יהודי מארצות הברית, עסקן ציוני פעיל, ומספר לי שיש לו בן בארץ, והוא הגיע לקחת אותו מהוה לארה"ב. כשאלתי אותו לסיבת הדבר אמר לי בכנות שאמנם מדינת ישראל יקרה לו מאד ומוכן לפעול למענה ביום וגם בלילה, אבל הבן היחיד שלו בא קודם והוא מעמד שיקחו אותו כאן לצבא.

אמנם יש לנו הבטחה של „וישבתם לבטח בארצכם" והיא כתובה בפרשה אפילו לפני ההבטחה של „ונתתי שלום בארץ". גם ראינו איך שנתקיימה ההבטחה הזאת במשך שנות קיום המדינה, למרות כל המאבקים והמאורעות הנה היום אנו יכולים לאשר את העובדה של „וישבתם לבטח בארצכם ולא בארצות הגויים". אלא שאינו דומה שלום ושפע בארץ למצב של מלחמה ושוד בפני העתיד, ואחינו שבתפוצות עוד לא נוכחים לעזוב את הגולה למרות המוצדים הסיוטים בארצותיהם.

✱

רזיתות האימורה שמדינת ישראל משולה להלכת גדול שכל אחד יכול להביט בו ולראות מה שנעשה בפנים. ואכן כולם מביטים בנו ורואים דווקא את השלילה ואת הטרפל, על זה אנו מתריעים ואת זה אנו רוצים למנוע, אבל מעטים מאד רואים ומבינים את הטוב. ואת הוחר שבודי עצמאות תורה, החסרים ליהדות התפוצות. מעטים מאד רואים את היכולת הגדולה של המדינה להקרין מהוכה עוד ובטחון לכל אנשי הגולה. אם קרה כשבר זמני, הוא יחלוף מהר ושומה עלינו לבאר ולברר את הדבר ולא להביא לידי פחד והבאן גם אצלנו וגם אצל היהודים שבגולה הקשורים אתנו בגופם ובנפשם.

שאלו את איינשטיין: איך יכול מדען עולמי כמוהו להדבק לתנועה לאומית צרה כמו ציונות- והוא ענה, שאיש שחסרה לו יד ימינו, לכרות שכל הגוף חשוב לו, הוא עוסק תמיד למצא מהרזן להשיב לו כח יד ימינו. במשך אלפי שנים היה חסר לנו הכוח הזה של יד הימין, הנה. בעזר צור ישראל נגאלנו, הושב לנו הכח של ימין עז לנו, ואיך נוכל לשכוח בכח הגדול הזה שנוסף לנו?

מובן, עוד ישארו המנוים במקומות מושבותיהם בגולה ימים רבים, אבל בו בזמן יש להפנות עלייה חזקה לארץ. אם הם בעצמם אינם יכולים לעלות ישלחו את בניהם ובנותיהם כדי לבנות את הארץ וגם את עתידם ועתיד כל בית ישראל.

גם את חיי הקהלות במקומותיהם יש לחזק ובעיקר את חינוך הבנים והבנות כלא יאבדו הלילה לצמם, שיתבצרו ברוח היהדות ובאהדה, אבל למען השם לא על חשבון ארץ־ישראל ומדינת ישראל, רק הכל בקשר עם המדינה ולטובת המדינה, שלכינה הם קיימים ואליה הם שואפים.

✱

ארצות הרווחה כל ההתעוררות הן הצעדה לעלייה לארץ. שיצלו לא מתוך צרות אלא מתוך כמיהה לארץ אבות, להשתרש בנחלת אבותנו, לבנות ולהבנות, אולם גם ארצות המצוקה ישימו הרבה בעלייתם לארץ, יביאו לבטחון ולשפע, נוסף לכך שיצאו מאפלה לאורה, משעבוד לגאולה.

העלייה מרוסיה הביאה לנו ברכה, למרות הקושיים והמכשולים. סוף סוף הגיעו העולים הרוסים במולדתם החדשה והוסיפו נדבך חדש לבנין הארץ, ואם לא היו עולים, הרי הם ובניהם והדורות אחריהם היו משועבדים לפרעה החדש. על אחת כמה וכמה אחינו בארצות ערב שעליהם שאלת חיים ומות היא להם, וכחובה בים אנו לוציא אותם ממצוקתם הקשה.

אחת המשימות שלנו היא להדק את הקשרים עם התפוצות הן מארצות הרווחה והן מארצות המצוקה. אם הפעולה למען אחינו בארצות המצוקה צריכה להתנהל עם אחרים לשם בני הפעולה עם אחינו בארצות הרווחה צריכה להיות עכשיו, שהם בעצמם יתכבדו בחובת הדור להדק את המדינה, לעזור לשגשוגה ולבטחונה.

בשלום המדינה להם שלום, בבטחון מדינת ישראל תלוי בטחונו של כל יהודי בארצות הגולה, בכבודה להם כבוד ובעצמתה להם עוצם וחוזק. ורק המדינה תבטיח שלא עוד יהיו בני ישראל למרמס.

פרקי שמואל

מאת י. אדי

אל ספרי הזכרון, לצעירים שנפלו במלחמות ישראל, נצטרף ספר חדש שכנו „שמואל" המוקדש לשמואל המרי ז"ל, שנפל בבקעת הירדן.

הספר שיצא לאור על ידי תנו"ת בעריכתו של שלמה רוזנר, מספר פרק אחר פרק, את תולדות חייו הקצרים של שמואל ז"ל ומביא לפנינו דמות מיוחדת של צעיר, איש כמעשה ורב בסקרנות, שצעד בדרך הרפיגות של תו"ע, התחנך בבני עקיבא, שירת בנח"ל הדתי, והיה ממייסדי גרעין „אבונים" של בני"ע עד נפלו.

אביו של שמואל ז"ל, מראשוני הקבוץ הדתי רודגס, נפל בירושלים, במלחמת השחרור. כעבור זמן קצר נפטרה אמו בימי המצור ירושלים. שמואל ושלושת אחיו הקטנים נשארו יתומים וגדלו אחר כך על ידי משפחת ברוזי, שגידלה אותם כבניה.

בספר כלולים בין השאר, תיאורים של המצור ירושלים, מבקרות כבכר של שמואל הילד. קוויב לדמותה של הגבורה בני עקיבא בשכבה החכישים. הסיפור מרגות של גרעין „אבונים" בבני עקיבא, על גלגוליו השונים — בהכשרה, בטירונות, בהיאחזות, ב־אימון המתקדם ובכרקע, תיאור לבסיו של החייל הדתי בנח"ל, „מלחמת הקיום" של סטודנט באוניברסיטה ולבטי הניהול של מפעל גדול. בצד היותו ספר זכרון, שעניינו לתאר את דמותו של שמואל, יש בספר אף משום תעודה חברתית — המשקפת וגלגולה את מסלול חייהם של בני גילו ודורו.

שמואל מיכה תמרי נולד בירושלים בח' אב תש"ח ונפל בבקעת הירדן בל' אב תשכ"ט. בפרק שנות חייו הקצרים, התגלה תמיד בחברה, ביחוד בחברת ב"ע, בה היה פעיל, כמות מרכזית, עד כדי כך, שעמד בפני בעיה כמצפונית אישית, שכן החליטו לעזוב את הגרעין הקבוצי, עשויה עתה לכוסס את הגרעין כולו. הוא נשא אשה, את ברוריה, בתו של הרב ר' שמואל אליעזרי, רב חדית בתל־אביב, הקים בית בישראל. [illegible] בין חבריו. עבודה לא מכרחת. הדהספרות שלם, הרקע המבובהר שלו, הרקע הפסיכולוגי, של בנעור, שהמאורים בהיו בגיל צעיר. הספר הוא תעודה אנושית ופרק חדשוב לתולדותיו של הדור הדתי שלאחר הקמת המדינה.

הדים מן העבר ביהדות רוסיה

מאת מ. אונגרפלד

„העבר" — לדברי ימי היהודים והיהדות ברוסיה, ספר כ', אלול תשל"ג, 328 עמ', הוצאת „אלתיראה".

בלא ונגדם בהמגר ההיסטורי דב הוא גם הכרך העשרים של השנתון המוקדש המבע להיהדות יהדות רוסיה במאה האחרונה. מדורות המחקרים פותח זלמן שזר בדברי ההערכה על דוד בן גוריון, שנשא ביום פטירתו בבית נשיא המדינה בירושלים „בדברי שאמר עליו לכבוד יובל השבעים והמש.

חמשה מאמרים מוקדשים כאן לזכרו של פרופ' בן ציון דינור, שהלך הנכנה לעולמו. אברהם אבן שושן סוקר את מפעלו כהיסטוריון, מתחנך, וכעסקן תרבות.

היסטוריונים של היהדות הרוסית

חומר לא יסולא בפז. מקובץ בדור „היסטוריוניה של יהדות רוסיה" ויצחק מאלר בספר כאן על אליהו אורשנסקי ומקומו בהיסטוריוגרפיה של יהודי רוסיה, זה „העילוי הצעיר שבשנת הט"ו לחייו עבר על כל הש"ס ומפרשיו ועל הפוסקים ונעשה בר־סמכא בתלמוד כך שלומדים ותיקים היו פונים אליו בשאלות ובן הצטיין בבקיאות בקבלה ובפילוסופיה היהודית, אלא שבמקום לשבת על כסא הרבנות, עבר פתאום להשכלה כללית וההמהה בתולדות יהודי רוסיה. מחקריו בנושא זה רוכזו בשני כרכים: „היהודים ברוסיה" ו„התחיקה הרוסית על אודות היהודים".

היו שסברו כי אורשנסקי הסיף ההתבוללות של יהודי רוסיה ואילו ידיד נעוריו ד"ר אפולסקי טוען כי אורשאנסקי היה מסייעים יהודי בכליא כובן המלה והוא נשא את דגל היהדות ביד רמה.

ס. א. סופר מספר על סרגיי ברשאדסקי, בנו של סופר אוהדוכסי, שהיה דמות מפתח בהיסטוריוגראפיה היהודית רוסיה במאה הי"ט זה שהפך משונא ישראל לידיד היהודים וציין בכתביו את זכויות יהודי רוסיה לטובת המדינה. ברשאדסקי המנה את מאמציו ליצירת בסיס של מבט לחקר תולדות היהודים ברוסיה ולדעת ש. דובנוב היה ברשאדסקי המניע העיקרי להיסטוריוגראפיה הרוסית־יהודית.

יהודה סלוצקי כותב על אלי גסן, ההיסטוריון הראשון שניסה לכנס את תולדות היהודים ברוסיה מה הלדקה פולין הראשונה ועד לשנות השמונים במאה הי"ט. כהגאו היה ממשפחה יהודית ותיקה ומשפעת באודיסה ומתבוללת וגבין סטה מדרך המסימה ועוד בגיל הכ"ו לחייו ראה עצמו כיהודי לאומי ולא במקרה קרא לספרו העיקרי „תולדות העם היהודי ברוסיה". שהרי ראה את עתיד יהודי רוסיה במאבק על זכויותיהם בארץ מולדתם, תוך שמירה על מסורתם הדתית לאומית.

על „תולדות ספרות ישראל"

ובאלף הוא מאמרו של שמואל ורסס על ההיסטוריון של ספרותנו (באלף השנים האחרונות) הד"ר ישראל צינברג מחבר „תולדות ספרות ישראל" („די געשיכטע פון דער ליטעראטור ביי יידען") זה האיש שעבד בשעות היום כמהנדס בבית חרושת בפטרבורג ואת הערבים הקדיש לכתיבת ההיסטוריה שלו ובתנאים קשים מאד. שהרי לא היתה לו גישה חפשית לכל הארכיונים ובתי הנכאה ברוסיה גופא. ומחוץ לארץ הלא היה מנותק בימי מלחמת העולם הראשונה. תחילה ניסה לכתוב ספרו ברוסית ואחר כך עבר לכתבו באידיש ועל הכל היתה משאת נפשו שספרו יופיע בעברית וח. נ. ביאליק שעמד עמו בקשר מכתבים בעניין שירי ר"ש אבן גבירול שצינברג העתיק בשבילו בבתי הנכאות ברוסיה, הציע לו להוציא את ספרו זה בעברית ואף הציע לו את הסופר י. רבניצקי שיתרגם את הספר מאידיש לעברית התנהלה לשם כך ביניהם חליפת מכתבים ממושכת והדבר לא יצא לפועל באשמת התנאים המשונים ששררו אז ברוסיה הסובייטית.

כן רצה ביאליק להוציא בעברית את חלק ממכתבי צינברג השמורים בארכיון ביאליק. נתפרסמו על ידי כותב שורות אלה בהגהות. והגל שמר ורסס עוסה במאמר על כל זה.

ובעניין רב כתוב מאמרו אלכסנדר מנור על פעלו החלוצי מרעי של יעקב לשצינסקי — זה שיצירתו מקיפה כמעט את כל ענפי המחקר בתומת ישראל, הדגים בהויה החברותית הכלכלית של החברה היהודית בדורות האחרונים: סטאטיסטיקה, דימוגראפיה, סוציולוגיה, כלכלה והיסטוריוגרפיה יהודית. והרי לשצינסקי היה משוללי הדרך לסטאטיסטיקה ולדימוגראפיה יהודית לאומית וגם מכוניו היסוד, לחקר ריבוייה הטבעי של האוכלוסיה היהודית.

ואת הביבליוגראפים העניין הרשימה של כתבי היד בפזים ומכתבים להוד מגיד שמביא כאן א. ש. הברמן.

היהודי בספרות הרוסית

הרבה בקיאות השקיע שלמה ברייר־מן במרקו: לדמותו של היהודי בספרות הרוסית של המאה התשע עשרה. הרבה סופרים רוסים לא הגו חיבה מיוחדת לעם ישראל. אף פושקין שלא הכיר מקרוב את היהודים בזמנו לא היה נקי מיחס עוין ליהודים. בשירו „הצעיף השחור", מופיע לפישל ה„זיד הבזוי" כמלשין. כן מופיע היהודי בבהוהו ה„אביר הקמצן" באופן שלילי מאוד. כעריכמי, חנפן, מוזן ושקרן. לעומת זה ספסה לו הדיה „הקדושה" המופעת של התנ"ך. גם בפאיכה „סאשסקה" לי. לרמנטוב, מופיע דמות יהודי כמרגל ואפילו אצל גוגול, שהיה מקובל כידידם ומגינם של היהודים, נבשאים יחסים על יהודים המבצלים ביחד עם המאגים הפולנים את ההמדנים האוקראינים (ראה „טאראס בולבה" ובצירתו „המפד". מכוסר על תבורה יהודים שקיבלה בהכירה כי את המבשלה המילנית את המבטיח הפראבוסלאבית. גוגול היה משינגע, בדרכה לטפר הרוסי בולגארין. ע־היהודי הוא גירב כפילי והרפכי את תיאורו של יענקל ב„טאראס בולבה" של גוגל הוא הירשל בסיפור „זיידי לפורגיניב, ואותו פורגיניב שהיה בעיניו הגדול של הירשל היהודי אנטוקולסקי. לא נענה לבקשתו של אנטוקולסקי שיסירם מאמר נגד האנטישמיות ברוסית. מלחמתי בעם היהודי שהיה שנוא עליו. העדיף הסטיבליוסקי לעריך צפל דפי „יומן הסופר" שלו. שבו הוא מזהיר את הסבעלה הרוסיה מפני הנידים אשר ינצבו את רב הרוסים. עם זה דווה הסטייבסקי בתוקף את ההאשמה באנטישמיות שהוטחה נפני וכן מען על כך במכתב התשובה שלו היהודי לסופר העברי ב. צ. קובנר.

הפוגרום בקישינוב

דוב ויגנבק מספר בפרוטרוט על הפוגרום בקישינוב בסוף פסח תרס"ג — כאשר [illegible] כל החומר על מאורע זה [illegible]. מדור מיוחד מוקדש כאן לזכרו של ברוך קרוא [illegible] על ר' יחזקאל לנדו בעל הנודע ביהודה.

הבאסף מבהיים בסידרה בכרולדגיב על סופרים שהלכו מאתנו בשנה שעברה.

14 כרכי

האנציקלופדיה התלמודית

שהופיעו עד עתה

מכילים למעלה מ־1000 ערכים־ענינים, עד אות חי"ת, בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, קדשים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר. תקנות ומנהגים (ערכים פ"א—פ"ו בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך -.38 ל"י

ניתן להחליף כרך א' הישן במהדורה חדשה ומשלמת — עם 10 עמודים חדשים, במחיר —.18 ל"י, רק אצל:

האנציקלופדיה התלמודית, בית-הרב, ירושלים

מכירה יאשית לאיי:
חיים גיטלר, רחוב בילו 4 תל-אביב

הקופסה שהתרוקנה

מאת משה דלוז'נובסקי

זמן מה אחר מלחמת-העולם, נדלדלה הגורה המכולת של אבא יותר ויותר, הרעב והמצבות נעשו אורחים תדירים בבית.

מנות הלחם שהיתה האם מחלקת מדי בוקר, עם כוס של קפה שחור, נתקמצו והלכו, בעוד שאצבעי היה עסקו הולכו מיום ליום. לאחר כל אנחה היתה משדלת את הילדים, בדברי ניחומים, או שהיתה מסיעתם לענינים אחרים, וכאילו מבקשת היתה לכפר על העוול שהיא מעוללת כנגדם:

— הזמנים הקרים יחלפו, גם רעבם גם מירודתם יעבורו ושוב נזכה לראות בטובה.

או:

— הכל בגלל המלחמה הארורה. אולם עוד יהיה טוב. לעולם אין האור מאיר עד שתהא חשיכה גדולה תחילה.

ובאותה נעימת־קול של נחמה היא פותחת מצירות לפני הילדים כמות של אשר ישובע, כדי להפנים עליהם את ארוחתם הדלה. היתה מדברת הגם דבריה צף ועלה מראה יום שכולו טוב, שהרגיע את הנפש הנעכרת, ולפעמים בלילות, שעה שהרעב תקף ועינה את בני־המעיים, היו כל אותם דברים טובים עצירה אבא ביום באים ומהייצבים שורות־שורות או בערבוביה של רחבות ובשבילים הבאה, כמו אבנים נוצצות שמגיעות את העין.

אבא היה מוהל קהיר, רצוץ, מלא דאגה של פרנסה, של גידול בנים, ולבו בוכה על שנפל בגורלו להכנס לתוך משפחות מיוחדים המכובדים שבעיירה. כאן פגעה בו המלחמה, המילה בו — ואחר־כך בעולם — אין בכוחו להתמשש ולחזור לקדמתו. כל מה שנגע בו, היה מתבטמם בין ידיו. שב ושוב ניבה להאחז באותו מעמד שהיה מחזיק זה קודם לעשרים שנה — ולא עלה בידו. כמו איזה כוח נסתר דבק בו ומתעקש דווקא לדרוס אותו ואת בני־ביתו עמו. בעבדים חששאים היה אבא עוסק, כבי שהדרך בשר הי הבאגט, היה מגנס בינו לבין עצמו בנהימה מדוכדכה:

— באו מים עד נפש...

ויש שהיתה אמא משיחה את לבו משפעת בני־התוך ומשתדלת להסיח דאגתו: אמר לי לאדם לדאוג יותר על המידה. יש ויש אנשים שמצבם גרוע משלנו, הנה, לכשל, פלוני ופלוני; משפחה זו וזו שבעיירה, ששקעו בזיל־הזולות. עדיין עלינו להודות שבח והודיה למקום של שבראים אבותנו, על פרנסה־לחם עוד מצויה אין־שוצא בביתנו. אלא מה, פרנסה? מילא, מה אפשר לעשות, עד יבואו ימים יותר טובים. העולם יהיה עולם, ואז גם אבותנו ניספק... אז או, ברגעים הללו, היה אבא יושב לומר תהילים, ולפעמים בפעם היה מתחיל בנהימה בפרק קי"ב שבספר:

— תפילה לעני כי יעטוף.

בזוית אחת שבבית עמד ארון ישן, עשוי עץ אלון חזק ו„ארון הספרים" היה נקרא. מלא ומכולא היה ספרים כעופקו לגובהו. במדף התחתון עמדו ספרי כוזר, כרכי „מנורת המאור", כרך „חובות הלבבות". על המדף הגבוה ממנו עמדו סדרי משניות, ספרי־אגדה, כחומשים, ועל פני המדפים הגבוהים היה עומד בכבוד מלכים הש"ס הווילנאי, מכורך עור חום בהוהק ומוזהב, ועל גבי הכריכות ניבצות האותיות־יקרות. כל אימת שנפתח הארון, אותיות כאירות של זהב לבעלת, בגובהו של ארון, על גבי קירשון צד, מונחת היותה קופסה מכסת בהלהלה־כתובה — קופסת של תה רוסי לפנים.

וכל שעה שהיה אבא מוציא ספר מתוך הארון, היו מבטי עיניו כלטפים אותו קרס קבן שלמעלה מן הש"ס הווילנאי ובתאוגה חיש. ידענו הכל, כי באותה קופסת הפח נגנו אוצר קבן, צנועי הגלוסקי סוד־משפחה, אצורות עם פניה של אבא, אשר לא יעלה ולא יבוא, חלילה־וחס, יש בהן כדי להציל את הבית כולו.

✱

בשבתות ובימים־טובים היתה אמא כהתענת בשם כתרונות הפנינים על שבלה קופסה כהורה, שהיתה מקיפה בהארה בצואראין וקוי. את בלוא הבית היתה כאירה בתנשים זה. אך כאו נשהקפה הדלוה בבית, היה כמין עוזר לנפש מבס־בפש אה אמא מלגבוש בפנינים אפילו ביום־טוב. ראשית, שכלת הקופסה השתורה אשר לה כבר נהמריסת, ופגלולה, באותו יום, להעקם מכליה־בגלות. ובאמת, כה השיעור ועד כמה אפשר להיים לזהור הוסים לאחות את הקרעים? ושנית, היתה אמא מיראה מפני עין־הרע, בל־נא תהבא בסכתית, לבה חרך ורתת, שהצהנה היא האבר אף אותו דוכוש־בצער. אותה קרן הקווה שעדיין מאירה בבית.

מיום ליום הלך המצב ורע. אבא הגיל עצבו לתוך מצל־בהתה כחיה מציצה, כבשה להתאער לתמצו במשמה, אולי בכליזאת, בכליזאת, אולי? אך — הכל לצחוק, כבר אזו אלוהינו הבטיח ובישיכתו עד לעצבנות, ובאידך, כבר לא נשתייר שמץ סימן של שהורה בעונתו, היה דומה כמי שהולך התנק. אותה שעה באשמורת הבוקר, אשמורה נכולי־פיה, היה בוכה לבו לפני אמא, שם בקבה רעה, יורק קלים כולי־הוד־יום:

— יהודית — היה כלוחש — מה את אומרת? כלו כל הקצים... אין עצה, אנה? כאבא... לזלזל את הש"ס הווילנאי בעל כד? דבינו לגוי...

— חלילה! — שיסתו אמא בנימה של צדקית הגזב.

— זאת אומרת, שנבארו עדיין... הפנינים. מכרוהם למכור את הפנינים, אולי ימצא לנו פתח הצלה, אקנה מעט סחורה ואחזיר כהיים בעזרת השם.

— כה אפשר לעשות כבאין ברירה אחרת. הילדים רעבים, והזמנים ההתהבל באשרתו.

— עד היום יחזיקו פישל שגן. עד היום! — אמר אבא.

ובאותו יום הוציאו ידיו הרועדות של אבא מתוך הקופסה את השרשר שהיה נגנז שם ימים על שנים: נזיר ביסי לבן שהפנים בהיוגיות בין אצבעותיו הרוח עיניים אחרים נלבו להתך בפיה ידיו. בנחקם הבסוף־כמום נוצנו עושר וגם עיצב. אבא החזיק את הפנינים שפה קלה בתוך ידו, החליקן באצבעותיו, נאנח, התגבל בחרדה, עד קריבה אמא אל הסולחן, בעיניה נתאגלה רבות דמעות ונוגה להם כבבוי הפנינים שבידיו של אבא.

— נוכה נוחיה וראה וכבים סובים מלה — אבוה. אבא — ונקנה פנינים הדעות, נאות, חדשות.

— בקופסת הפח המהוללה מונחים היו, נוסף על הפנינים, קבעת עם ההלום ופירק, זוג עגילים של זהב וטיבת קבנה מכפוח־נבלה, שאבן טובה משובה באגדיציות.

✱

באמצעיע היו"ם, בעצמים בדידים ובדוקדקים בא לו פישל הזקן, יהודי כבין, בעל עיניים יהודיות ונוהלות. [illegible] פישל היה בעל חנות של [illegible] מבין מיוחד, וסבך את המעשבת בהוד עינו השמאלית.

[illegible] לבית אבי פישל, שלום [illegible] לשלחן, הוציא [illegible] של הפנינים, עקיף בידו [illegible]

אבא פנה [illegible] פישל הזקן [illegible] את הפנינים בין שתי אצבעותיו [illegible]:

— [illegible] אני... אין [illegible] פנינים [illegible] אתם [illegible]

אבא ואמא [illegible]

[illegible] עמד אבא [illegible]:

— [illegible]...

[illegible]

— [illegible] פישל [illegible]?

— אבא [illegible] פישל [illegible]

[illegible]

— [illegible] אבא [illegible] ?

הוציא אבא מתוך הקופסה את עגילי־הזהב של [illegible]

מתוך כיס אפודתו העמוק ארנק של עור, הוציא בכני בכסף שטרות, ספרם פעם אחת והחזיר [illegible].

כ"לא, בא. הלא אנשים ידידים אנחנו, [illegible] הזיר הבנין, ריווח לא אעשה במקח זה.

בבית היו הימים הטובים [illegible] של זהב, וכל בני הבית מלאים קורת־רוח, [illegible] הצילו עגילי הזהב את הפנינים, [illegible] אמא, שבאו לה בירושה מאמה שלה, [illegible] להפליא לסתור פניה [illegible] שלה, [illegible] להתקנה ולהתקינה לכשהו.

✱

עבר זמן מה ושוב התחילו מתעסקים בבכירת הפנינים. הפעם הזאת בא חיים הצורף, [illegible] בעל פנים [illegible] קטנה מחברתה. חיים היה בעל־מלאכה, עסק בתיקונם והפלאתם של תכשיטי־זהב, [illegible] אר כלפה או טיכה שיצאו מתחת ידו, היו מזהירים באלפי חן. [illegible] לפישל הזקן.

חיים הצורף בחן את הפנינים, [illegible] בעל־מלאכה, באצבעותיו [illegible] — להיפך מפישל שאצבעותיו [illegible] — חיים את הפנינים, [illegible] בגדולה, [illegible] חיים, היה יכול לראות מה בה. [illegible] ויבדק, [illegible] ואחר [illegible] של אבא ואמא [illegible]. הגיע חיים [illegible] לא אבה אבא [illegible] לו. ראה אבא [illegible] הקופסה את [illegible] של אמא [illegible] להיים. [illegible]:

— אריינא, אריהא! עבודה נאה [illegible]! אריינא, מי הוא בעל־מלאכה של [illegible]? [illegible] נאה ויפה, אין [illegible] היה [illegible] ליפר, כה אתם רוצים בעדה?

עמה אבא [illegible] בידו, [illegible] של חיים [illegible].

[illegible] חיים את [illegible] הפנינים. אך [illegible] לא [illegible] את הטיכה אבל [illegible] את הלוות — אי־אפשר היה.

בן אחד נדד לערבת. בת עבדה אצל תופרה [illegible]. אך [illegible] לא [illegible] אלא למכור את הפנינים ואפילו [illegible] פישל [illegible] אבא [illegible] למכור את עגיל [illegible] לקנות [illegible] לו היה [illegible]:

— תורה [illegible] ללמוד [illegible] הגמרא [illegible] ללמוד תורה [illegible].

אבל [illegible] הש"ס הווילנאי היתה אבא [illegible] לשום [illegible].

[illegible] בא פישל הזקן, [illegible]: „[illegible] לי.

הקופסה התרוקנה.

פגישות עם יהודים בחוצות מוסקבה

לאחר פגישת הרבה יהודים אחרים בפינות הרחובות במוסקבה ובבתי הכנסת בבודדים, הפגישה כשיקף בינגן אבל שיבוא לבית שלנו ולוה אותנו לדירתו — מספרה שלה אגל ב,,ג'ואיש כרוניקל".

,,אין בטחון הבטיח לנו. כשיצאנו אתו הבינונו מדוע, כי יוסף הוא אחד היהודים המסורבים הרבים שהגיעו לכלל הכרעה על עצם התפתחות על מגע עם המערב ועל הלחצים של הפירסומת כתקוה היחידה שנשארה להשגת החופש.

בפגישה האחרונה לוועדת ה' אוים לזכויות האדם ניסה בינגן את עיניו. מאז, אפריל, 1971, שלוש ממנו את העליה לישראל כאילו בגלל האופי ה,,סודי" של עבודתו הקודמת כאינג'ינר בתעשייה. בכל זאת אם הוא עוב

את התעשייה לפני חמש שנים הרי הפסיק כל קשר עם אינפורמציה סבית ,,סודית" מעודכנת. בשביל בינגן, כמו בשביל יהודים מסורבים אחרים, הסירוב להיתר יציאה הוא עלילה גסה שירירותיה של זכויות אנוש אלמנטאריים.

יוסף אמר לנו מתוך ציפיות שמאז הגשת הבקשה הוא נאסר ובעצר ללא אשמה בכמה הזדמנויות ושסולק מן המקצוע שנתחנך בו. תחילה היה לפתות יכול להרוויח איזה כסף כשומר לילה, אולם במשך השנה וחצי שעברה לא היתה לו עבודה קבועה.

הוא עבר על כל זה במהירות, אם כי הודיע בגאווה שכיום הוא מורה לעברית — הלשון הציונית האסורה — באחד האולפנים המחתרתיים.

כשהגענו אל הדירה, קידמה אותנו בברכה אשתו של יוסף בתמימות ובשקט כשהיא מדברת אנגלית בביישנות והעדיפה להשתמש בעברית שבעלה לימד אותה. היא הובילה אותנו לארוחה הדירה הקטנה שהשתייכה להורי ההורים שלה לפני המהפכה. היא ויוסף, שעוגהם היו מחוסרי עבודה גרו שם עם אמה של חנה. ,,בבקשה לטעום משהו עמנו — משהו פשוט — אמרה חנה בשקט, כשהיא משפשפת את ידיה לשם חימום שהדירה הזאת לא סיפקה. בחדר האורחים הקטן היה ערוך שולחן עם עגבניות, גבינה, לחם, אגוזים וביסקוויטים. כשמלנו התיישבנו הביא יוסף בגאווה בקבוק יין, מזג בין רגע את הכוסות בברכת ,,לחיים" ולשנה הבאה.

אחר כך הוא הביא מילון עבעי מאסיה הכרכות, שבדיר הוא ב' מוסקבה. הוא התך בו בהתלהבות, טעם אותו בשמחה, ואכל אותו בהנאה גדולה כדי שנרגיש שעל אף הקשיים שלו רצה לתת כל לדבר לאורחים שלו.

כאתנו הם רצו אינפורמציה. הם רצו לדעת כל דבר על היינו, היינו כיהודים במערב, אבל מה שחשוב ביותר הם ביקשו לדעת מה שראינו בישראל ומה שקראנו בעתונים.

האם יהיה שלום? מה בדבר הבעיות הכלכליות? החיים התרבותיים? האם יכולה ישראל לקלוט כל אותם היהודים הסובייטיים הרוצים לבוא? האנטי-ציונות? האם תרצו לגור שם? הם היטו אוזן קשבת כשניסינו לענות על שאלותיהם בגילוי לב בעוד שסיפרנו להם מה שרצו לשמוע.

פתאום בחיוך רחב שאל יוסף האם תרצו לראות את ישראל שוב? ,,כמובן" ענינו, בהיותנו מופתעים מן השאלה הפשוטה. ,,האם תרצו לראות את ישראל ממש עתה?" הפליץ בתוקף. היינו נבוכים אבל נענינו בראשנו בחן.

יוסף נעלם לרגע וחזר עם קופסה ותמה גדולה. בזהירות הוא הניח את תיבת האוצר שלו על השולחן לפניה, פתח אותה לאט לאט, וגילה את היהלומים היקרים שלו, הריסוי-הריסוי של גלויות בצוירות מידידיו בישראל.

אחת אחת הראה אותן לנו — הרי ירושלים, הכותל המערבי, השוק בבאר שבע, ים כנרת, הרחובות הסואנים בתל-אביב. כשהוא מצביע על התמונות של מי שראה אותן הרבה פעמים אבל בעיניים של מי שהיה שם רק בחלום.

ומה יודעים ומרגישים יהודי המערב על מצבנו כאן?, שאל יוסף. הם היו זקוקים לחיזוק ואנו דיברנו על התנועות האקטיביסטיות, על הפגנות והפעולה בכתב, ולחצים מדיניים. הם האזינו ברצינות והניעו ראשיהם בשקט, אולי מתוך ספקנות בכחומ את שלנו.

רגע כבד של עצבות מילא את החדר.

,,והאם יש משהו מיוחד שאתם חושבים שבידנו לעשות לעזרת כם עתה" שאלנו. יוסף, שהביט על השולחן בעיניים תהות ר' והניע את ראשו באטיות: אינני יודע יותר שום דבר. ממש אינני יודע. השתרר שקט מביך. ,,ובכן טוב' עינינו באמון להודיה את רוחו (ושלנו), אנו יודעים מה לעשות — נמשיך...

אינו ברירה קימת בשביל יוסף בינגן אם לא להאמין בגבורותינו? ואינו ברירה יש לנו מלבד ההשתדלות לתת לו סיבה להאמין".

עם בני מצווה בכפר יעבץ

כתב וצילם ש. אהרוני

אותו ערב לא היתה תנועה ברחוב היחיד הסובב את הכפר. לא נראו עגלות עמוסות ארגזי ירקות החוזרות מן השדות, לא נשמע קולם של הנערים המתהלכים להם בחבורות בתוך המושב.

רק השומר, יצחק עבדי, פסע לו בנחת לאורך הכביש, מסתכל לצדדים, לעבר חומות הפרחים המטופחים במעשה פלסטיק, ובוחקים לאורך של הירת הסלא. לבוש היה מכנסי חקי, החבים על מידותיו, נעלי צבא והולצה כשרבצת, ומחזיק את ה,,עוזי" צמוד לגופו. פיאותיו הכסופות מתנופפות ברוח הקלילה, ועל אף גילו, מהלך הוא בצעדים קלילים.

שקט בכפר יעבץ, מרהוק קורצים אורותיו של הכפר פוריבה — ומאחריו, לכל רוחב האופק המזרחי, שלל של נ"מות עוצמות, המשוכץ לכל אורכו של הרכס.

במורד הכפר, בחצר בית הספר, תכונה רבתי. עגלות, מכוניות, טרקטורים ושאר כלי רכב ממלאים את החצר, המוארת מפרוז'קטור רב-עוצמה הנמצא על גג בית הספר. ג'יפ של משמר הגבול, ובו חיילים חמושים מחוץ לו בנחת, כשנערות מסוקרנות משוחחות עמם.

עוד מעט ייפתח הטקס לו ציפו הנערים. חגיגת בר-מצווה לשלושים ילדים משלושת הישובים הצמודים זה לזה, כפר יעבץ, עזריאל, ופורת — שלשתם של איזור המושבים של ה' פועל המזרחי.

פעם בשנה עורך בית הספר המחוזי האזורי ע"ש שכטרמן, חגיגה בר-מצווה משותפת לכל הילדים, שהגיעו למצוות. ,,זה לא חגם של הילדים בלבד, אלא של כל התושבים באיזור, המתפגים מכל עסוקיהם ובאים להשתתף בשמחת הבנים" — אומר זכריה צדקי, יליד תימן, הגר בכפר מאז הגיע ב,,מרבד הקסמים" לארץ.

ברם, זו גם שמחתם של יהודה מחנה מטכ"ל, המאכאצת את הכפרים האלו. ,,כבר 11 שנה אנו משתתפים בשמחת הבר-מצווה של ילדי המושבים האלו" — אומר לנו קצין בכיר הנראה נרגש כעט מהתכונה הרבה.

— וכשצה"ל שותף לשמחה, ניכר הדבר מיד. באולם הגדול המקושט בכרזות ובורי פרחים, יושבים לאורך שלחנות ערוכים ההורים והאורחים. בצד לאורך השולחן הראשון, יושבים ה,,חתנים" — לבושים חולצות לבנות ועניבות ,,פפיון" שחורות, כשברזות חג דולקים בתוך בקבוקי משקה ריקים.

הכל מזמרים

על הבמה מתמקמת לו תזמורת צה"ל בתזמורה המלא, כשהתנורות האדומות נשקפות בין כלי הנחושת המבהיקים של התזמורת. רב פרץ יצחק גרציאני עולה על הבמה ופותח במנגינות לכת. שני רס"רים, חמורי פנים, מניחים על שולחן הנשיאות המכוסה במפה ירוקה, את ה,,מתנות" שצה"ל הכין לבני-המצווה — סליחות ותפילים של הרבנות הצבאית, ספרים ולוחות הקדושה עשויות קלף ויצוקות בתוך רבוע פלסטיק מבריק.

עדיין לא החלה התגיגה, ההורים מסתובבים בין השולחנות, ההורים, מברכים בשלום את המכרים.

עדיין מחכים לאורחים הנכבדים ה' צריכים להגיע כל רגע. מגיע ידיד רעות, ההיכוך של הכנסת, ח"כ אברהם שכטרמן, שעל שם אביו נקרא בית הספר, ואחריו, לקול מחיאות כפיים סוערות — נכנס הרב הראשי לצה"ל, אלוף הרב מרדכי פירון.

בקול ביהים, פותח את הטקס. מקהלת הבנות עולה על הבמה, ומתחילה בהמבצעת בירים השובים לב. אחריהם עולים שלשה תקיעים, המדריכים את הילדים הקהודים לתפילין. כשברקע מלוה אותה המקהלה, ואז מתחילה לחרות הברכות.

ראש המועצה האזורית, סגן ה' מטכ"ל, חיים ניצן, בשם אגוד המושבים, התלמיד משה לוי בשם חתני בר-המצווה, ח"כ שכטרמן והאחרון אחרון, הרב הראשי לצה"ל, המתבל דבריו בדברי חז"ל, כשהוא מסיים את ברכותיו. מעתיק הרב את מקומו ומתיישב בין הנערים.

עתה מגיעה חלוקת הפרסים. בזה אחר זה צולים הנערים אל שלחן הנשיאות ומקבלים את מתנותיהם כיפה יפה, טלית ותפילין, ספרים משל הצבא ובתנות איגוד המושבים. המקהלה פוצחת בזמר, והכל שרים עמם.

הכל מזמרים, אבות חרושי קמטים, מבני תימן וטריפולי, בצד הורים מרומניה ובניה וצעיר — שמחה בכלכה ישוב. תורה-ועבודה כבניהם הגיעו למצוות.

הנער שמואל יצהרי, קורן מאושר. מתוק בידו את המתנות שקיבל. ,,התחלתי ללמוד בבית ספר מכתה א'. נולדתי כאן. הורי עלו לארץ מתימן, שלחו אותם לגליל, לראש פינה. אבל הגעגוע לא עלה יפה, וכל הקבוצה עברה לכאן לכפר יעבץ".

להיות תלמיד בית ספר, במושב, זה לא כל כך קל כמו לגור בעיר. ,,בעונות בוערות, ישנם ילדים רבים שקמים טרם שעלה השחר, כדי לעזור בעבודות השדה ורק לאחר מכן הולכים לבית הספר" אומר שמואל. ,,בדרך כלל אני קם בשש בבוקר, אבא קם בחמש, מתפלל ויוצא לשטח. יש לנו משק של מוקאנים. פעמים רבות הוא מעיר אותי ואנו יוצאים יחד".

חוויה מיוחדת

הימים קשים אבל בשבת זו חוויה מיוחדת. ,,אני אוהב את ליל שבת", אומר שמואל. ,,כולנו, שלשת אחי ושתי אחיותי יושבים ליד השולחן הגדול של הבית. אוכלים בארוכה. אנו קוראים את כל הפרשה. בניגון מיוחד שניים מקרא ואחד תרגום לפי מנהג התימנים. אבא משמיע זמירות בנוסח תימן, והאמיות שלי עוזרות לו. בשבת מאריכים בתפילה. אנו מסיימים בשעה 10 בבוקר. אוכלים דברים מתוקים, קוראים ונהנים. לאחר מנוחה נפגשים עם חברים".

שמואל עומד לסיים השנה את לימודיו, ולהמשיך בבמדרשיית נעים — ,,אני אוהב את הישיבה התיכונית, אוהב לימודים עיוניים. בקרוב כבר במדרשיה זוהי שנה את לבי".

,,אין עדיין בית ספר על יסודי דתי באיזור, ובוגרי בית הספר מתפזרים לכל מקום" — אומר לנו בצער מנהל בית הספר ומוסיף: ,,הדבר גורם לבעיות קשות כאשר הורים נאלצים לשלוח את ילדיהם מחוץ לבית. לא כולם מוכנים לכך".

חוסר בית ספר על יסודי מעיק. ,,מתנהלים דיונים על הקמת בית ספר מקיף בשיטת הריפורמה, אבל זה עדיין רק במסגרת של דיונים" — אומר לנו המנהל.

זאת גם אחת הבעיות העומדות בפני מושב כפר יעבץ בגלגולו השני. אם תשאל, כיום את תושבי המקום, מתי נוסד הכפר יאמרו לך ב-27 לחודש 1954, כאשר ראשוני העולים ,,ממרבד הקסמים" הגיעו לכאן והצטרפו אל מספר משפחות שגרו בצריפים שליד בית הספר.

זה אינו עוד כפר יעבץ של שנת תרצ"ב כאשר קבוצת חברים של ה' פועל המזרחי עלתה על אדמות שכירמון החלה בהכשרה קרקע לנטיעת הדרים.

בל"ג בעומר תרצ"ב, נערך במקום טקס חגיגי של נטיעת העץ הראשון בפרדס שכמעט והנחת אבן הפינה לצריפים הראשונים.

כאן החלו הבעיות. כבר שנה לאחר העליה נפסקה העבודה במטעים, ומרצבו של הכפר המבודד מישובים עבריים הורע מבחינה בטחונית.

העזרה של הקק"ל אשר קנתה בסביבה שטח של 420 דונאם והעבירה אותו לרשות המושב לא עזרה. השנים העמידו במבחן קשה את האנשים ומי שלא עמד לו הכוח לסבול עזב את המקום.

בתרצ"ב נשלחה לעזרה פלוגת עבודה מקבוץ רודגס, זו החזיקה מעמד יותר, בעיקר כאשר החלו המאורעות וכפר יעבץ הפך לבסיס קדמי של היישוב היהודי.

הבעיות הבטחוניות פגעו במושב, בעיקר באיכלוסו. עם מלחמת השחרור עזבו אותו מרבית תושביו, ואם כי, שוב נשלחה קבוצה לעזרה — הפעם ,,מכתה" מיסודם של בני עקיבא ברומניה — לא עלה העניין יפה, הם פרשו והצטרפו לניר עציון.

בשנת 1953 הגיעו לכאן העולים התימנים והפכו את המקום לפינת חמד.

אכן, הבא כיום למושב, יתפעל ממראה הנקי, מיופי בתיה המהודרים, ומגינות הירק סביבם.

,,הם מצויינים"

68 משפחות המונות 260 נפש בכפר, מהם 4 מטריפולי 14 משפחות מרומניה, ו-40 משפחות יוצאי תימן. ,,היחסים בין העדות השונות הם מצויינים" — אומרים לך בכפר, ישנו שיתוף פעולה מלא והרגשת אחווה שיש לבוא לכאן וללמוד ממנה.

זאת גם יכולנו להווכח בטקס הבר-מצוה. כאשר כולם, הורים מכל העדות ישבו יחדיו שרו ומחאו לציון הגם.

כספר לנו המורה, שלום שלום, שהגיע עם הוריו לכפר יעבץ בהיותו ילד, סיים את בית הספר במקום ועתה הוא מחנך בתה ד': ,,אין מורגשת כל בעייה בשלוב הילדים ב' בית הספר, אדרבא היחסים והחברות עולים מעל ומעבר. הבעיה שלנו היא כיצד להשפיע על הורים שיתעניינו יותר בחינוך ילדיהם".

בדעה זו גם המורה מאיר לנדמן, מפתח-תקווה, המלמד כבר 4 שנים במקום. חלופי המורים התמידית וחוסר בית ספר על יסודי משפיעים רבות ולא בבירור החיובי.

ברם הדבר המעיק ביותר כיום הוא חוסר מקום בכפר לדור ההמשך. ,,עשרות בנים שחזרו מהצבא, רוצים להמשיך לחיות בכפר, אולם אין לנו שטחים לכך" — אומר זכריה לוי מזכיר הכפר. ,,הם מסתובבים באפס מעשה, כיואשים כמעט".

יש להם פתרון, ישנו שטח גדול, שאפשר לבנות שם למעלה ממאה בתים, ברם המוסדות הרשמיים אינם מוכנים לאשר תוכנית זו. ,,זו בעייה רבת משקל ואחריות ויש למצוא פתרון מהיר לכך" אומר הוא לנו.

בבניין הקטן של המזכירות דולק עדיין האור, חברי הוועד מתכננים את פעולותיהם: יש לעקור את הפרדס — להמיר לולי הודו באחרים. ועוד בעיות סבות רבות. ברם, לא חסרות שאלות בעניני רוח. אומר לנו זכריה לוי: ,,עד עתה אין לנו אף מבנה ציבורי, אף מגרש ספורט, אף מועדון נוער, הילדים מסתובבים באפס מעשה, ובסופו של דבר חלק מהם מתרחק באיתנו. פעם לפני שנים היה קיים כאן בני עקיבא, עתה הכל נעלם — ריק.

אמנם, סיפר לנו עזריאל, ברוך, מרכז עניני החינוך באיגוד המושבים של הפתוח, כי בשני הישובים האחרים יש כבר קומונר משלהם, איש נחל מושב, ברם עדיין לא סודר הענין בכפר יעבץ — ,,לכאן זה נתון מאד" — אומרים לנו התושבים.

ובינתיים ממשיכים לסבל בגידול פרחים לייצוא, עתה נוספה הוראה חדשה שעל המושב למצוא לה פתרון — יש לבנות בתי קירור, לאכסנת הפרחים. לצורך זה נחוץ חשמל בעוצמה מוגברת. חברת החשמל אינה יכולה בתיים להכניס כח נוסף. ישנן הבטחות אבל הדבר לא סודר.

הכל דורש טיפול, הבעיות רבות. אבל היום אין לכך זמן. היום כולם חוגגים בבית הספר. אפילו שומרי משמר הגבול ספונים בחצר הבניין צת ,,יברכך ה' מציון".

ורק יצחק עבדי, ממשיך להלך בכפר, כשפיאותיו הכסופות מתנופפות. ברוח כשעלה השחר יחזור לביתו, יציץ לרגע על מטע השקדים המטופח שלו, שבשנה הבאה יניב כבר פרי המותר לאכילה, ינוח הפוזין ויתפלל תפלת שחרית. במבנין ,,והתיקון" של תושבי כפר יעבץ ה' ממשיכים במנהג יהודי תימן כמו מימים ימימה.

הרב הראשי לצה"ל אלוף הרב מרדכי פירון עם בני המצווה

ליד שולחן ערוכים ב,,כל טוב" הסבו לסעודת מצוה

הרבנית הזוהרת

מאת יהודה עוריאלי

למעלה מרבבת אנשים תשוים מכל הגולים, רקעו ברגליהם ומחאו כף בידיהם, תוך שהם מריעים: ,,הנני". מסע התעוררות יהודי סוחף, שהיה בוודאי הראשון מסוגו במסכת התשובה והשיבה ליהדות בעולם. המופע הפעים גם את ה,,גויים". העתונאים, שהיו נוכחים ב,,מדיסון סקוור גרדן", ב-18 בנובמבר אשתקד, כאשר חזו על הבמה הגדולה אשה קטנה וזוהרת, בלהדעונג צנומה, שפניה ריתקו את ההמונים. בעלת עינים בוערות וחזות בלתי רגילה עם בשרון ריסורי שריתק את הקהל העצום, וקראה לדבר ה'. כך תיאר ה,,ניו-יורק טיימס" את המעמד.

כאשר זכינו לפגישתנו השבוע עם הרבנית אסתר יונגרייס, בפתח ראינו את קטעי העתונות שהובאו מארה"ב באמתחותם של בלוהק, כדי להציג בפני הישראלים את המיסודה ונשיאת הארגון ,,הנני". צפינו לראות דמות של שחקנית קולנוע מוכשרת, או, להבדיל, אשה גדולה, בעלת שארי-רוח, עם מטען של ידע ויהדות, המטיפה בשערי כדי לדבק רבים לערכי היהדות. מסתבר, שכל התכונות הללו, הכרוכות באישיותה המסעירה. ,,מוצרי אמריקאי-יהודי מיוחד.

הוזמנו על-ידי צה"ל

באיפוק רב, שלא כמו בהופעותיה הזוהרות, רבות-הגמל ברגשנות מופגנת, היא בוררת מלים ומשפטים כדי להציג את עיניה בפני הציבור הישראלי. היא מספרת: הוזמנו על-ידי צה"ל באמצעות קונסול ישראל בניו-יורק, שלמה לוין, שנכח בהופעות כלנו התפעל מהם.

,,באמריקה יש לנו שליחות גדולה שהתפתחה במהדורות כשהיא מקרבת רחוקים ליהדות. אבל פה, בארץ, אני ניגשת בחרדה והיה להופעותינו בפני חיילי ישראל הגיבורים. אנו מלאי התרגשות ויראת

כבוד. במשך השבועיים האלה נופיע בפני החיילים בכל ערב, מהגולן דרך הבקעה, עד סיני.

,,כי אנו שנוסיף למגינים של עמנו וחיזוק", לוחשת הרבנית. ,,אבל בכל זאת, גם הם צריכים לדעת כי ארצנו מורשה מהתורה, שניתנה לנו מאת ה'".

,,פגשתי בישראלים", היא ממשיכה, ,,שאינם יודעים את המסורת הגדולה של עמם", בעברית שוטפת, השאובה מהמקורות, היא מגלה את דעתה על המסע הנוכחי: ,,אני חשה שיש גם בארץ צמאון לדבר ה'. וגם כאן ודאי שישנן בעיות רוחניות. ,,לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דבר ה'"...

הרבנית יונגרייס, בת 32, היא אם לארבעה ילדים, נשואה לרב אורתודוקסי, המכהן בלונג-איילנד, בת למשפחת רבנים, יוצאת הונגריה. היא הגיעה לארה"ב בילדותה אחרי שניצלה מאימי השואה במחנות המוות בשתורץ ובכרגן-בלזן. חינוך יהודי דבקה במצוות וברוח זו מחנכת את ילדיה.

את התורשה לארץ-ישראל, היא מספרת, קיבלה בגיל צעיר, כתלמידה אשר עשתה בירושלים כשנשלחה על-ידי הוריה ללמוד בסמינר. ,,מאז שחזרתי לאמריקה מיוחדים אותי כליותי". היא מוסיפה, ,,חייתי שם בנחת, ואתם גלחמתם כאריות, ומי אנכי... אתם בישראל ממש צדיקים, עם כל-כך הרבה קרבנות שנפלו על קידוש-השם, אנו כי נוסיף לחיילים בצה"ל. ובכל זאת...

התגלית של האמריקאים

דברי ההטפה של הרבנית יונגרייס, עטופים בעטיפה נאה, מרתקת, המושכת לשמיעים רבים. ואולי, זה סוד כוחה. בבטן בשכנוע, קולחים באומה, כמו דבריה בשיחה עמנו. 18 מלוות, בגנים הפרטיים של כינור, צילו הכלים אחרים, שהגיש שמה ארצה דבקו מאישיותה הקורנת. מנהלת התנועה ,,הנני", ברברת יותר מיצה ליהדות בקויס קולב', או עליה לזו לשעבר מבהיקה בבתי ,,יהודים למען ישר', שניצלה לדבריה משמד בזכות הרבנית המיגבה כולם תולים בה עיניים של מעריצים ללא-סייג. הם מציגים את כספרות מכשרת, המתוברת בעצמה את דרשותיה באנגלית ובעברית עתונאית, המבטמת בכשרון בארגון את הערוטמה של ארגון בשטחי הופעותיה, שדבר תגעותה. מצא בהם הד רב; אישיות רדיואית ודמות טלוויזיונית, שהופעותיה מדהימות את הקהל האמריקאי. ההגולית של כלי-התקשורת המודרניים, בעונת השבעים. ה,,גויריש פוסט" כתב עליה כי היא ההתשובה היהודית לבילי גרהאם (מטיף אמריקאי, פרוטסטנטי ידוע), אשה כריזמטית בעלת עוצמה. עם אחר מבוסטון ה,,גלוב", מתאר ,,אשה יהודיה, יפהפיה ומלאת ציה בעלת עינים-מבהיקות, שכבשה את הקהילה שם.

יהדות אמריקה על סף הכליון הרוחני

הרבנית יונגרייס גילתה את עצמה בהתפעותיה הראשונות מעבר בית, שם נהגה שיעורי תורה, פרשת-השבוע ודברים מעניני דיומא ומספרת: נפגשתי יותר ויותר עם יהודים מכל הזרמים ועכשיו היהדות הגדולה של ארה"ב עומדת בפני כליון רוחני. ההתבוללות והמעורבות שמות בקהילה היהודית. זהו עידן המשבר והמחפשים מרקון רוחני. הרים אחרי כוח עליון, כדי להאמין בו. הנוער מטרה בחיים, תכלית וטעם. לא רק תענוגות ומותרות. ולאור לנו גילינו שאנו יכולים לתת את התשובה לרבים — להעניק משהו רוחני עמוק, מאוצרות הדת של המסורת היהודית ומורשתה הרוחנית בעידן שלנו מרגיש האדם בודד ומבול מבדידותו. התלהבנו לגאולה לרשות הרבים בקול תרועה רמה במקום ההתכנסות הגדול הזה במרכז היהודי המפורסם ביותר בעולם, בניו-יורק. מלאי חרדה באנו לראות, כמה יהודים ייענו לקריאתנו. היה זה מיד אחרי מלחמת יום הכיפורים ואלפי צעירים יהודיים, נענו לסיסמתנו: ,,הנני". קראנו אליהם בקול גדול: מי אתם אתם, הנכם יהודים; העם אשר ה' דיבר אליו בסיני ואתם עניתם: הנני. אתם בני עם הכהנים, משה קומו ובלכה — כי ראשית חכמה יראת ה'. הקריאה הציתה את השמש.

שירת ה,,פופ", שהפכו ל,,אני מאמין"

שירת ה,,פופ", הפכה לשירת ,,אני מאמין". היו באולם ילדי ,,היפיס", צעירים מעורטלים בכל אמונה ודעת, שיכולים בבידם של אינטלקטואלים ובעלי מקצועות חפשיים, שוחרי ומחפשי דעת, שנדלקו באמונתה של הרבנית הזוהרת.

המעמד הדרמאטי ב,,מדיסון סקוור גרדן", הביא מפנה ותנופה לפעולות הארגון היהודי החדש, שנשיאותו מתגאה באורתודוקסים וכידינו המלצות מהרבנים הנודעים סולובייצ'יק פיינשטיין. אבל, אינו קשורים בארגון או בזרם יהודי איזה שהוא. אנו ארוחים מקובלים אצל כולם, ללא הבדל של תו ותג פוליטי. פנים ללבבות האנשים מעבר לכל מסגרת — וזהו סוד הצלחתנו.

הצלחה בקמפוסים

בחודשים האחרונים התפתחה תנועת ,,הנני", ורשמה אלפי חברים. היא מאורגנת חבגיונים ויזנך למבוגרים לליכוד תורה ואמונה בילמ' סופים. בימי סוף-שבוע הם מתכנסים לבלות יחד שבת באווירה יהודית, המביאה לשלימות נפשית. את עיקר ההצלחה קוצרה הרבנית הצעירה ותדינמית בקמפוסים של האוניברסיטאות האמריקאיות. דעותה הביותה משכת את הצעירים, שלפתע מצאים עצמם בשפיה לדברי אמונה ויהדות, שהיו בה זרים להם. היא משתמשת בערבי הורי, בסימפוזיונים ובויכוחים פומביים. בלשון עוקצת מתפלמסת עם כושים ופורטוריקנים, או מוסלמים, שיש להם משפט השקפת זרה, אבל תוקה, על צעירים וצעירות יהודים. אני מכוונת לנסוך גאווה בצעירים שלנו, שלא יתכספו מפני ה,,גויים" ויסתירו את יהדותם, כשם שהכושים אינם יכולים להסתיר את צבעם ולהסוות את עורם. ההצלחה לדרבנות אותה יותר לפעולות. בנוסף לנאומים ושיעורים, כמפיצה הרבנית חוברות המסבירות הסברה הבנתב, המנכנות בצורה פופולארית ומצויינות על ערכי היהדות, על השבת, על הנוכח האשה והמשפחה היהודית.

לכל יהודי יש יעוד של ערבות הדדית, בבחינת ,,ישראל ערבים זה לזה" — ומתוך תחושה עמוקה כזו, אנו באים לביקור בישראל — אומרת הרבנית. אהבת תורת העם עצורה כאש בעצמותינו וברוח זו אין ספיקה לאהבת העם, שיתקרבו איש לרעהו ללא מחיצות פוליטיות ואחרות.

כאשר קיבלנו את ההזמנה מצה"ל להופיע בפני החיילים ידענו את נפשנו מרוב התרגשות. היעוד שלנו וההצלחה של הארגון ,,הנני" בפני רבבות אנשים מכל הגילים וההשקפות באמריקה, נתנו לנו בטחון שנצליח גם בארץ, אומרת הרבנית הצעירה, המגבה לשכוב על התרגשותה לקראת המפגש עם חיילי צה"ל. את ה,,הרגיל" הראשון להרשים את הישראלי, היא ניסתה בשיחה עמנו ביום הראשון לבואה ארצה, והצליחה.

רמת הגולן נערכת בקווים החדשים

מאת יונה כהן

הימים והלילות ברמת הגולן צפוני אימה, כמוך פגזים גוירש את השלווה וכוכב ילדים הוריהם למקלטים. גם לוח התחילו המתיישבים מסתגלים. לא כבר תבה עדיין פסגת גבורתן האמיתית, היו יומיומית ההתנגדות של אימהות ב' קרבות התשה.

התמול מגלנו וסיורנו ברמת הגולן, עם ועדת העבודה של הכנסת, מטעם מינהל הפיתוח של הקרן-הקיימת לישראל, נערך למחרת היום בו התמו בצינני ישראל וסוריה על הסכם. מצאנו תושבים תוהים על דממת הפתע שהשתלטה סביב. שוב נשמע ציוצם של צפרים. חברי המשקים מתהלכים אנה ואנה כביכים עברו. עדים תוהים לדעה לכמה זמן יהגנו מבנה זו של שקט, לאחר תקופה של חיים בבקלטים. שם ישבו ולפי הד קול הנפץ ניסו לנחש היכן נפל פגז ומידת הנזק שנגרם.

קוניטרה — עיר רפאים

באנו למקום שם עמדה פעם עיירה בשם קוניטרה. עתה עיי חרבות ותילי עפר. האמת היא שהספקנו להתקשר לנוף הזה. אמר לנו אחד מכתיישבי רמת הגולן, כמו שמתקשר אדם למכר חדש, לאחר תקופה היכרות ההתרוצצות. אמת היא גם שאנו דבקים ברמת הגולן לא בשל הכיבוש המבוהקים של ישובים יהודיים קדומים, כפי שמעידים שרידים ברורים של בתי כנסת עתיקים. בבקוב זה אנו מעניגים בשם מתוך זכות ההגנה על קיומנו. לנה נהיה זקוקים גם וכאשר ייחתם הגיגיה הסכמי שלום כפורשים...

איש מינהל הפיתוח של הקק"ל, שנלווה לי' ועדה העבודה בסיורה, רואה את שטח העיירה קונייטרה וסביבתה בעיניים חקלאיות. אשר היא לפנות את ההריסות ולזכות בקרקע טובה וראויה לעיבוד חקלאי. כילא, יהיה כך. אם אמנם יקרהם של הסורים עשוייה להיגבל, בהחזרה אלפי אורחים לעיירה זו, יבושם להם, ובלבד שלא יתחכמו ויושיבו חיילים בלבוש אזרחים...

את הדרך לרמת הגולן עשינו דרך גשר בנות יעקב ו,,בית המכס הסורי", לשעבר כמובן. זה לנה להושיב, בעקבות הסבריו של סא"ל יעקב הנה.

עד כאן הגיעו הסורים במלחמת יום הכיפורים. במבע תנופה נוסף ומבועץ יותר יכולים היו להגיע ללבה על טבריה...

קו הגבול סמוך ליישובינו

ממשיכים קדימה, עוברים את עין זיוון ומצביעים על כביש אספלט טוב שהיום עדינו בשימוש אצלינו, ולפי ההסכם ייהפך קו גבול. הלב בצבט בקרבנו, הנה כך אנו מקרבים גבול ללב יישובינו.

מגיעים למרום הגולן. מתנה התוגג שבעת הכבש מלאת שבע שנים לעלייה על הקרקע. רובע ושלוות בסביב. האומנם רק לפני יומיים—שלושה נורעו כאן פגזי אויב? ותיל אומר לנו בלשונו: ,,איזה שקט הופתי לפתע השתלט כאן בצהרי יום ששי, לאחר שבועה של רעשי התפוצצויות".

יהודה הראל, שעוד ימים מספר לפני כן, חיפש תכניים וראשי כפלגה בירושלים להשמיע באוזניהם אזהרה מפני נסיגה ההצצאותיה, עתה הנוכיים באו אליו, למסקן. ובפעצות משכנעת בכבודה אומר הוא לחברי ועדת העבודה, לנציגי צה"ל ולאנשי הקרן-הקיימת, בפנים המיידע-כמה:

,,היינו ונשארנו בדעה שההסכמה לתזוזה היא טעות. עם כל ההקלה שאנחנו חשים מהפסקת האש, לאחר ימים ולילות של הפגזות פתע. לאחר שפסקנו להסתובב בתוך. בכל זאת אנו מלאים חרדה מפני הבאות. הורדה מאותו היום בו יורשו אלפי סורים להגיע עד סמוך למקפים שלנו. לנו ברור שהאש תעודד ומלחמה גדולה תתלקח. הנסיון עם הסורים הוא רע ומר. בייחוד כשהללו ירצו ויעודדו בעייה של ,,השלב השני" בנסיגה. לא לאימהות ואף לא לילדים אין אימון בהבטחות הסורים. עודם ישנים במקלטים בלילות, ואומרים: ,,נחכה עוד שבוע—שבועיים, ונראה".

ומה אתם מציעים? שאלה ידיד תנועה, הגבי שושנה ארבלי, בפי יהודה הראל, שחיכה לשאלה כזו, היתה תשובה פשוטה וברורה:

הצבא בלם את האויב באוקטובר. המתיישבים בלמו את הסורים במלחמת ההתשה באפריל ובמאי. נציגינו וראשי המדינה שניהלו את המגעים עם הסורים לא טרחו לבוא לכאן ולהסביר מהו המצב אל-נכון. לא באו אלינו לא להתייעץ עמנו, סוף סוף את המצב כאן אנחנו אוכלים, ואפילו לא להשמיע באוזנינו את שיקוליהם ונימוקיהם.

תוספת יישובים — ובמהרה

י. הראל במרום הגולן כמשה גורליק ואורי מאיר ברמה מגשימים. אחת תביעתם: ,,להקים תוך השבועות הקרובים ארבעה—חמישה יישובים חדשים באיזור זה לאורך קו אל-רום, במרכז, בשטח שבין קונייטרה לרמת מגשימים. בנוסף לכך אין לדחות יותר את הקמתו של המרכז העירוני שתוכננו השלם מכבר, ואף התקציב הדרוש לזה — אוצר.

תביעה זו, לתוספת היישובים כנ"ל, הושמעה יום אחד לפני בואה של ועדת העבודה, בשבת. הורים אלון וגלילי פתחו ב,,מסע סיכומי" ב' יישובים שבצפון רמת הגולן. מפה לאוזן סיפרו לנו חברים מיישובים אלה כי מהפגישה עם השרים הנ"ל אוכזבו מרה. במקום להרגיענו, אמרו, הגבירו את דאגתנו. כל הפצרותינו ובקשותינו להבטיח ולהבהיר שאין לנו מה לחשוש מפני ,,השלב השני" לא עלו יפה. התשובה ניתנה בגמגום רב...

— והמתיישבים מניין תמצאו לחמשת היישובים החדשים? היקשו חברי הועדה. ביניהם הקלאים ואנשי עבודה.

— אין בעייה. יש מועמדים לשלושה מהם. אחד מהם הוא הגרעין היושב עתה בהיאחזות ,,קשת" שבקונייטרה. השבע נפגשים חברו ,,קשת" עם המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית לשיבוצם באחד מיישובי הקבע שבעמק קונייטרה. מקומם הנוכחי של מתיישבי ,,קשת" בהבואום קונייטרה נשאר בידינו — אומר סא"ל יעקב.

— מי יבצע את העבודה בהקמת סיבובים ל' יישובים החדשים, אם אמנם רוצים שבשבועות הקרובים יגשו להקמתם? למתיישבים כתובת ברורה: הגוף המסוגל כיום לבצע עבודות הלוציות כאלה, על היקפן הנרחב והידע הדרוש לכך הוא ,,הקרן הקיימת הלישראל"...

הקהק"ל צועדת בעקבות צה"ל

גב חברים מוועדת עבודה יצאו אותם כאפרכסת. הנה כי כן, האתגר לא תם. שוב ועוב אתה שומע שהקהק"ל ממשיכה את פעילותה, וכי כאו בתחום כתב האמנה בין ממשלת ישראל לבין הקהק"ל (בשנת תשי"ך, 1960) הוגברה הפעולה, ובתחום פיתוח הקרקע מהווה הקהק"ל גוף יחיד ובלעדי הפועל בתחום זה בקנה-מידה ממלכתי.

המתיישבים ברמת הגולן יודעים היטב, והוא זאת יום יום, כי בעקבות צה"ל המבטיח את הבטחון צועדים אנשי הקהק"ל המסייעים בביסוס וביצורם של היישובים.

לאחר שסא"ל יעקב, נציג צה"ל, סקר בפני את הבעיות הצבאיות באיזור בעבר הקרוב, ואת ראשית ההיערכות לקראת הבאות כתוצאה מהסכם ההפרדה: גדר רשת, כביש פטרול, תאורה מוגברת וכדומה, שמענו מפי מר כושה לוי, מנהל מינהל פיתוח הקרקע מטעם הקהק"ל על הביצוע התקלאי המשקי של האיזור.

כאשר נציגי המתיישבים הצביעו על אנשי הקהק"ל כעל מייצגים גוף המסוגל לתת דחיפה רציניה להקמת היישובים, להעמיד לניון של מומחים ועובדים, מוד של בולדוזרים ושאר כלי מלאכה, אמרו נציגי הקהק"ל:

— אנחנו מוכנים. הנתן הוראה וכמובן גם תקציב, והמלאכה תיעשה.

לא ,,ירוקים" הם אנשי הקהק"ל באיזור רמת הגולן, כשם שעקבות ותוצאות עשייתם מצויים בכל אשר תפנה ברחבי הארץ, בדרומה, בצפונה ובמרכזה.

ברמת הגולן, למשל, השקיעה הקהק"ל מאז 1967 ועד עתה כ-35 מליון לירות. בשלושה תחומי פיתוח עיקריים: פריצה דרכים, הכשרת קרקע (כולל מאגרי מים וסכרים) וייעור. השנה בלבד הוצאו למטרות אלה כעשרים מליון לירות.

בצער מציינים המתיישבים כי הסכם ההפרדה גזל מהם כאלף דונאם קרקע מעובדת, חלק מבקורות המים ועוד כארבעת אלפי דונאמים, שיטחה של העיירה קונייטרה, שכאמור ניתן היה להפכה לשטח עיבוד חקלאי.

אולי זה יביא את השלום, כי אז ,,הגזל" יהיה כדאי — אומר אחד מאתנו.

— אשר המאמין — אומר חברו.

בין שאר תכניותיה של הקהק"ל ברמת הגולן — לנטוע יער של איקליפטוסים בעזרת הכונת שתילה. העצים שיגדלו תוך מספר שנים ישמשו חומר גלם מסחרי, בנוסף לנוי וצל שאילנות אלה יעניקו למטיילים מהארץ ומחו"ל.

בעיית המים מחריפה

— אם יישובים חדשים — מהיכן יבואו המים? שואלים חברי הועדה. המתיישבים והמיישבים כאחד מודים שזו בעייה קשה. המחסור במים עלול להאט, אם לא לעכב. הרחבתם של היישובים הקיימים או תוספת יישובים חדשים. התכניה המעשית האחת להיות סמוכים על שולחן הכנרת...

(תוך כדי הסיור בבתים שבמרום הגולן שמנו לב שאין מזוזות בפתחיהם. בירדנו מה הוזק הקשר בינם לבין המתנחלים בכפר עציון, ברמה מגשימים ובקריית ארבע. אמרנו לשכניהם שברמת מגשימים להפעיל את אנשי חב"ד לזכות את מרום הגולן במזוזות).

טפסנו ועלינו לפסגת התל אביטל שליד מרום הגולן. במבטינו לספנו נופים רחוקים. קונייטרה, וחלק מן ,,המובלעת", וכן יישובים שלנו נראים כעל כף היד. חיינו בוקרנו כיצד נציגיהם של הסורים תבעו מקיסינג'ר ,,שיתן להם" את השליטה בתל זה, ובתל בנטל ותילים אחרים שבסביבה. השולט בתילים אלה שולט על צפונה של הרמה.

ברמת מגשימים טיילו הילדים ואספו רסיסי פגזים והרמילי כדורים. משה גורליק ואורי מאיר מספרים בקצרה על מה שעבר על החברות והחברים כאן, וחברי ועדה העבודה שותים בצמא את דבריהם. הם מספרים על הכבש האידיאלי שבער כאן עד מלחמת יום הכפורים. על תוצאות המלחמה כאשר הסורים ,,שטפו" את המשק כאן. וההברים פונו בעוד מועד. על ההצלחה כבקור פרנסה עיקרי, על הבטע והלולים שנהרסו. על עדרי הבקר שלהם, ושל שאר יישובי הרמה ש' התפזרו, על שסחי מרעה שהועשתו.

ומה עתה? כשוך סערת מלחמת ההתשה, האלקים יהיו לכמה זמן, יפעלו לשיקום ענף הפאלחה, השקט הארצי, ותגביר הדגישו: הארצי. יאפשר עקציר היבול המבורך, ותהיה זו הבנסה משקית ראשונה. אחרי כן ינסו לשקם את עדר הבקר.

מפני כה ,,החוצי" שבין הבתים ברמת מגשימים נראית מזוזות? — שואלים נציגי היישוב עצמם בחיוך, ובכיבים. אנחנו בעונת התפירות הרביעית האחרונה. עד כה הפרו כאן לצורכי השקייה.

هكذا من الاصل

היבואנים דורשים לבטל את צו ההפקדה

מאת סופרנו הכלכלי

כנס חירום של יבואנים שהתקיים אתמול במטה לשכת המסחר בתל-אביב תבע לבטל לאלתר את צו ההפקדה בשיעור של 20 אחוז שהוצא באחרונה. [illegible]

ב' סיון — יום זכרון לקהילות הונגריה

[illegible]

נחתם הסכם עבודה בענף התובלה

הסכם עבודה קיבוצי לשנת 1974 בענף התובלה נחתם אתמול בת"א [illegible]

"תפארת אבות"

במרכז תל-אביב, ישתה אריה [illegible] המשתתפים יתקשרו נא לטלפון 284511 בשעות 10—9 בערב [illegible]

מרכז ההסברה — עיריית ירושלים, מחלקת התרבות

היכל שלמה

המחלקה להפצת תורה לעם

איחוד רבנים עולי ארצות המערב

עונג שבת

(באנגלית)

הערב, ליל שבת, בהעלותך (יוני 7), בשעה 9.00 ב"היכל שלמה" ירושלים

בהשתתפות:

הרב אליהו ישראל פרידמן: "השלהבת עולה מאליה"

מר איתן רופין ממשרד החוץ: "מדיניות החוץ שלנו מהי?"

תוכנית "מלוה-מלכה"

[illegible]

קהל מוזמן!

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת עובדי הוראה

הסמינר הממ"ד למורות ולגננות "אפרתה"

רח' בן-יפונה 17 ירושלים • טלפון 37745

נותרו כמה מקומות בכתת הגננות והמורות

לשנת תשל"ה

מסלולי ההכשרה:

- ✶ גננות
- ✶ מחנכות לגיל הרך
- ✶ מורות לביה"ס היסודי (התמחות בלימודי הטבע או בספרות)
- ✶ מורות בכירות — שנה ב'

ליד המוסד פנימיה

תלמידות ראויות וזקוקות תזכינה במלגות.

פרטים במשרד הסמינר או ע"י הדואר.

משרד החינוך והתרבות, המחלקה להכשרת עובדי הוראה, ירושלים — סמינר ממ"ד למג"ץ "אפרתה" רח' בן-יפונה 17 ירושלים

הודעה חשובה למורות ולגננות במוסדות הממ"ד במחוז ירושלים

גם בתשל"ה נקיים בסמינר לימודי שנה ב' לקראת התואר מורה בכיר בכיתות ג'—ה'.

הלימודים יתקיימו בעיקר בשעות אחה"צ, וינהגו ע"י מרצים בכירים ומורים מעולים.

מתקבלים מורים מוסמכים שסיימו סמינר בעלי תעודת בגרות, או בעלי ותק של 5 שנים בהוראה לפחות.

ההתמחויות והמקצועות: ספרות, לימודי הטבע וגיל-הרך

פרטים והרשמה לפנה"צ בסמינר.

זכו בהגרלת הפיס

בהגרלת מפעל הפיס שהתקיימה אתמול זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 250,000 ל"י זכו המספרים: 573385 ;165612

בסך 150,000 ל"י: [illegible]

בסך 50,000 ל"י זכה מס' 017905

בסך 12,500 ל"י מס' 046019 369838

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 541264 365708 056441 011667

בסך 1,250 ל"י זכו הכרטיסים — 255184 207400 196845 170743 049928 436849 421782 395321 356517 273247 647717 646795 557563 556456 485210 754315 751643 730555 691852 691720 .755047

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב — 01275 00628 39796 39645 38424 20043 07066 99293 87571 40927

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב — 06871 04090 32326 26155 23821 21312 16103 41965 36126 35622 34399 33271 59659 56097 53994 51737 43268 93702 87740 83187 68122 66343 97124 96749 95515

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב — 2120 1750 8465 8058 7491 7302 2980 2789

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב — 0325 0113 1410 1335 0530 0511 0444 0390 3500 3312 3238 2040 1904 1703 4799 4356 4164 3888 3596 3567 6746 6720 5792 5537 5229 4862 8522 8172 8102 7673 7576 6908 9898 9685 9284 9004 8539

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים עם ספח שמספריהם מסתיימים בספרה 7 ובלי ספח בסך 4 ל"י.

טד לוריא — למנוחות

סד לוריא, עורכו ומנהלו של העתון "ג'רוזלם פוסט" [illegible]

הסכם ההפרדה

(סוף מעמוד 3)

[illegible]

במפלגה ובתנועה

[illegible]

בכנס"ל מניף חיפה

[illegible]

תנועת האשה הדתית לאומית

[illegible]

במוק לא סירב

[illegible]

500 ל"י למוצא מכונית מס' 760-724 סובארו סטיישן בצבע אפור מודל 1972 טל' 416382, 458835, 265179

מעוניינים להחליף דירה ליד הים, בחודש אב ל־10 ימים. לפנות: [illegible] טל. 02-942085

חברת מושבי הנגב

מכריזה על

מכירת יבול חמניות 1974

[illegible]

יש לתאם פגישה מוקדמת, טלפון 057—78307.

הצעות יש להגיש לת. ד. 2063 באר-שבע.

אין חברת מושבי הנגב מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

הופיע

שדמות

כתב-עת הוצא לאור על-ידי קבוצת צעירים בתנועה הקיבוצית

גליון נ"ד — אביב תשל"ד

- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]

[illegible] רח' דובנוב 10, תל-אביב.

אגודת בית הכנסת הגדול בת"א, רח' אלנבי 110

הודעה

על דבר אסיפה כללית

[illegible]

א) [illegible]

ב) [illegible]

ג) [illegible]

ההנהלה

תל-אביב

בבית הכנסת הגדול (רח' אלנבי 110)

[illegible]

חיפה

[illegible]

תורנות בתי מרקחת

יום ששי

[illegible]

דרוש חזן

לבית-כנסת בשכונה מרכזית בתל-אביב

✶

[illegible]

בבית המשפט המחוזי בתל אביב — יפו

[illegible]

מכתבי קדושין באריץ

[illegible]

בתי-קולנוע

ירושלים

שעות הצגה

במוצ"ש — 700—900

בימי חול — 400—700—900

אורנע טל. 224222 — סרפיקו

אוריון — שבוע 3 — אהבת החיים

הבירה — דילינג'ר

ארנון — הסימפוניה האירוטית

תל-אביב

אסתר — שבוע 6 — "הפרפר" — בשעות: 9.33, 7.00, 4.00

גורדון — שבוע 6 — נודניק עם רשיון

גת — שבוע 7 — אנטי

פאר — שבוע 14 — אהבת החיים

סינרמה — העינים הנוצצות

דרייב אין — 7.00 נקמתו של מטנוה — 9.30 שבוע 2 ילדת הזאבים — מוצ"ש בהצגות המקצועי

חן — שבוע 6 — בילי שני כוכבים

חיפה

אמפיתיאטרון — ללא מעצורים

ארמון — שבוע 2 — הדין מת

עצמון — שבוע 6 — "הפרפר"

רון — שבוע 3 — אין עשן ללא אש

חן — שבוע 6 — חיה ותן למות

אורלי — שבוע 4 — צ'רלי והאריק

פאר — המבט

אורה — השוטר הצוחק

עמומי — אני אוהב את גרשתי

לוח הצופה

[illegible]

לוח ירושלים

[illegible]

נצלו את החודשים יולי אוגוסט לתופשה נעימה ורגועה!

בפנסיון "פאר" סבעון

[illegible]

משפחה דתית בעלת נסיון הגרה בבית פרטי מעוניינת באחזקת זקן או זקנה

בפנסיון מלא. 063-25266

רחצה לילית לדתיים

בבריכת שחיה גלי-גיל — רמת-גן

החל מ-8.15 בערב

לגברים: [illegible]

לנשים: [illegible]

בואו והנהנו!

כתיבה במכונה

[illegible]

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל. 281985

חזן בעל תפילה

עם המלצות מצוינות

[illegible]

לפנות ת.ד. 4496 חיפה

נרשמו לנשואין

[illegible]

היום

יום ששי, י"ז סיון תשל"ד 7.6.74

פר' בהעלותך

הפרק: תהלים פג-פד; המשנה: תמורה א, ג'-ד הדף: חולין כב; ההלכה: אורח חיים שלכ"ט, רא.

שבת — הפרק: תהלים פה-פו; המשנה תמורה א, ה-ו; הדף: חולין כג; ההלכה: אורח חיים שכ, ב—ד.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.

(א) חדשות באנגלית 09.55

(א) חדשות בצרפתית 10.55

(א) חדשות באנגלית 5.55

(א) חדשות בצרפתית 6.50

שידורי תכניות לעולים (גב)

עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

[illegible]

רשת ב'

[illegible]

גלי צה"ל

[illegible]

טלוויזיה כללית

[illegible]

טלוויזיה לימודית

[illegible]

מוצאי שבת

רשת א'

[illegible]

רשת ב'

[illegible]

גלי צה"ל

[illegible]

טלוויזיה כללית

[illegible]

תיאטרוני ישראל

במוצ"ש 8.6.74

הבימה:

[illegible]

הבימרתף:

מי הוא מה? ב־9.00

הקאמרי:

[illegible]

התיאטרון העירוני חיפה:

[illegible]

האופרה הישראלית

רחוב אלנבי 1, תל-אביב טל. 57222

נשואי פיגארו — תל-אביב ב־8.30 — 8.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 9.6

נשואי פיגארו — תל-אביב ב־8.30 — 10.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 11.6

נשואי פיגארו — חיפה, אולם ארמון ב־9 — 13.6

נשואי פיגארו — תל-אביב ב־8.30 — 15.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 16.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 18.6

[illegible] — תל-אביב בשעה 6 — 19.6

נשואי פיגארו — תל-אביב ב־8.30 — 22.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 24.6

[illegible] — תל-אביב ב־8.30 — 25.6

[illegible] — תל-אביב ב־8.30 — 27.6

נשואי פיגארו — תל-אביב ב־8.30 — 29.6

נסיכת הקרקס — תל-אביב ב־8.30 — 30.6

הצפה

עתון יומי

HATZOFEH DAILY

[illegible]

שככה „בהלת הפיחות"

הדולר נת"ד ירד אתמול ב־9 אגורות

מאת סופרנו הכלכלי

„בהלת הפיחות", שפרצה השבוע בעקבות הצהרותיו של שר האוצר החדש, י. רבינוביץ על הצורך בנקיטת צעדים כלכליים, שככה אתמול במקצת.

הדולר נת"ד שעלה השבוע ב־25 אג' חזר וירד אתמול ב־9 אג', לאחר שרבים רצו לממש רווחים. יחד עם זאת, עלה הדולר בשוק השחור בשיעור ניכר ב־5 ל־5.20 ל"י.

ההערכה היא שבהלת הפיחות נוצרה באופן מלאכותי ע"י ספקולנטים שרצו להרוויח על חשבון הציבור. אחרי שהצליחו להעלות את שער הדולר נת"ד, הם הציעו כמויות גדולות למכירה כדי לממש רווחים. עליית המחיר של הדולר ה„שחור" נובעת במידה רבה גם מהדרישה של נוסעים לחו"ל הצריכים דולרים למימון טיוליהם. הללו קונים כבר כעת דולרים שיזדקקו להם רק כעבור זמן מה.

בשווקים לא הורגשה תכונת קניה מוגברת.

המחלקה המוניציפאלית של המפד"ל: על „הליכוד" לפרק את הקואליציה בטירת הכרמל

בעקבות החלטת הממונה על מחוז חיפה, ד"ר ב. אילתי, לפיה ראש המועצה החוקי של טירת הכרמל הינו מוריס מוחיי, מסר אשר לוי־כי, ראש המחלקה המוניציפאלית של המפד"ל, כי המחלקה מגנה את בחירת הדיבורו של כ' בזיוני כיו"ר המועצה, בחירה שנעשתה בניגוד של פורש בסיעה המערך.

המחלקה ראתה ב„הפיכת חצר" במועצה כמעשה כלנתרנים ומגנה את המבצעה. המחלקה הורתה לחברי המפד"ל במועצה המקומית לפרוש לאלתר מהקואליציה הנוכחית, ותבעה מהאגף המוניציפאלי של „הליכוד" לכבד את ההסכם נגד כלנתרנים, שנחתם בזמנו בין סיעות המערך, „הליכוד" והמפד"ל, ולהורות לחבריו לפרק את הקואליציה בטירת הכרמל.

נהרג בתאונת עבודה

בתאונת עבודה שאירעה אתמול אחה"צ במפעל „אבן וסיד" בבהראה ירושלים, נהרג הפועל שמעון חורהי, בן 51, מירושלים.

המקרה אירע כאשר הפועל, עלה על סרט נע המוביל חצץ ונגרר לתוך מספק, שם נמחץ למוות.

שוב עליה באמצעי התשלום

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

אמצעי התשלום במשק, אשר בשליש הראשון של השנה חלה בהם התייצבות, חזרו ועלו בחודש מאי בשיעור של 3.9 אחוזים.

נתוני בנק ישראל שפורסמו אתמול, מסבירים, כי בתקופה שבין 24 באפריל ל־22 מאי עלו אמצעי התשלום ב־277.4 מיליון ל"י והגיעו ל־7455.4 מיליון ל"י. עליה זו באמצעי התשלום, בשיעור של 3.9 אחוז לחודש, באה לאחר שבארבעת החודשים הקודמים היה השינוי החודשי הממוצע 1.1 אחוזים בלבד.

מיסיונרים פועלים ברחבת הכותל המערבי

מאת כתב „הצופה" בירושלים

פעילות מסיונרית של כת „בני יהודים למען ישו" מתנהלת באחרונה ברחבת הכותל המערבי.

אנשי הכת, שהיום יום הם בכותל ועוקבים אחר המבקרים בו, כאשר נראים להם „מתאימים", הם קושרים עמם שיחה ומציעים להם „סעד רוחני".

בשבוע שעבר התלוננו בפני סדרני הכותל שבורה יהודים של גם־ויזם שיתי. הסדרנים אינם יכולים לנקוט בצעדים נגד המסיתים כיון שאין במעשיהם עבירה על החוק.

הקירות שערכה קבוצת תלמידי ישיבות העלתה כי אנשי הכת מנהלים פעולה השאריה והמרכז שלהם בירושלים נמצא בביתה של הגב' [illegible], והבילה ברמות אשכול.

כפי שנמסר הצליחו אנשי הכת בעבריעות השחורים לבה מספר נפשות ברחבת הכותל המערבי, ובהם אלמנה צעירה ממלחמת יום הכיפורים.

אמש נערכה אסיפת רבנים ובני ישיבות כדי לטכס עצה נגד פעילותם של „יהודים למען ישו" ובעיקר כאשר פעילות זו נעשית במקום המקודש ביותר.

אלמוגי דחה דרישת המפד"ל להעלות לדיון הקמת תחנת מוניות בחיפה בניגוד לחוק

מאת סופרנו בחיפה

ראש עיריית חיפה, יוסף אלמוגי, דחה את דרישת המפד"ל להעלות לדיון במועצת העירייה את הקמתה הבלתי חוקית של תחנת המוניות ליד שיכון „הפועל־המזרחי", בסמוך לתחנה המרכזית החדשה של „אגד" בחיפה.

הרוגז וסערת הרוחות, בשיכון הגיעו לשיאה, אחרי שבעלי שירות המוניות, הגיעו למקום עם התקוראי וקבעו עובדות בשטח — בניגוד לעמדת המשטרה והחלטתה של ועדת התחבורה העירונית.

נציגי המפד"ל, י. ירמנסקי וה. פריוכר, פנו בישיבת המועצה של העירייה אל ראש־העיריה בדרישה להעלות לדיון דחוף את הנושא בקשר לטיפול בפרשה זו. אולם מר אלמוגי סירב בתוקף לקיים דיון בנושא.

יש לציין, כי יו"ר ועדת התחבורה, אביגדור ברזל (מערך), סבר כי הוועדה החליטה פה־אחד להתנגד לתחנת „התאפרית" של „השירות", מול בוצח בת־גלים, וזאת בגלל סיבות של בטיחות, סכנה לעוברי אורח ועומס התנועה העצום. אחרי פתיחת התחנה של „אגד", המתנגדת אף היא להפרעה אלה בתחנה.

בדיוני המשטרה הגיעו בחיפה־ים על הפעלת השירות בניגוד לחוק, מבלי שהעיריה תנקוט פעולה נגד בעלי המוניות. מר פריוכר אמר לכתבנו, כי לא יתכן שהעירייה תיכנע לקבוצה עוברי החוק, מבצעים מפלגתיים וכדומה: והוי עבירה היוצאת אחרי עת של הפקרות ופגיעה קשה בסדר הציבורי בעיר.

דנו בהרחבת קליטת העליה בנתיבות

יו"ר מחלקת העליה והקליטה בסוכנות היהודית הרב מרדכי קירשבלום סייר בעיירה נתיבות במפעלי התעשייה קולטי עליה מבריה"מ ובמוסדות החינוך התורניים בהם מחנכים תלמידים־עולים.

את הרב קירשבלום ליוו ראש המועצה המקומית, שלום דבינו, וכמה מחברי המועצה.

במהלך ביקורו שוחח הרב קירשבלום בין היתר, עם עולים חדשים מבריה"מ שנקלטו במפעלי התעשייה בעיירה וגרים בה.

הוא סייר במרכז הקליטה החדש בנתיבות, שייפתח בקרוב.

בישיבה שנערכה עם ראש המועצה שלום דבינו ועוזריו גובשה הצעה לקליטת עולים בנתיבות הזקוקה לידיים עובדות בשל המהלך התפתחותה המואץ.

חצי מיליון ל"י נזקי דליקה בת"א

דליקה גדולה גרמה אתמול לפנות בוקר נזק של למעלה מחצי מיליון ל"י במרכז בתי מלאכה הירוה מגורים בפינת הרקובות ברכה בעלי־מלאכה המלך גיורגי בתל־אביב.

אישים ומוסדות

— אישי ציבור ומוזמנים השתתפו בשמחת הבת־מצווה של חנה, בתם של שלמה הרב סלנגים, שהתקיימה בבית הכנסת „אהל משה" בשיכון דן בת"א. הי"ב ד"ר יוסף בורג, מרדכי סלנגים מב"ב, ר' ישראל פסקר מה"א ושובהו אודלנסקי מב"ה, בירכו בשם המשפחה הענפה שריד לקדושי חברון, שנהרגו במאורעות תרפ"ט.

— אדמו"רים, רבנים ואישי ציבור השתתפו שלשום בכקס הכנסת בבריתו של אמי"ה — על זיו, בנם של לאה וגדעון ביכל ונכדה של יהודה ביכל בסמכוני ההצהמוי בתל־אביב. הסנדק היה האדמו"ר מרוזין ובברכות נתכבדו האדמו"ר הרב אלימלך שפירא והדיין הרב שמאר־אליעזרי.

מנחם הלר — מנכ"ל „שיכון עובדים"

מנחם הלר נבחר אתמול בישיבת המנהלים של חברת „שיכון עובדים" למנכ"ל בפועל של החברה, במקומו של אברהם עופר, שעבר לכהן כשר השיכון.

מר הלר נבחר לתפקידו פה אחד, לאחר שהומלץ למלא את התפקיד המנכ"ל בפועל ע"י המנכ"ל היוצא ושר השיכון א. עופר, המנכ"ל כשר על של חברה עובדים, אחד שילה.

● עץ גבעת גישאה ליד חוף ... של תודה — צליה התנוסה ביפי המבמים בשטרה גבעה אלגה שהופעה אחרי מספלים — נחנכה אתמול אחרי הצהריים בטקס חגיגי קריית נופש לחיילי צה"ל. הקריה משתרעה על 50 דונם ומיועדת ל־600 חיילים, במחזורים של 6 ימים.

ברכת מזל טוב נאמנה

ליו"ר ההנהלה
מר יהודה ביטל ורעיתו מלכה הי"ו
לבנם נחום
בהכנסה הבר־חבן זו לבריתו של אאע"א

לחברנו מר יהודה לרנר ורעיתו צילה הי"ו
לבנם ראובן צבי
בהכנס הבר הבן ברעו לעול המצוות

יהי רצון שתזכו לרב נחת

הנהלת בית ישעיהו
לומדי השיעורים • מתפללי בית־הכנסת • הנהלת קפבמיה וזכרון יצחק

זרקור
גליוננו מספר 17
יופיע באיחור
ועם קוראינו הסליחה

החומה
HAHOMA
RESTAURANT
מסעדה קואופרטיבית של הפועל המזרחי בעיר העתיקה בירושלים
רחוב היהודים 128
טלפון: 271332
מקבלה הזמנות לארוחות חגיגיות ושמחות, כגון חתונות, בר־מצוה וכו'.
✱
● אוכל מטיב מעלה ובהתאם להזמנת הלקוח
● המסעדה פתוחה יום־יום עד השעה 8 בערב. פתוח בכל מוצאי שבת

„חוות השומר"
הגליל התחתון
בגובה 275 מ' מעל פני הים
בהרי הגליל התחתון
במזג אוויר קריר, יבש, צח ובריא —
נופש והבראה למשפחה הדתית
בתקופה:
י' במנ"א תשל"ד (29.7.74)—ז' אלול תשל"ד (25.8.74)
✱ 5 ארוחות ליום
✱ סיולים בסביבה הקרובה והרחוקה
✱ רחצה בים כנרת
✱ ספריה תורנית וכללית
הנחה גדולה לילדים עד גיל 12
ההרשמה:
טלפון 267086, ת. ד. 40024, ת"א
הוועדה לקליטת הנוער הדתי, רח' דובנוב 7

מרכז ישיבות בני־עקיבא בישראל
ישיבת בני־עקיבא „בית שמואל"
חדרה • ת"ד 403 • טלפון: 22753—063
דרושים
לשנה"ל תשל"ה:
✱ ר"מ — מחנך
✱ מדריך מקצועי למגמת חשמל
✱ מדריך פנימיה
במשרות מלאות
על המדריך יהיה גם לעסוק כמה שעות ביום בענייני מזכירות וסיכוייו טובים להשתלב ולהתקדם בעבודה זו.
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל' 22753(063).

לישיבה תיכונית שעלבים
דרוש מדריך חינוכי
✱
לפנות לישיבה תיכונית שעלבים, ד.נ. אילון, טלפון: 963245

כפר נוער דתי הודיות — גליל
בית ספר על־יסודי מקצועי לבנים ולבנות
דרוש
מרכז חינוכי
דיור במקום הכרחי
לפנות בכתב עם ציון תולדות חיים לת.ד. 40024, תל־אביב

המועצה הדתית ראש־העין
מכריזה בזה על משרה פנויה של
מזכיר המועצה הדתית ראש העין
דרגה: י"ד אחיד.
שעות המשרה: חצי משרה.
דרישות: השכלה תיכונית בתוספת קורסים מקבילים בבי"ס על־תיכוני דו־שנתי במינהל ציבורי. נסיון של 4—6 שנים בעבודה מינהלית, כושר בארגון ובפיקוח. דרוש גם ניהול חשבונות, כושר לנהל משא־ומתן, כושר הבעה בכתב ובעל־פה.
היום האחרון להגשת הבקשות הוא 20.6.74, לפי הכתובת: — המועצה הדתית ראש העין.
יו"ר המועצה הדתית ראש העין
שלמה עוקשי

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית
המחלקה להכשרת מורים

ישיבת טכניקום — מכון בן מאור
הסמינר להכשרת מורים ומדריכים טכניים. כפר סיטרין.

נפתחה ההרשמה
לסמינר הכשרת מורים ומדריכים טכניים
לבתיה"ס התיכוניים מקצועיים
במגמות: מתכת, מכונאות־רכב, מכשור ובקרה, ואלקטרוניקה.
מסלולי הלימוד: א) מדריכים מוסמכים
ב) מדריכים מוסמכים להוראה
ג) טכנאים מוסמכים להוראה והדרכה
למודי יום בתנאי פנימיה מלאים
מתקבלים בוגרי בתי ספר מקצועיים ארבע שנתיים במסלולי: מסמ"ה ומסמ"ר.
לחיילים משוחררים הנחות והטבות בהתאם לחוק חיילים משוחררים.
מועמדים חייבי גיוס יקבלו דחיה מצה"ל תמורת חתימה לשנת קבע אחת.
● בדבר פרטים על תנאי הקבלה, משך למודים, ותשלומי שכ"ל ופנימיה לפנות: ישיבה טכניקום, כפר סיטרין, ד.נ. חוף הכרמל. טל. 942283, 942028.

ב"ה
משרד החינוך והתרבות
המחלקה להכשרת עובדי הוראה
בית־המדרש המ"ד ל־
מורים למוסיקה
מכשיר מורים/ות למוסיקה וריתמיקה בבי"ס היסודי והעל־יסודי.
מתקבלים: לשנה א': בוגרי י"ב שנות לימוד (בגרות או גמר),
לשנה ג': מורים למוסיקה ובוגרי אקדמיות.
עזרה כספית: תינתן לזקוקים לכך באמצעות הלוואות מותנות.
לתלמידות החייבות גיוס: יידחה שירותן באמצעות בית־מדרשנו (לנרשמות עד 9.6.74 בלבד!).
חייל מילואים משוחרר — נצל זכותך ורכוש לך אצלנו מקצוע מכובד
ללא תשלום
קיבוצים חדשים מתקבלים לקורסים מיוחדים, שבמסגרתם יינתן להם טיפול אינדיבידואלי וקידום מהיר.
הרשמה ופרטים:
במשרד בית־המדרש, רח' הרב הרצוג, פתח־תקוה טל' 911257(03)

אוניברסיטת בר־אילן
המזכירות האקדמית מודיעה בזה כי
נותרו מקומות לתלמידים
במחלקות הבאות
בשנת הלימודים תשל"ה
א. בפקולטה למדעי הרוח
תנ"ך — לשון עברית
תלמוד — ספרות
תורה שבעל־פה — ערבית
ספרות — תרבות צרפת
מגמה בין חוגית במדעי היהדות — לימודים קלסיים
תולדות ישראל — מוסיקולוגיה
פילוסופיה — תולדות האמנות
תיאטרון
ב. בפקולטה למדעי הטבע
כימיה
פיסיקה
ג. בפקולטה למדעי החברה
מגמה בין חוגית במדעי החברה
● על המעוניינים לפנות באופן אישי אל המשרד לקבלת תלמידים באוניברסיטת בר־אילן בבנין המנהלה בימים א' עד ה' בין השעות 9.00—13.00
✱ מספר המקומות בכל המחלקות מוגבל ✱

אוניברסיטת בר־אילן
המחלקה ללימודים ביבליוגרפיים ולספרנות
נמשכת ההרשמה למחלקה במסגרת שני מסלולים:
1. במסלול לימודים ל־ב.א. המיועד לבוגרי בתי־ספר תיכוניים
2. במסלול לימודים ל„תעודה" המיועד לבעלי תואר ראשון
מספר המקומות מוגבל.

אוניברסיטת בר־אילן
המחלקה לפיסיקה
לידיעת המעוניינים ללמוד במגמה
פיסיקה — מדעי המחשב לקראת תואר ראשון
בחינת המיון מתקיימת ביום שלישי כ"א בסיון תשל"ד (11.6.1974), בשעה 11.00.
המעוניינים יפנו ללא דיחוי למזכירות המחלקה לפיסיקה, עד ליום שני 10.6.74.
בנוסף — ניתן עדיין להרשם במסגרת הרישום המאוחר למסלולים הבאים: פיסיקה עיונית, פיסיקה שימושית ומסלול בין חוגי: פיסיקה—מתמטיקה.

אוניברסיטת בר־אילן
שמחה להודיע
על פתיחת המחלקות הבאות
בשנה"ל תשל"ה
א. מגמה בין חוגית במדעי היהדות (תוכנית מורחבת). — מגמה זו מומלצת למתעתדים להורות את לימודי היהדות בבתי־ספר תיכוניים בכל ההשתייכות.
ב. מחלקה לתיאטרון — המטרה היא להקנות השכלה בהיסטוריה של התיאטרון ובשיטות משחק ובימוי כדי להכשיר מדריכים מקצועיים לבמאות בבתי־ספר ובתנועות הנוער.
ג. מחלקה לתולדות האומנות — לימוד ההיסטוריה של הציור, הפיסול, והאדריכלות; הכשרת סטודנטים בעקרונות האסטטיקה והביקורת האומנותית.
פרטים נוספים וכן טפסי הרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב אל המשרד לקבלת תלמידים אוניברסיטת בר־אילן רמת גן.
היום האחרון להגשת המועמדות הוא ד בסיון תשל"ד 9.6.74

„נוה עמיאל"
מוסד על יסודי מקצועי לבנים ולבנות
שדה יעקב — טלפון 931225—04
לשנת הלימודים השל"ד
דרושים:
✱ מרכז חינוכי
✱ אב בית
✱ מדריך חברתי
לפנות בכתב עם ציון תולדות חיים

המועצה הדתית ראש־העין
חצי משרה פנויה לשבת ועירובין
דרגה: אחיד.
הדרישות מהעובד: —
1. החזקת העירוב באופן תקין.
2. ביקור בכל ערב שבת עם תיקונו ושלמותו של העירוב.
3. להקן איפה שיש צורך בתיקון.
4. ביקורת כל מהסומי כבישים ולהבטיה אי־תנועה בשבת ובחגים.
יו"ר המועצה הדתית ראש העין
שלמה עוקשי

בולים חדשים

אמנות הציור והפיסול
סדרה של 3 בולים

יובל „הנוער העובד והלומד"
יום ההופעה
כ"א בסיון תשל"ד
11.6.1974
השירות הבולאי
ירושלים • תל אביב • יפו • חיפה • טבריה • נהריה • קרית שמונה • עפולה • נתניה • רחובות • אשקלון • נ.ת. לוד • באר שבע • אילת • ובבתי דואר •

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
מודעה על
מכרז קיבוצי מס' מכ/4/74
לצוערים במשרד החוץ
ירושלים
מספר המשרות: 17.
תיאור התפקיד: התמחות כללית בשטחי העבודה השונים במשרד החוץ בירושלים ובמשך שנתיים.
הדרגה: 1 של הדירוג האקדמאי במדעי החברה והרוח (לאחר שתי שנות התמחות ובאם יחליט על המשך השירות במשרד, תוענק דרגה 2).
דרישות המשרה:
א. השכלה אקדמאית (לפחות תואר ראשון) במדעי הרוח, החברה או משפטים. רצוי באחד התחומים הבאים: כלכלה, יחסים בינלאומיים, מדעי המדינה, מדעי המזרח, היסטוריה, גיאוגרפיה, מדעי היהדות, לימודי סין, לימודים רוסיים ומשפטים.
ב. התמצאות בבעיות מדיניות אקטואליות ובנושאים כלליים אחרים לרבות יהדות, היסטוריה, גיאוגרפיה, חברה ומדינה, תרבות ואמנות, כושר ניסוח, המברה הנבעה בכתב ובעל פה. ידיעה מושלמת בשפה העברית. ידיעה טובה בשפה האנגלית. יועדפו מועמדים היודעים גם אחת מהשפות הבאות: ספרדית, צרפתית, רוסית, ערבית וגרמנית.
ג. גיל עד 30. לאחר שירות חובה מלא בצה"ל. מצב בריאות תקין. בעל אזרחות ישראלית (כולל בת הזוג).
פרטים:
א. הצוערים שיעמדו בדרישות ההתמחות ישולבו בתום תקופת ההתמחות בשירות החוץ. עליהם להיות מוכנים למלא כל תפקיד בישראל או בחוץ לארץ, לרבות בארצות קשות שירות.
ב. הנהלת משרד החוץ שומרת לעצמה את הזכות להפסיק את התמחות הצוער בתוך תקופת ההתמחות אם ייבצא בלתי מתאים לדרישות התפקיד.
ג. רשאי להגיש את מועמדותו גם מי שאינו בעל השכלה אקדמאית כמושלמת אך הוא עומד לקבל את התואר הראשון בתום שנת הלימודים תשל"ד.
על מועמד כנ"ל להמציא בעת ההרשמה אישור על לימודיו בשנת הלימודים האחרונה. במקרה שייבחר, תחול העסקתו רק לאחר קבלת התואר. מועמד שלא ימציא אישור על קבלת התואר הראשון תוך שנה כיום פרסום המכרז תבוטל מועמדותו.
ד. המבחנים בכתב יתקיימו בחודש אוגוסט 1974 ובעל פה בחודש דצמבר 1974. ההחלה תקופת ההתמחות במשרד החוץ בפברואר—מרץ 1975 (בערך משוער).
ה. לחייל מילואים אחרי 75 יומי שירות, וכן לחייל ששוחרר מהשירות בנסיבות המיוחדות האמורות בחוק החיילים המשוחררים (הוראת שעה) תשל"ד—1973, תינתן זכות קדימה בדרגת המבחנים בהתאם לתקנות השירות, אם הוא עונה לכל דרישות המכרז ויצרף תעודה על זכאותו (מהשלישות הראשית) בהתאם לאמור לעיל.
בקשות יש להפנות ללשכת מחוז ירושלים בנציבות שירות המדינה קרית בן־גוריון, ירושלים, בצירוף כל המסמכים הנדרשים באמצעות טופס 2115. את הטופס ניתן לקבל בלשכות נציבות שירות המדינה, ובכל בתי הדואר.
חייל רשאי להגיש מועמדות גם במכתב רגיל ולאו דווקא בטופס הנ"ל, ואז יציין בקצרה פרטים אישיים, השכלה ונסיון.
על המועמדים לדאוג, שבקשותיהם בצירוף המסמכים הנדרשים וכל מסמך אחר שבדעתם להגיש (בצירוף תרגום נאמן לעברית, אם הם ערוכים בלועזית), יגיעו לנציבות שירות המדינה לא יאוחר מהתאריך האמור בצירוף המסמכים הנוספים. עצרה לא תובאנה בחשבון.
המועד האחרון להגשת הבקשות הוא כ"ו בסיון תשל"ד (16.6.1974).

המועצה הדתית ראש העין
מכריזה בזה על משרה פנויה
לעובד בית־עלמין
הדרישות: 1. לחפור קברים לפי הצורך.
2. להשקות את העצים בבית העלמין. לנקות את כל השבילים בתוכה. לנקות חדרי המשרד והרחבה.
שעות העבודה: משרה מלאה.
אפשרות גם לתת את העבודה בקבלנות לשנה.
יו"ר המועצה הדתית ראש העין
שלמה עוקשי

מכזا من الاصل

אבא אבן ומדיחיו

מאת יעקב אדלשטיין

שר החוץ היוצא אבא אבן, הוריד את הכפפות הדיפלומטיות, כאשר נאלץ להשיב דבר לחבריו במפלגת „העבודה" שהוליכוהו שולל, וגזלו כמעט את תיק החוץ. הוא השתמש בלשונו החריפה כדי להשיב מלחמה לרבין.

אילו השתמש אבן כל השנים בלשון פתוחה וגלויה, יתכן ומצבו היום היה שונה. השימוש במליצות והרצון להראות כאדם היודע לדבר הרבה ולא לומר דבר, הפכו את המבריק שבו לאפור. אולם דבר אחד ברור, שלא חברי הסיעות האחרות במפלגת העבודה הכשילו את אבן, אלא דוקא חבריו בחטיבת מפא"י לשעבר, הם שניהלו מאחורי גבו מו"מ „למכירת משרד החוץ", שעה שכיום הם מעמידים פנים שחטיבת „אחדות העבודה" אשמה בכך.

אין זה הנסיון הראשון לנשל את אבן מאחיזתו במשרד החוץ. עם כינונה של הממשלה הקודמת לפני הי כמה שנים, לא נטתה ראש הממשלה גולדה מאיר למנות את אבן כשר החוץ. היא ביקשה להחליפו. יש לזכור שהיה זה אבן שהוליך את גולדה מאיר כשר החוץ: אבן פנה אז לכמה שרים — השר מ.ח. שפירא ז"ל ויבדיל פינחס ספיר וביקש את התערבותם, כדי למנוע פגיעה בו ובמעמדו. אבן פנה על סמך הצורך בהיותו נציג „היונים" בשובך הממשלתי.

ביה שפירא ז"ל התערב אז אצל גולדה מאיר הנודה להצגן, הסכימה להשאיר את אבן בתפקידו ולא להתגרות בנצות „היונים".

שכח את העבר

קשה לזכור שהסיוע שקיבל בשעתו אבא אבן מאת השר מ"ח שפירא ז"ל כדי להשאירו בתפקידו, נשאר בזכרונו. כמדינאי שמוכח סבור היה, שאין היא צריך לזכור את מה שקרה בעבר. חשוב מה יהיה בעתיד. ולא הכבראה שגם לכך לא דאג אבן. התכחשותו על ספיר כתומך העיקרי בו, נתגלתה כמאכזבת. במאבק שהתנהל בענין „מיהו יהודי" ולא נזה הנציגים של משרד החוץ באה"ב, הפקיד שלילי. למרות הכחשותו של אבן, קשה שלא להתייחס ברצינות לידיעות שבעיני משרד החוץ באה"ב „עודדו" את הרפורמים השמרנים לצאת במערכה במחאות כנגד „הכנישאו" לתיקון בענין „מיהו יהודי". גם אם לא עשו זאת, הרי נציגים אלה מסוגלים לכך, ואם לא עשו זאת הפעם, הם מסוגלים לעשות זאת בעתיד, בהוראתו או גם בלי הוראתו של השר.

אבן עצמו כדיפלומט שלפעמים היה צריך להתערב בעניני „מבית" כדי להוכיח שהוא בקי בענינים, הראה לנכון לבחור לו „מטרות" לכך, אחת המטרות היתה: להתקיף את הרבנות הראשית ואת הגרייד המלובביצ'י מארה"ב, וזאת עשה ברגע לפני כהנשים במלון „הנשיאי" לפני חברי המגבית הכלכלי בבירה. בנוסף כלל הוא הצדיק את העמדה של הרפורמים. להרב צייד ב„פלורליזם" בעניני דת, במלים פסוקות, ככה הרפורמים. כתוצאה מכך הדיש הנציגים של המפלגות הרבנים את עגינתו עם משרון העשיאים בני יורק.

כאן קרה כמובן דבר פרדוקסלי, אבן נשא בתפקיד שר החוץ, לא בתפקיד העדות לממשלה של המפד"ל בעבר שהתערב למענו, אף הוא ביקש תפקיד זה כדי להאבק נגד המפד"ל. הוא לא נצרך כלל בשל מצב מוזר זה שאליו נקלע. יש לומר כי פקידים בכירים במשרד החוץ הושפעו על דרך זו שנקט אבן להתקיף את היהדות האורתודוקסית, בשעה שבעיני יהדות זו תמכו בו בתפקידו כשר החוץ מול יריביו במפלגת העבודה. רבים מתוך אוהדו של אבן היו בציבור אלה. כשר חוץ שתפקידו גם לעמוד בקשרים עם הגופים, צריך היה להרגיש את החדות, לשכך את המחלוקת. במקום זה נקט צעדים הפוכים ועודד את בעלי המחלוקת מבין הרפורמים. מבחינה זו מילא אבן תפקיד שלילי כשר החוץ בקשרו למלא תפקיד חיובי לקרב את הצדדים זה לזה.

צוות חד־גוני

צוות העובדים במשרד החוץ, דווקא כלכלול ביגוון של האוכלוסיה בישראל. ברוב המקרים הוא כולל את החלק החילוני של האוכלוסיה בלבד. בודדים מבין החלק הדתי משרתים במשרד החוץ.

כדי פעם היה נתמנה שגריר דתי בדרום אמריקה, ובשנה האחרונה, בישל אבן גם „פירורי" זה שנזרק ליהדות הדתית. עם זאת משרד החוץ כמכון לפנות לצעירים דתיים להגיש מועמדות למכרזי הצוערים במשרד החוץ, בטענה מסויימת הוא אפילו מעונין בחומר אנושי כסוג זה, של צעירים שיש להם ידע במקורות היהדות, להצטרף למעגל העובדים, שכן בתוכם של חלק ניכר מעובדי משרד החוץ בעניני יהדות ידיעה ברכים ואינה מוסיפה כבוד לנציגות ישראל בחו"ל.

לצערנו, אין הצעירים הדתיים רואים יעוד בתפקידים אלה והעסים שהם פונים למכרז הצוערים.

בשעתו כאשר המנוח משה שרת ז"ל כיהן כשר החוץ, הועלתה לפניו הבעיה, מדוע אין יהודים דתיים במשרד החוץ? הוא השיב: אם יתייצבו למכרז שני מועמדים שניהם בעלי אותו כושר, ואחד מהם דתי, יעדיף את הדתי. בכל אופן, קשה לומר שמר אבן ניסה לאזן את הרכב העובדים במשרד החוץ. נושאים אלה ודאי שלא הטרידו אותו. כך שמשרד החוץ בהרכב העובדים שלו, ביחוד בחו"ל, אינו משקף את הרכב האוכלוסיה בישראל, ומטפח את דעת הקהל בעולם, כאילו אין מקום לדיפלומטים דתיים בשירות החוץ הישראלי. שעה שדמותו של דיפלומט ישראלי כדוגמת ד"ר יעקב הרצוג, ז"ל, רק הוסיפה כבוד לשירות הדיפלומטי הישראלי.

אין בכוונת דברים אלה להעליך אבן אחר אבן, אלא להדגיש נושאים שמולנם שנזנחו.

עם זה יש לציין כי אבן כיהן בתפקידו כשר החוץ בנקיון כפיים. הוא התחמק מהגבלים, אף שלא ידע כיצד לנווט את ספינתו הפוליטית בתוך מפלגתו, המתהנה בסבך התרכבים.

שר נטול השפעה

יש לומר כי השימוש של אבן בתפקידו כשר חוץ היה מוגבל. בנושאים השובים במדיניות חוץ קבעה ראש הממשלה. היא גם שקבעה ואפילו מי יהיה השגריר בוואשינגטון. ידוע אבן התנגד למינויו של שמחה דיניץ, מנכ"ל משרד ראש הממשלה לתפקיד השגריר. הוא סבר שאין הוא האיש המתאים לכך, אך גולדה היא קבעה את המועמד ואבן קיבל את הדין. בנושא אחר נאבק אבן והצליח. היה זה כאשר רצו להוציא ממשרד החוץ את תפקידי ההסברה לפני הצבא ובזם ולהעבירם לידי שר ההסברה כיעד ישראל גלילי. אבן התנגד לכך בגלל התמחויות ההסברה נגבהה, יום ויותר אבן על כמה מתפקידי ההסברה של משרד החוץ והעבירם לידי משרד ההסברה. אך היה זה אחד המקרים המועטים שאבן נאבק על עמדתו.

כאשר ראש הממשלה המנוח לוי אשכול ז"ל החליט למנות ליצחק רבין את תפקיד השגריר בוואשינגטון, לא היה זה לרצונו של אבן. הוא היה מעדיף איש משרד החוץ, איש המנגל, שיהיה כפוף לשר החוץ. גם כאן ויתר אבן והיה זה משגה. רבין הלך בשר החוץ ויש אומרים שאף דיווח ישירות לראש הממשלה. הזלזול היה הדדי. כתוצאה מכך נוצר מאבק סמוי בין משרד החוץ לבין שגרירות ישראל בוואשינגטון. רבין האשים את משרד החוץ בהדלפת נושאים מכשילים והציגנו כשגריר כושל. לכן גם התנהלה מלחמה בלתי מוכרזת בין שני האישים בכל שנות כהונתו של רבין בוואשינגטון. רבין זלזל בדרך הדיפלומטיה של אבן וביטא זאת לא פעם. אבן נאלץ לכתוב לו מכתבי הערות ועלול את הערכותיו המדיניים של רבין כבלתי מקצועיות.

במצב דברים זה היה זה מוזר לשמע שמר אבן מוכן להשאר בממשלה שבראשה יעמוד יצחק רבין, ודווקא כשר החוץ. היה מקום להבין שבכך נסתיימה בשלב זה לפחות הקריירה של אבן כשר החוץ. אך אבן סירב להכיר בכך. הוא התמקד של זכותה של מפא"י למשרה, זו ועל שובך היונים של ספיר, עד שבאו חברים והסכימו בשתיקה לנשלו בצורה לא אסטתית ביותר ובוודאי לא חברית. אבן גם עשה כאן את הטעות, הוא תקף במקום שלא צריך היה לתקוף ואחר מדי, לאחר מעשה.

אבן הבין כנראה מאוחר מדי כי הגוש „היוני" בממשלה, שבראשו עמד ספיר, התפרק למעשה. עם גוש חדש, יוני אף הוא, אבל בלי שספיר יעמוד במרכזו. אין כמעט ספק שרבין ואבן, לא יכלו להמשיך יחד כהנות, שעה שראש הממשלה ושר החוץ צריכים לעבוד יחד. הגבלות של אבן להמשיך כשר החוץ במצב זה הוא היה בו בשום אי בנוח, וכיוון שלא הבין בעוד מועד את המצב שנוצר, נאלץ רבין לעשות מעשה, כדי שאבן יבין בדיוק מה שהוא מתכוון.

מי הם מדיחיו?

אנשי מפא"י לשעבר, שהיו שותפים בהרכבת הממשלה, ניהלו כאן — כאמור — משחק זה כשמצתוי. אבן היה הקרבן הקל בשבילם, שיש להקריבו כדי להרכיב את הממשלה ולספק את כל החטיבות. מכאן גם שהטרוניות של אבן צריכה להיות מכוונת בראש וראשונה כלפי חבריו, ולא כלפי יגאל אלון ויצחק רבין. הם עשו את המלאכה משום שאיש לא הפריע להם.

אבא אבן הוא אמן הנוסח, אמן המלה הנכונה. מבחינה זו צדק ד"ר הנרי קיסינג'ר שקשה להתחרות עמו בנאומים. הערכותיו הנדירות כמדינאי, למרות הערפל שבהן, ליכולה אינטלקטואלית מובהקת. אך אבן שכח והיה כל ימיו בניסוחים דיפלומטיים, ודעת הקהל בארץ לא סבלה ניסוחים אלה. היא התבבה אמירה ישירה לענין.

היו אנשים מוקסמים שהקשיבו לנאומיו של אבן בענין רב בשל העברית היפה והמנוקצעת, אך במשך הזמן נתגלה לקהל שמדובר רק במלים יפות. אבן השתחרר מהניסוחים הדיפלומטיים רק כאשר התקיף את הרבנים האורתודוקסים, ורק כאשר הגביל נגע לו, אז שלף את נשקו ולחם בחרי אף נגד מתנגדיו. אבל כאמור היה זה מאוחר מדי.

דיפלומטים זרים העריכו את אישיותו של אבן. הוא ייצג בכבוד את ישראל בהופעותיו ובפגישותיו עם ראשי ממשלות ושרי חוץ. אף חוש הומור דק נתגלה בו. דיפלומט זר קלע כאשר הגדירו כך: „אבן אמן ניסוח המדיניות, אבל לא אמן המדיניות". הוא לא הוכיח יוזמות מדיניות, הוא נקט בקו יוני, אבל מעולם לא העלה רעיונות מקוריים, תנופה מדינית, הצגה מדינית. הוא נשאר בתחום המקצועי הדיפלומטי.

שיטות מדיניות על רמה, ניוונו מעניין, אבל משרד החוץ בתקופתו נשאר במצב אפור. אנשים חדשים, מבריקים לא נמשכו בתקופתו למשרד החוץ. הוא הסתפק בסגל הקיים.

לדיין היו רעיונות ותכניות מדיניות, לאלון היתה תכנית אלון. לאבן לא היו תכניות ורעיונות משלו. הוא בצע את המדיניות שנקבעה בממשלה, אם כי נקט בקו יוני, ולעתים בצע מדיניות שלא לפי הקו היוני דווקא, אלא לפי הקו שנקבע בממשלה. ברוב המקרים היתה זו מדיניות שלא משרד החוץ יזם אותה, אלא הנסיבות גרמו להוציאה, או מדיניות של הממשלה לפי סיכומי השותפים.

*

אין לומר שכניסתו של אלון למשרד החוץ מבשרת תקופה חדשה. משרד החוץ נמצא עכשיו בתקופה שלאחר מפולת, שנוצרה במלחמת יום הכיפורים. המפולת באפריקה, המפולת באירופה, וקיום הקרקע של המפולת הצפויה אף בדרום אמריקה. מאמצים מדיניים ירדו לטמיון במלחמת יום הכיפורים. ניהול מדיניות בתקופה זו הוא ענין קשה ומסובך לעדי. רק שינויים דרסטיים עשויים לשנות את המצב.

פנחס ספיר ויהושע רבינוביץ
השר היוצא והשר הנכנס...

ספיר פונה לעלייה

הטיפול בנושא העליה עד כדי לזכות בתגבורת חשובה. עם פרישתו מכהונתו כשר האוצר עומד פנחס ספיר להתמסר לעניני עליה במסגרת תפקידו המיועד כיו"ר הנהלת הסוכנות.

מאת יצחק דויטש

אחת גדול של עולים מברית המועצות. בכל אחת מהשנים 1972 ו־1973 הגיעו לישראל יותר כ־35 אלף עולים. אולם בחמשת החדשים הראשונים של 1974 ישנה ירידה ברורה בהיקף העליה.

הילוד והצטמצם מספר העולים מברית המועצות בהשוואה למספרם בשנתיים האחרונות, יותר מכך בולטת הירידה במספר העולים מארצות המערב. כבר בשנת 1973 הגיעה העליה מצפון אמריקה ל־60% בלבד מהקפה בשנת 1971. המגמה הזו של ירידה החריפה השנה.

את הצמצום בעליה מהמערב בשנה האחרונה הסבירו בקשיים בהשגת דיור ובמחירים הגבוהים של דירות בישראל וכמו כן בקשיים בתעסוקת אקדמאים על פי כישוריהם ונטיותם. יש להניח כי הסיבות לצמצום הנוסף בעליה בשנה 1974 הן עמוקות יותר.

ההתפתחות הדמוגרפית

באותו מכלול יש לראות גם את תופעת הירידה מהארץ. אין נתונים מדוייקים מהו מספר היורדים מישראל בשנת 1973. אבל ניתוח הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על היוצאים והנכנסים מצביע על כך שקיימת תופעה של ירידה מהארץ בקצב גדול יותר מבשנים הקודמות.

אם אכנם כאלה הם פני הדברים, שישנה ירידה בעליה מצד אחד וישנה עליה בירידה מצד שני, הרי שיש יסוד לדאגה מהבחינה הדמוגרפית. זוהי מגמה הפוכה מזו שמצבנו מחייב עתה.

המכנה המשותף

סביר כי להתפתחות בשני המיצרים הללו ישנו מכנה משותף. הוא קשור במלחמת יום הכפורים ובמצב בישראל לאחריה. כשם שמלחמת ששת הימים הביאה התעוררות רבה בעליה, מתוך אמונה ובטחון בעתידה של ישראל. כך גרמה מלחמת יום הכיפורים להופעה הפוכה. מצב דומה קיים לגבי העולים שהגיעו בשנים האחרונות והירידות והקים.

בשבועות החודשים האחרונים נכנסה ישראל למצב של חוסר יציבות פנימית; זעזועים חברתיים ומשברים ממשלתיים כפיפים, כאשר עדיין אין ממשלה יציבה. זאת יש להוסיף על הנתונים של אי־הודאות פוליטית חיצונית וסימני השאלה בתחום הצבאי. אין כיום גם אפליות רבות בנוגע למצב המשק.

הנה כי כן, כל אלה הם גורמים המשפיעים על עליה והגירה.

מה יכול ספיר לתרום?

במצב זה דרוש מאמץ מוגבר כדי להגדיל את העליה. אך היא בעיקר צה השאלה אם הירתמותו של מר פ. ספיר תביא את הציפיה בלי שיתחולל שינוי בנוגע לגורמים העיקריים המשפיעים עתה על העליה. אפשר כי צריך להתחיל את המלאכה בעשיית סדר בבית ושלוק הגורמים המסיבים לתאצה העליה.

מגע קרוב של מר ספיר עצמו עם העולים הפוטנציאלים יכול להביאו למסקנה שיש להתרכז תחילה באותם הגורמים הבסיסיים.

תמריצים כספיים

ישנם גם ענינים כספיים בכלול, שיזכו ל„דחיפה" כתוצאה מטיפולו הישיר של מר ספיר בעניני העליה. הנה, למשל, ידוע כי הנהלת הסוכנות [illegible]

להתמסר בעצמה לנושא זה כדי לפתור את הבעיות, אך בקשתה נדחתה בעבר ע"י משרד השיכון. ספיר להנה שבעייה זו והוכותיה ימצאו פתרון כאשר בראש עניני העליה יעמוד אדם חזק, עם מהלכים בממשלה, כמר ספיר.

אולם אין להתלהב מכך עם מר פ. ספיר יכניס להתוך את נושא העליה בכללותו ע"י תמריצים כספיים נוספים. בדרך זו הלכו בעבר לשם עידוד העליה מהמערב. במרוצת הזמן התהלך לצמצם את ההטבות המופלגות לעולים ובכל מקום לא להגדילן, וזאת משני טעמים: א) הן יכולות לעמוד בהתנאה התעסוקה הגדולה; ב) תרומה זרוע זה לפער הכלכלי והחברתי בישראל.

יתכן שמר ספיר יכול לגייס עתה מקורות תקציביים נוספים לעידוד העליה, אשר השיבה עולה בסולם העדיפויות. אך הגדלת תמריצים כספיים נשארה הבעייה של העמקת הפער באוכלוסיה. יש גם בעיה של ניצול זכויות ומיסחור בהן. בסופו של דבר, לא התוספת הכספית מכריעה בהחלטה בענין העליה והקליטה בארץ. בשום כך צריך להיזהר מפני הליכה בדרך הקלה. התרומה והתנופה להם יש לצפות עתה בנושא העליה גדולים יותר מכספי הסוכנות היהודית ביקשה לאפשר לה לתביבתם על אמצעים שוליים.

שר האוצר הכפוי

מאת ברוך אדלר

סירובו של יעקב לוינסון, מנכ"ל בנק הפועלים, לקבל על עצמו את התפקיד של שר האוצר בממשלה החדשה טרף את הקלפים של ראש הממשלה, י. רבין. ערב הצגת הממשלה החדשה נתברר לו פתאום כי אין לו שר לאחד התפקידים המרכזיים ביותר בממשלה. הוא לא התיאש ובאין לו את הרצוי הוא בחר במצוי והסתפק במה שעמד לרשותו, בבחירו להנהגה המרכזית איש שלא רצה בתפקיד ונעתר לקבלו רק אחרי לחץ חזק שהופעל עליו. את י. רבינוביץ, שתפקיד שר השיכון נראה בעיניו כאתגר בו יוכל לעמוד, כמו עליו שאמר רוצה אני וקיבל על עצמו עול שרבים וטובים לא רצו בו. עתה נותר לו, לרבינוביץ להראות כי למרות ש„אנסו" אותו להיות שר אוצר הוא כתיחם ברצינות לפחותה שהוטלה עליו ויעשה הכל כדי להוכיח עצמו בתפקיד כפוי הטובה.

הסירוב לקבלת תפקיד של שר האוצר, בעוד שעל התפקידים האחרים בממשלה היה מאבק קשה וחריף בין כמה מועמדים, איננו מקרי. שכן התפקיד של האוצר הוא קשה ביותר ומטיל עול כבד על העומד בראשו. הוא מחוייב להיות בלתי פופולרי בקרב הציבור הרחב, שאינגו שש, כמובן, לשלם מסים גבוהים כפי שמחייבת המציאות הישראלית. מצד שני הוא מחויב להתנגד בנוקשות כלפי השרים האחרים המעורבים שהם עומדים בראשם ע"י קפיצת היד לעצירת זרם הכספים שהם דורשים בו אך הדאגה להשגתם איננה מוטלת עליהם אלא על האוצר. שר אוצר חייב לעמוד גם במאבק מתמיד עם קבוצות לחץ רבות, כשאלו דורשות שכר שאינו מגיע להן או שאין אפשרות לשלמו מקופה ריקה, ואחרות דורשות הטבות והקלות, שבסופו של דבר הן באות על חשבון הציבור הרחב.

בצילו של פנחס ספיר

קשה במיוחד להיות שר אוצר במדינת ישראל בכלל וביכים אלה בפרט, כשבעיות המורות הדורשות פתרון בהיר כשאין יותר אפשרות לדחות את הפתרונות מחשש להידרדרות הסכנה של המשק. קשה גם להבצב לצלליו של שר האוצר הקודם ולבוא במקום מר פ. ספיר — ה„בולדוזר", על הדינמיות שאפיינה את עבודתו ועל הכח העצום שספיר בידיו בתקופת שלטונו המבוססת. לא יהיה זה קל להיות שר אוצר גם משום שפ. ספיר אינו פורש מהזירה הפוליטית וגם להבא ימשיך להיות דמות מרכזית במדינה. בתפקידו כיו"ר הנהלת הסוכנות יוכל בעקיפין גם להשפיע על הממשלה. פ. ספיר יהיה בעל הבאה. בשליטתו על הסוכנות שהיא כיום מקור כספי חשוב של המדינה, בגבנה חלק נכבד מתקציבה, ימשיך להיות ודאי גם בעל הדעה. השפעתו הגדולה במפלגה, למרות שנחלשה באחרונה, אף היא עלולה להביא לעקיפה של שר האוצר הרשמי ולהוויה מוקד של כוח מחוץ למסגרת הממשלתית, אצל אדם שאין לו כל מעמד בממשלה החדשה. נסיון העבר הוכיח כי יש רגליים להנחה זו ועדות לכך ה„עליה לרגל" לביתו של פ. ספיר או למרכזי המפלגה של תעשיינים, חקלאים ואחרים בעת שהוא כבר פרש ממשרד האוצר והתפטר. הפגנים אליו הן בתקופה ששימש כמזכ"ל מפא"י והן בתקופת כהונתו כשר אוצר. ידעו כי אתו אפשר לגמור ענינים, למרות שאינו עוסק ישירות בנושאים שאליו פנו וביקשו את עזרתו והתערבותו. הם הדרשו לפנות אליו כאשר לאנשים המופקדים ישירות על הנושאים שבהם ביקשו את טיפולו בידעם כי הוא מושך בחוטים ובידיו כח ההכרעה. סכנה זו קיימת גם היום, ואולי גם ביתר שאת, מאחר והממשלה מורכבת ברובה משרים חדשים, חסרי נסיון וחלשים, כשלכך נוספת גם חולשתה הכללית של הממשלה.

סירובו של י. לוינסון

מודעים לסכנות אלו ולקשיים העומדים בפני שר האוצר לא רצו לקבל את התפקיד אלה שפנו אליהם ראשיה הלאה שדנו בנו בנושא בחדרי חדרים. אף ה„איש החזק" המתאים ביותר לתפקיד י. לוינסון, ודחה בסופו של דבר ברגע האחרון את ההצעה שתחילה נטה לו להיות מוכן להיענות לה. לוינסון טוען, באמצעות מקורביו, כפין לא ניתן לקבוע דבר, כי לא הוצע לו בכלל תפקיד שר האוצר שבילא לא היה מסרב ולא יכול היה להסכים או לסרב. האמת היא שרשמית אכן לא הוצעה הצעה כזאת, אבל ידוע שדנו עמו בנושא זה. מזה זמן רב ראה פ. ספיר בלוינסון את יורשו והאחרון ראה את עצמו כשר אוצר באחד הימים. עד לפני שהסתבכה פרשת הרכבת הממשלה החדשה הועלה שמו של לוינסון לתפקיד והוא היה גם מוכן לקבלו. המצב נשתנה ערב הצגת הממשלה, כשנתברר כי תהיה זו ממשלה מבוססת הנשענת על רוב דחוק, שלא ידוע כלל אם היא רוב, כשלכל הזיהר מסוגלת להפסיק את כהונת הממשלה אך לא את המשך עבודה, ודאי לא את מצירתה העקיבה. לממשלה כזאת לא היה לוינסון מוכן להצטרף. הוא העדיף להראות איך יפול דבר ולכן הציג את התנאי כי במשך שלושה החדשים הראשונים, שאותם כבישל, הוא צריך להסל את הענינים שלו בבנק הפועלים.

תוך תקופה זו סבר לוינסון, יראה אם הממשלה תחזיק מעמד. אז גם יוכל להחליט על הצטרפות אליה. לאחר שדעת הקהל לא ראתה בעין יפה תרגיל זה, הכין רבין כתכניתו לא יוכל לכלול גם בממשלה מקומם. המנצבת על קביים של מינויים שרים וגם אי איש התפקיד המרכזי של שר האוצר בממשלה, הוא ויתר על לוינסון. מתחכר בוידה לאוש למסור את התפקיד לי. רבינוביץ. לרעשה, כפי באיזפיות השמועות, רבינוביץ הוא יש שר אוצר בעדבר י. לוינסון הוכבש ל„בדדר" ובכא הייס הוא בוידה למהנו להפקיד שנועד לו. על כל פנים ברור כי באחריו הולקים תהיה זו השפעה רבה על האוצר ועל התמיה הכלכלית הכללית של הממשלה, ע"י התרימתה וכר ההבתר בכל הענינים. יהיה גם שר האוצר הקודם פ. ספיר.

הכישורים של י. רבינוביץ

[illegible]

חשב כי להם ראוי יותר לנהל את הגדולה בערי ישראל, אלא בשל „הצבעת המחאה" של הציבור. רבינוביץ בבחירה בעירייה נפל קרבן לאוירת הנקמה בכנדת בשל מחדליו בהנהגת המדינה. הוא הנבה מאותן הסיבות שהעלו קבוצת שוליים בחברה הישראלית, התנועה לזכויות האזרח של שולמית אלוני, לדרגה של סיעה של במכם. שבמשוף של דבר אף הרצה את גודלה של הממשלה החדשה. כשלונו של רבינוביץ נבע גם מהיותו איש שאין כחו בכלל אלא בעשייה מאחורי הקלעים. האבה היא כרבינוביץ, בהיותו איש צנוע ובלתי מגלה „הציה" להסתיר את מה שעשה ונפל בתל־אביב. עם כל הכשלונה בניהולה של הע"א, היו לו הרבה מעלות. היא הרב הרבה להתפתחותה של העיר. רבינוביץ הוכיח את עצמו כאיש מינהל וכספים מובהק שהתגבר על הקשיים של ניהול הגדולה בערי ישראל. במשרד השיכון שיבת רבינוביץ זמן קצר כדי שאפשר יהיה להצביע על תקופת כהונתו כהצלחה או כשלון. על כל פנים אפילו בזמן הקצר הוא הוכיח יוזמה ומקוריות. עם זאת כמובן עד אין הצלחה זו, שאף היא חלקית בלבד, מכשירה אותו לקחת על עצמו עול הרבה יותר גדול — של ניהול משק המדינה כולו.

„ישיבה על מזוודות" באוצר

בימיו הראשונים בתפקיד שר האוצר פנה י. רבינוביץ לעובדים הבכירים של משרדו וביקשם להשאר בתפקידיהם. לבקשה זו יש חשיבות רבה הן משום שעוד בסוף תקופת כהונתו של ספיר היתה „אוירת פרידות" של צמרת המשרד ואחדים מבין הפקידים הבכירים עמדו על סף פרישה, והן משום שבאופן טבעי צפויה פרישה של עובדים בכירים עם התחלפות שלטון, כשלא תמיד מוצאים הללו לשון משותפת עם הממונה עליהם. פרישה בעת יכולה להיות מכה קשה למשרד האוצר, כשהשר הוא חדש ואינו בקי כל כך בנושא שבו הוא עומד לטפל וחייב להעזר בעוזרים שלו שידריכו וינחו אותו. לכן, חיוני הוא שבשלב זה תשאר צמרת המשרד על כנה.

עוד בתקופת פ. ספיר עמד לפרוש מתפקידו מנכ"ל משרד האוצר, מר א. אגמון. הוא נועד לשמש כמנהל החברה לישראל ב' אך הביקורת הציבורית שנמתחה על כוונתו לקבל תפקיד זה, בשל ההטבות המופלגות שהחברה קיבלה, וזאת במידה רבה בגין תמיכתו של האוצר בכך, שינתה את התכנית. אגמון נשאר בתפקידו. ככל הנראה הוא ימשיך בינתיים אך לא לאורך ימים. כבר עתה נוקבים בשמו של המיועד לרשת את תפקידו של אגמון — הממונה על התקציבים, מר א. גפני. האחרון הוא חדש יחסית במשרד האוצר, שאליו נלקח משרות הנמלים, בה שימש בתפקיד האחרון כמנהל נמל אשדוד. הוא מיועד לתפקיד הבכיר ביותר באוצר הן בגין כישוריו האישיים והן משום שצמרת הוותיקים במשרד בהפגרות הצונה מתכוננת להשאר במשרד.

תפקיד מרכזי באוצר הוא מינהל הכנסות המדינה, שבראשו עומד מר פ. גרורשר. הוא התכוון לפרוש השנה מתפקידו בלא כל קשר לחילופי השרים ולאיחסים הפנימיים במשרד. הוא מסיים את תפקידו בשירות המדינה אחרי שנים רבות של עבודה בשירות זה ולאחר שהגיע לגיל ולמספר שנות עבודה שמאפשרים לו פרישה. על מילוי תפקידו טרם הוחלט בדיוק, אך כמעט ברור כי המועמדים הם מקרב עובדי האוצר הבכירים.

כמבלא מקומו של א. גפני בממונה על התקציבים נוקבים בשמו של סגנו בתפקיד, מר צ. סיון, כהבכן אחר שהיה מיועד לתפקיד, מר ד. זיגזל, נתמנה לתפקיד של מנכ"ל משרד השיכון.

פורש אחר הוא נציב מס הכנסה, מר הכיר, שכבר נקבע לו כחליף מר יולס, כי שהיה בזמנו סגן נציב מס הכנסה ופרש לעסקים פרטיים ועתה הוא חוזר לשירות הממלכתי. מינויו לתפקיד זה נקבע כבר לפני זמן מה אך הוא טרם ביצע זאת בשל התנגדות העזה שקמה בקרב עובדי האוצר למינויו של אדם מבחוץ בעוד שלדעת ועד העובדים יש מספיק עובדים בקרב המשרד המסוגלים למלא את התפקיד. בסופו של דבר יתגבר הבגין וכנראה שיוכה כבה זאת יתמנה לנציב מס הכנסה. במידה זה צפויה פרישות של אנשי צמרת בנציבות מס הכנסה.

לבדות האמור לעיל יתכן שכל השינויים יעשבו אי שיהיה שינוי אחד של הפקידים בשל כניסתו של שר חדש למשרד.

לפני הכרעות קשות

בעיות אישיות אלה הן שוליות בלבד לבעיות ההכרעות שבהן יצטרך מר רבינוביץ להתמודד. [illegible]

בין „חופש השידור" לשירות לב

מאת יהושע שמש

בחוק רשות השידור — 1965, נקבע בין היתר, כי תפקידה של הרשות שהיא שירות ממלכתי, „לשדר תכניות חינוך, בידור ואינפורמציה בשטחי המדיניות, החברה, הכלכלה והמשק, התרבות, המדע והאמנות, במגמה לשקף את חיי המדינה, להדק את הקשר עם המורשת היהודית וערכיה ולהעמיק את ידיעתה, לשקף את חייהם ותרבותם של כל שבטי העם, להרחיב השכלה ולהפיץ דעת, לשקף את חיי היהדות בתפוצות הגולה, לקדם את מטרות החינוך הממלכתי כמתואר בחוק החינוך הממלכתי".

אכן, מטרות נעלות וחשובות, אך מי שבוחן את דרך יישום המטרות האלה לאור השמע והנראה, בשידורי הרדיו והטלויזיה נוכח בשליל כי גדול הפער בין המצוי והרצוי. ברדיו, ובפרט בטלויזיה, ניכרות במקרים רבים גישה השונה בתכלית מהעקרונות שנקבעו את המחוקק, כפי שבאו לידי ביטוי ברור בחוק רשות השידור. במקרים רבים הפכו מבקרי התקשורת המובנים אלה לראי עקום הרחוק משקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והישגיה, לטפח אורחות טובה, להדק את הקשר עם המורשה היהודית וערכיה וכו'. ברשות השידור התגבשו אלמנטים אשר לא פעם משמיעים רוח רעה ומפילים בצורה שאר־בה משורות אינטרסים ממלכתיים. גורמים כוללים משמיעים את קולם ברמה ויוצרים פעמים רבות תמונה מעוותת על חיי המדינה ומאבקיה. אין ספק כי רב חלקם של שידורי ישראל ביצירת אוירת התבוססות הנוהיליזם הקיימת בחוגים שונים במדינה. „הרוב הדומם" בא בשידורים לידי ביטוי במידה פחותה בהרבה מכחו המספרי. בתכניות שונות נשמע קולם של אלה הכופרים בצדקת מאבקה של ישראל וה„נון־קונפורמיזם" הוא נערך מבוקש במשדרים רבים. וכיוון ששידורי ישראל הוא מכשיר מונופוליסטי ולציבור המאזינים והצופים אין אפשרות של בחירה, הרי שמשדרים רבים יש בהם גורם הרסני לאוירה ומגמות ולפגיעה במוראל.

טשטוש הגבול

עניים דומה ששידורי ישראל חשבו לנחלה פרטית של העוסקים במלאכה, אף שהוא שירות ממלכתי. הוועד המנהל ומליאת רשות השידור, השפעתם על קביעת המדיניות וסדר השידורים רחוקה מלהיות מספקת, וכך מיטשטש הגבול בין אנשי הביצוע והאנשים הממונים על המדיניות.

רעה חולה זו באה לידי ביטוי בפרשת שידורי הטלוויזיה לילדים ולנוער בשבת בבוקר. בעיצומה של מלחמת יום הכיפורים, הורה שר החינוך והתרבות לקיים ביום הראשון של חג הסוכות שידורים לילדים בטלוויזיה הלימודית. השידורים הופסקו אף בשבת חול המועד, אך כעבור כמה ימים לא מצא שר החינוך הצדקה להמשיך בשידורים אלה והורה לבטלם. אך אז באו עובדי רשות השידור והחליטו על דעת עצמם, מבלי להביא זאת לדיון בוועד המנהל של הרשות, להמשיך בקיום שידורים בשבתות בטלוויזיה הכללית. הנימוק היה, כי בעת מלחמה, כשהאבות נמצאים בשדה הקרב, יש לקיים שידורים בשבתות כדי להעסיק את הילדים גם בשבתות בבוקר ולהקל את המצב הקשה בו הם נתונים. בתכנית השידורים בשבת לפני הצהרים, במשך שלוש שבתות, נמשכה אף לאחר שתקופת החירום הסתיימה ורק לפני כמספר שבועות הופסקו השידורים. בשבוע שעבר החליטה מליאת רשות השידור כי מהשבת הבאה יחודשו שידורים אלה, והפעם שידורים קבועים של התכנית לילדים דתיים.

אומר מנכ"ל משרד הפנים, הרב קרביצקי, שהוא חבר הוועד המנהל של רשות השידור: „ההוכחה שביב השאלה הזו איננו קשור דווקא בבעיה של שמירת השבת או חילולה, זו מתהללת לצערנו, בשירות השידור, באוירה קבע, בכל שבות קיים המדינה ועוד קודם לכן. כאן יש בעיה ביחס אל שלום ילדי ישראל, השומרים את יום השבת. זו הפעם הראשונה בתולדות המדינה שמתנהגת מערכת שידורים בלעדית ליום זה בלבד, אשר מוציאה בראש ובראשונה חלק ניכר מילדי ישראל מהזכות ליהנות משירות ממלכתי. לא יעלה על הדעת, שבאותה מדינה נאורה בעולם יקבעו מלכתחילה מועד לשידורים. באופן שלא כל האוכלוסיה יכולה ליהנות ממנו. המוד הדבר גם לגבי הנהגת שידורי טלוויזיה בליל שבת — אך כאן היה לפחות להתחשב על כך, מבחינתם. הם טענו: אנו משדרים לילה לילה — בשוד גם בליל שבת, ומי שאינו יכול לצפות באותו ערב, אל יצפה. אמנם, בתגובה הגונה היו הגגים שהבינה בעלוה עוד יכלו המאזינים והצופים להאזין ולצפות ביום אחר, בשידור חוזר — אך, כאמור, כאן יש לפחות הסבר בבחינות המתנהגות הכללי המשתק מעונן. מה שאין כן לגבי המגבילה לילדים ולנוער בשבתות, כשהמדובר לראשונה בזמני בוקר. מקור אבוה ושורה שמנות להנגה, נמצנו. נפלו בשבי ושירתו במילואים — לא נקף לבו של אף אחד מן הגורמים המחואים ברשות השידור, על האפליה הקשה הגרוכה בדבר. לא ראגו אפילו לשידור חוזר באותה התכנית, באחד מימי החול. פשוט התעלמו מקיומם של מאות אלפי ילדים דתיים. מה שפשוט היה, בעיקר לאחר שהנהגה הקשה החירום. להחליט לשדר את התכניות הללו על־ידי הרחבת שעות השידור ביכות החול, או לקבוע שידורים אלה ביום ו' אחרי הצהרים?"

איש שיתגו מצין, כי חברי מליאת רשות השידור היו הרבה יותר נאורים מאנשי הנהלת הרשות והוועד המנהל, ובישיבתם בשבוע שעבר, בה החליטו על חידוש השידורים לילדים בשבת, קבעו כי יש להנהיג מערכת מקבילה של שידורים אלה בימות החול לילדים הדתיים. ולא עוד, אלא שחזו שנשבעו, הדבר הכלל בניף הסיכום, כי יעשה מאמץ שההנבנות הללו ישודרו תחילה בימות החול. על כל פנים, האפנה לשידורים חוזרים לילדים הדתיים לא הוהנה בהלהם של אנשי הנהלת הרשות והרוב בוועד המנהל. הם לא הביאו הצעה כעין זו, ורק בישיבת מליאת הרשות הועלתה הבעיה.

נזק חינוכי

פרופ' פרופ' אליאב מאוניברסיטת „בר־אילן", שהוא יו"ר הוועדה למורשת ישראל ליד מליאת רשות השידור, עמד על הנזק שבקיום שידורי שבת אף לילדים שאינם מבתים דתיים מובהקים.

אומר פרופ' אליאב: „ראשית יש להצביע על העובדה — הדבר בא גם לידי ביטוי במספר מכתבי קוראים שפורסמו בעתונים — ששידורים אלה מונעים בחוגים רחבים לבדר, ובמידה רבה אצל בני עדות המזרח, מילדים ללכת לבית הכנסת בשבת בבוקר. יש ציבור גדול של יהודים שהם שומרי מסורת, אך הכשפר החינוכי בבית אינו בה שיוכל לכבוש בהיוזר בל פיתויי שידורים בשבת בבוקר מהקים ילדים מהששאת אלה למכשיר הטלויזיה, ובשל כך אינם הולכים לבית הכנסת".

מוסיף פרופ' אליאב: „אין ספק, שיש להצביע בהגברה, על עצם העובדה שנוצרים כאן נהגי תרבות חדשים. הטלויזיה מרתקת את הילד למסך משפר שעות ומבטלת ממנו עיסוקים אחרים, חיוביים וחינוכיים. אפשר היה לצפות, שבשבת בבוקר יצטרף הילד בשיחה ויתגי יותר, ויצא מעיקה בקריאה, בליכוד צעבי הגר — אך במקום זאת הוא יושב מרותק במשך כמה שעות למכשיר הטלוויזיה. צווות שבת, בבחנה בשעשותה. גם נפה במידה ניכרה, השבת ושפסה להם חיל ורגיל בעת עזה היום היחוד בשבוע שבו עניים המודים להקרים את המשפחה והוא הראייה לילדיהם".

„איש שיתגו מוסיף, כי בבחינה ציבורית יש להצטער על כך שעם ביכולם הוצבי של שידורי השבת הגיעו הגובות נזעמות של קך. בעוד שמצד הציבור הדתי לא הגיעו תגובות מנוגדות הוא גילה אדישות.

אומר מר קוברסקי: „אכן, שכאשר השדרים שבעה חדשים שידורים כאלה, הם הפסיקו [illegible]

לפעול לפי ההלכות הוועד המנהל והנ
הוא בשהנהגי בישיבות בזכות דעה מייעצת
כה לקבל הכלכות וההחיות לגבי הנוהל
היא בידי הוועד המנהל, שהפקידו לדון
בכל ענייני הרשות. הפקידיה של מליאה
הם כלליים יותר: להוות קוד פעולה
את הוועד המנהל, להכליל על ההקציב
בדו"חות.

האמנם כוונתה רשות השידור די הצו
ידי הוועד המנהל והמליאה? אומר מר קו
„במוסד זה, כבמוסדות אחרים, הכה שלא
הציבוריים המופקדים על התחום הם מיקו
פגה ההבנה הבכרית שלה, אלא מבריגים
היגואל והביצוע. בוצרי השידור הם ב
דבר, בסקה ופעל יוצא בכשאביהם

„מחסף" בימי חירום

[illegible]

היחס לשידורי יהדות

פרופ' אליאב, כמבר, יו"ר הוועדה לעניני מורשת ישראל, מציין כי מנהלי הרדיו והטלויזיה מגלים יחס חיובי לגבי נושאי היהדות, אך אין נותנים לנושאים הללו את העדיפות הראויה להם. [illegible]

בדיקה מחודשת

[illegible]

תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ג

בעריכת הלשונאי הלל הרשושנים

תשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — כתיב חסר ✱ את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא ולשלחו עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת „הלל", תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ג, ת. ד. 2045, תל־אביב ✱ חמישה פרסי ספרים יחולקו בהגרלות בין הפותרים נכונה ✱ הפרסים יישלחו בהקדם ✱ התאזרו בסבלנות!

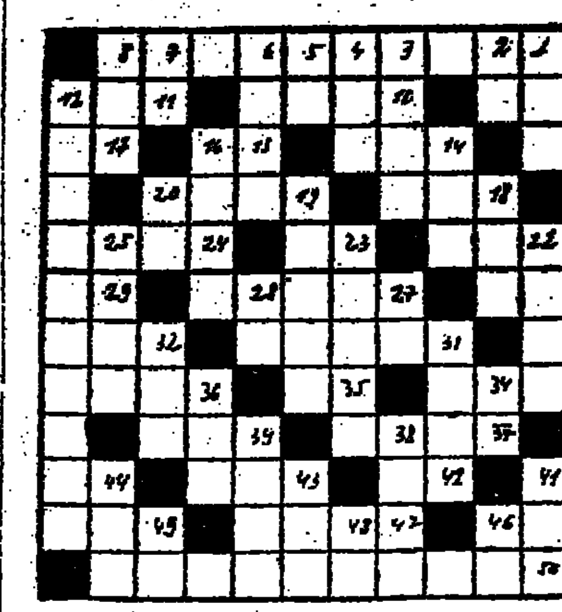

באוזן — מימין לשמאל
1) המקום המקודש ביותר לעם ישראל 9) ספן 10) מין מתכת „אלך ביגיעי" בלע"ז 11) ברק 13) נטל כבד 14) מבני יעקב אבינו 15) אריג להליפות 17) שרידי־חורבות 18) עפר לח 19) ענק פלשתי שדוד הרוצה הרג אותו 21) מבהק, כף־ביושיה 23) קול התור 25) חייב נוהים ללא בהסוד 26) רכוש „קפיטל" בלע"ז 27) מקום מנוחתו של רבי מאיר בעל־הנס 29) אחד האיברים העיקריים בגוף הצד 30) שפל־רוח, עניו 31) אחד מכוכבי הלכת — ביטוי לועזי 32) כות 33) בושה, בזיון 35) מהאכסן במלון 36) אחד משלושת ספרי החכמה בתנ"ך 37) נביאה ישראלית בימי יאשיהו מלך יהודה 39) ציפור־שיר, גדולה במקצת מן הזרזיר 40) פי החיה המורפא 42) בספר צדיקי עולם (באהיות) 43) אחת מארבע מיתות בית־דין לפנים בישראל 44) סוגי עפר־סיס פורה מאוד — ביטוי לועזי 45) אסב 47) אחד מעשרת הדורות שבין נח ל־אברהם 49) הצד המחודד והצד שב־קרדום 50) כינוי לכלהכהבו האח־רונה. הלוחאי!
באונך — מלמעלה למטה:
בעל המתנם „אם אין אני לי — מי לי"? 2) מין לטאה 3) יושב ב־כילתה ומלהש לשתקנים הניצבים על הבמה 4) אחד מחברי הכנסת הדתיים 5) תואר לאדם נכבד 6) לשון־הפעמון 7) עדה מחוץ לעיר 8) לבני נח 9) מקום קברי אבו־תינו 12) המבורדה היהודי הראשון בימי שלטון הכנענים הבריטי בארץ־ישראל 14) אסון, פורענות 16) כדי לרכוש אותה זקוק אדם למצות רב 18) אלף ק"ג 19) ציפור־שיר קטנה (Troglodytes) 20) סימן לשון כוטיקלי 22) בוחר ברשעות או ב־בהים צם מחורזות 23) מניעת עבודה מפועלים, השבתה 25) ריק 27) יל־דים פעוטים 28) מטבע יפאני 31) פותבי־העובדים הראשון בארץ 32) מפל־מים 34) שם גרדוף ל„שכל" 36) רוטב־בשר או ירקות 38) מיתקן ל־ההגיע את המכונית 39) ריקוד ב־קצב של שני רבעים — ביטוי לו־עזי 41) תכשיט 43) משק כפרי 44) אבן מאבני־החושן 46) בתי הציפור 48) עדין 49) ערימה של אבני ב־פולת.
פתרון התשבץ „הצופה" מס' תתכ"ב
באוזן — מימין לשמאל:
1) „ערפתי" 5) חריג 10) „צנלוף" 13) משרתות 15) מרות 16) תות 18) „נעמי" 19) נשק 20) „הגיגה" 21) גול 22) יהב 25) הלה 25) חתן 26) תם 27) רגש 29) „בעז" 31) הם 33) אביב 34) כרות 35) „יסי" (מי) 37) „האי" 38) קדי 39) כד 40) חוד 42) „עברי" 44) תבל 46) שלב 47) דומיה 48) גים 50) מולד 52) הלם 53) מדה 54) הגיון 56) „ברוגז" (דב) 57) נדבך 58) „ירידי".
באונך — מלמעלה למטה:
1) „עלוקה" 2) עלוקה 3) „רוזי" 4) פן 6) „רבי" 7) ישן 8) גרענת 9) פתיל 11) „פרשיה" 12) גויל 14) תמונה 16) תג־השבועות 17) תג־„סערי" 36) „מהלוך" 39) „כלודי" 41) „דבליר" 43) גמלה 45) (משיחה) בך דוד 46) שמחה 49) „מגרה" 51) „דורי" 53) מרי 55) „גבי" 56) גרי.

הקיבוץ הדתי

(סוף מעמוד 4)

חבר קיבוץ לוותר על חצי יום עבודה בשבוע ולהקדישו לתורה וללא גם במחיר ויתור על מעט רווחים (לפת להם לא היו מגיעים...). — ואף הצעה זו נדחתה בהקהה. כלומר, היתה בעבר הקיבוץ הדתי איזו אינטנסיביות בקיום מצוות, איזו עוצמה בדרך הדתית, שהתבטאה בכל מעשי היום־יום של הקיבוצניק — והיא ירדה. „במקביל לכך" הוא ממשיך להוסיף „ראוים בכל התנועות הקיבוציות ירידה בזיקה לתכנים האידיאולוגיים של הקיבוץ. העקרונות ה־מקוריים של יהוד על רכוש, שוויון מוחלט, עבודה עצמית בלבד — כל אלה אבדו הרבה מתוקפם. הבדל מהשת התוכן הדיעותי ההגשמי, סבלו הקיבוצים בכל זרמיהם גם מעזיבה הנוער. עד לוונמה לאבדן מעמדה של המסגרת התברתית המיוחדת. אבל בעקבות מחקר סטטיסטי שערכתי הגעתי למסקנה שגם אם בקיבוץ הדתי ישנה אותה התרופפות ערכית ועזיבת צעירים — העוזבים ברובם המכריע נשארים דתיים, ו־כמו כן מספר העוזבים קטן, הרבה בהשוואה לעוזבי התנועות החילוניות".

מהי סיבת השארות הבנים?

„אני חושב שבנינו תופסים את הייחוד שבאורח החיים הדתי שלנו בקיבוץ הוא הקוסם להם. אמנם דיברתי על התרופפות האינטנסיביות — אבל עדיין יש לחיים אלה ייחוד ושלמות רבים יותר מאשר חיי אדם דתי בעיר, נניח. יש בתופעה איזה פרדוקס. ביסודו נאמר, נוסד הקיבוץ הדתי כיצירה חברתית, אבל היום הוא מחזיק מעמד, ומחזיק בבניו — דווקא בשל האספקט הדתי החינוכי..."

שאלתי: האם כיבוריו של יחידי הקיבוץ אכן מבקר — או מקבע? האם עדיין ניתן לשחזר ולהחזיר את הקיבוץ המקורי או שמדובר בתהליכים בלתי נפר־עים?

„אין להגזים בפסימיות וגם לא ב־אופטימיות" ממשיך רפל הזיק עצמו, „יש בהחלט תהליכים בקיבוץ שהם בלתי נמנעים. אסונה של המסגרת הקיבוצית הוא חברת השפע. אני מא־מין שיחידים, איש, איש, בקיבוץ בכפר, בעיר, יכולים להתגבר על קללת השפע, לגלות את סכנותיה ולהתגבר מזה. אבל מסגרת חבר־תית, של הקיבוץ או של כל שיכבה אחרת, איננה עשויה למאבק שכזה.

הסתפקות במועט

„הרי הקיבוץ, מעצם מהותו, בנוי במודעות של צניעות קיומית והס־תפקות במועט, מדוע איננו עמיד בפ־ני פיתויי השפע?

רפל מצייר את הקביעה: „הקיבוץ היה צנוע — כשהיה עני. לא היתה לצניעותו תוקף אידיאלוגי ומוד־עות אינטלקטואלית. ברגע שיכול היה להתעשר, דרך תעשיה, עבודה שכירה וכדומה, נכנע לפיתוי כמו כל מיגזר חברתי אחר בישראל. אני מאמין שרק בודד יכול להתגבר על עוצמת הפיתוי. יכולים כמובן להיות מאה, אלף בודדים כאלה בחברה, אבל כוחם להתגבר איננו תלוי בכך אם הם קיבוצניקים או עירוניים, עשירים או עניים, משכילים או בו־רים. מדובר בכוח נפשי שאיננו ניב־זר על מעמד או מקצוע".

רפל סבור שחברה טובה היא רק חברה ענייה. „אינני מתכוון, כמובן, לעניות מנוולת, אלא להסתפקות ב־מועט, כלומר — להסתפק במעט מה שאפשר להשיג. הסתפקות כזו — נעדרת בקיבוץ, כמו ביותר שכ־בות האוכלוסיה, וכאן לדעתו נקודת החולשה וההתרופפות של כל התנו־עה הקיבוצית.

יתרונו של הקיבוצניק

האם אינך מסכים, שלמרות זאת, עדיין קיים הקיבוצניק כ־דמות מבנה מעלה הדמות הח־ביה מהותה בצבא, למשל, ב־פוליטיקה אפילו, ובכישורי מנ־היגות ואחריות חברתית?

„למרות הפגמים שמניתי" מתודה רפל „אני עדיין סבור שהקיבוץ הוא החלק הפותח פנים בחברה, וכוונתי גם לחיי הדת שבו — בהשוואה לחיי־דת בהסתגרות אחרות. אין ספק שבמ־קום בו מתחייבת השוואה — בצבא, השוואה איננה ביחס לבני דורו אלא בהשוואה לדור הוריו — אינני בטוח בלחימה, ביחסי רעות, מתבלט הקי־בוצניק לעומת אחרים. אבל כשה־שהוא יתבלט כ"כ לטובה... זה נשמע קיצוני אבל אנסה להסבי־ר במשל. אילו התעורר היום לפתע

בין קיבוצניק ובין־תעשל שעדיין ... גיל שלושים שנה הוא בבר בן שלו־שים — הרי כהבדלנים בן קיבוצו הוא בהמהן. ... נראה להם משונה בשלידותו ... למשל, בהסתפקותו בגוג ... ובכל דרכיו הנענות. ... אותם קיבוצניקים שהצטיינו בקרב במלחמות האחרונות לא ... ר, נבון, על מכוניה... (אם כי ... עדיין מאופקים בהשוואה ל... מתוגים חברתיים אחרים בישראל אבל בתחום אחד, אני הייב ... לא יהיה שנה בהרבה ... שלנו — מבניו היום. בתחום ... הדתיות. וזה מחזיר אותי אל ... עוצמה החיובית ביותר שאני ... בקיבוץ הדתי, והיא כבראה גם ... כוחו בהשוואה לתנועות החילו... — צורת החיים הדתית ההולכת ... שהוא מצליח להעניק לבניו".

ישישים

(סוף מעמוד 4)

עיניהם בו, ובן הסבעים ... עצמו לפתע צעיר, ושמח ... מכל צעיר.

✱

המסיבה להוקר הישיש, הנודע ... הולה, נתקיימה בבית פרטי. ... איש אמיד, התהלך בין ... משתדל להנעים עבתם בצל ... המסיבה בבית פרטי הקרבה ... רואים איש לרעהו. אם אינם ... זה את זה מתודעים זה לזה. ... המולה הגיגית. הנאספים דיברו ... הם בהתעוררות ותוך צפיה ... לבוא האיש המפורסם, שהגה ... כות ימים. וכשהוא בושש לבוא ... עורה דאגה: שמא חלה. עוד ... עים דאגתם זו, אחד בפני ... ראוהו נכנס בלוית שניים מידי...

הוא עבר בין הנאספים ... קטנות, ישב במקום המיוחד לו ... היל בכף ידו על עיניו לראות ... ומי הבאים. פניו הענוים הזו ... גבות עיניו הלבנות, העבותות ... את גילו המופלג. הרי שהי ... אינם קצרים כל כך.

הנאספים הביטו בו בחיבה ... עורר בהם את התקוה לארוך ימים.

הנואמים חילקו לו שבחים ... גדיבה. היה מי שחזר על דבר ... פיו והוסיף מעט משלו.

תתוך המסיבה ישב מכונס ... השבחים, צימצם עצמו כמעט ... וסגר עיניו לכתוצה. דומה היה ... דם, דומה היה שאינו מקשיב ... חיים. מה יתנו ומה יוסיפו לו ... התשעים? אין הוא זקוק עוד ל... תהילה.

אחד הנואמים, אגב שטף ... הזכיר לשבח חוקר אחר ... אז פקח הזקן עיניו, הרים פניו ... הסתכל בו במורת־רוח גלויה.

במיוחד עכשיו - מוצרי חלב

מאת **תהילה עופר**

הישראלי הממוצע שותה כ־72 ק"ג חלב ומוצרי חלב ניגרים בשנה והוא מפגר הרחק אחרי האמריקני ה־ממוצע, הבריטי, האוסטרלי ועוד. מן המדינות המפות־חות, רק הצרפתי והגרמני שותים חלב בערך כמו ה־ישראלי; הצרפתי משום שהוא מרבה לשתות יין ו־הגרמני — בירה.

גם בצריכת שאר מוצרי חלב, ובעיקר גבינה, מפגר הישראלי אחרי תושבי מדי־נות מפותחות רבות. האם ה־סיבה ביוקרו של החלב אצ־לנו? נראה שלא. בחישוב שנעשה ע"י מוסד בינלאומי על מספר הדקות שצריך א־דם לעבוד, על מנת להשתכר כדי קניית קילוגרם גבינה לבנה, נמצא שהישראלי בעל השכר הממוצע צריך לעבוד 29 דקות, האמריקני 39 דקות, השוויצי 84 דקות והצרפתי 129 דקות.

אז אולי מיעוט צריכת ה־חלב אצלנו הוא משום שמקו־רות אחרים לחלבון, למשל בשר, זולים יותר? ידוע שאין זה כך. בכל זאת, לדוגמה, סל קניות של מוצרי חלב, לצרי־כה ממוצעת של משפחה בי־נונית ליום אחד: 2 ליטרים חלב, חצי ליטר חלב דל־שומן, 3 שקיות שוקו, 2 גבי־עי יוגורט, 2 גביעי פריגורט, גביע גבינת קוטג', גביע גבי־נת סביון וחפיסת גבינה צהו־בה (אמסטרדם, פרוס), כל אלה יחד עולים קצת פחות מ־10 ל"י. בסל המצרכים הזה יש 253 גרם חלבונים מן החי, כמו שיש בק"ג בשר בקר, העולה יותר מכפליים או ב־1,800 ק"ג נקניק, העולה פי ארבעה.

• יום בלבן

המסקנה פשוטה: החלבונים הכלולים במוצרי חלב הם חלבונים זולים יותר. יום ב־שבוע, שבו יוחלף תפריט ה־בשר בתפריט חלבי, עשוי לחסוך למשפחה בת 4 נפשות עשרות לירות מדי חודש. כפי הנראה, עובדה זו אינה ידו־עה לציבור המבקש בימים אלה לחסוך בהוצאות. שכן, לדברי מנכ"ל תנובה מר יצחק לנדסמן, בחודשים פברואר־מרץ השנה, חלה עמידה במקום במכרי שיווק החלב ומוצ־ריו, בפעם הראשונה לאחר תקופה ממושכת של גידול מתמיד. בתגובה נדלק בשל כך אור אדום. החברה יוצאת עתה במבצע הסברה לציבור הצרכנים, על מנת שינהיגו לפתות „יום לבן" אחד בשבוע בתפריט, כלומר יום של מאכ־לים חלביים.

אינג' א. פולק, טכנולוג המזון הראשי של תנובה, שמ־סר לנו חלק מהנתונים הנ"ל, אומר ללא היסוס: „החלב הוא מוצר המזון המושלם ביותר בעולם, היות והוא מכיל את כל אבות המזון כגון חלבון, שומן, סוכר החלב (לקטוזה), מינרלים וויטמינים לרוב".

הוא מייעץ לאחסן את החלב ומוצריו במקום הקר ביותר במקרר (אך לא ב־תא ההקפאה) ולא כפי שנוהגים רבים, בדלת ה־מקרר, שאינה ... כלל ... ב...

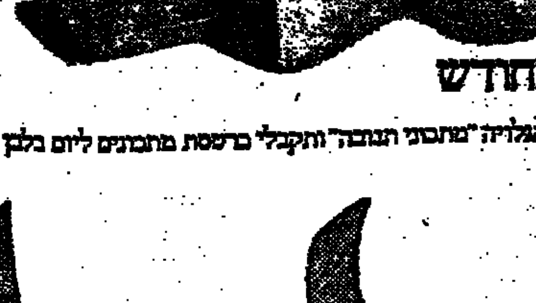
עשו לכם יום בלבן
יום חלבי אחד בשבוע
שיחסוך למשפחה
עשרות ל"י בחודש
לח*
לנשים
בלבד
שלחו גלויה אל ת.ד. 7095 ת"א, ציינו על הגלויה "מתכוני תנובה" ותקבלו ברשת מתכונים ליום בלבן
תנובה

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

החורף הבא: ארוך, חם ומגושם

הצאויה היפות האיתות. מעילי אחול עקריים, שכמיות, ... כל אלה ... ביותר בחורף האופנה ... — שיא הקיץ הוא עונת הבגדים החורף, והצגתו האופנה ... 1974 ... שאינן שבלות מן הקור...

קשה לומר שאופנה זו ש־רה על הישראליה הכבוצעת. כבר הכרנו אותה בדור שעבר. באידך — קפלי הבד מסתירים ... קילוגרמים מיותרים שעה שהם מרוקנים את כיסנו ... תוספת אריג בעידן האינפלציה הנוכחי פרושה כמובן הוספת במחיר הבגד. אינך חייבת כי כמובן לרכוש מלתחה שלמה ר־יקרה לקראת החורף כדי להראות אופנתית. אם יש לך חצאית רחבה — הורידי את הכפלת שלה עד כ־5 או 10 ס"מ מתחת לברך. רכשי שכ־מיה ארוכה או כפיך„אתולי" אחד, ואת כל היתר יעשו ה־אביזרים: נעל גבוהת עקב, כובע צמר צמוד, צעיף ארוג יחדי.

כסתבר שהאופנה, האוהבת שינויים בהפכיים תהדישה לעקוד אותנו בתקופת בגדי הסריגים הקצרים והצמודים ובצעד החיפים אחדים נחזור אל בלהבת ריגפת וצחה.

על יעוץ מקצועי לנשים

בעיות העבודה של נשים בישראל ובעולם הן מן המקפות והמסובכות. ועל הקשיים אין צורך להרחיב את הדיבור. כל אם עובדת וכל עקרת בית בעלת קריירה — בעיה אחת. מעניין היה, לשם השוואה, לראות כיצד מנסים להתגבר על בעיות אלה בארצות אחרות. הנה למשל האור התהליכי היעוץ המקצועי לנשים בארצות הברית:

זהו העשור השלישי שמעסיקים עושים שימוש בכשוריהן וביכולתן של נשים בעולם העבודה. אפשרויות התעסוקה והמספר מקומות העבודה בסקטור זה הלכו וגדלו. נשים עובדות מהוות בארה"ב 43% מכוח העבודה — בין אם אלו נשים צעירות היוצאות לעבודה בפעם הראשונה בחייהן, בין אם אלו נשים נשואות החוזרות לעבודתן לאחר שילדו, נשים בוגרות שהן אמהות לילדים בגיל בי"ס, נשים ללא התחייבויות לילדים ונשים בודדות לאור הרב גורמים של קבוצות אלו. בנוסף לבעיות אישיות, לכל קטגוריה יש בעיות, מוטיבציות והתחייבויות ספציפיות משלה. ההבנה הנוכחית של עבודת נשים הולכת וגוברת והיא תמשך כל עוד אפשרויות התעסוקה, ה־תנאים החברתיים והכלכליים וה־בעיות האישיות יאלצו נשים לעבוד. רק לעתים רחוקות יש ביקורת על פריון העבודה של נשים, אולם קיימת בקורת על הוסר מעורבות והתחייבות להת־זקה בשורה והעדר ענין בקידום מקצועי ואישי. מספר גורמים ניתנים לציון בקביעת המבוכה שבזהות האשה בעולם העבודה. בין הגורמים של הכשבר ה־כשהיא יוצאת אשה לעבודה: בעיית חינוך ילדים, הפרשי ה־שכר, הריון ולידה, אפליה (דירוג, קבוצ, אחריות) על בסיס מין וההשפעה של אמצעי התקשורת. הבעיה מבוקרה בפער שבין הרגשת האשה לגבי עבו־דה לבין זהותה האישית.

המימד החסר

מידה רבה של דאגה, תכנון ובכוונה ככד נודבים מקופים ו־גופים ממלכתיים הביאה להרחבת החינוך והכוונות הדרכה לנשים. אם כי מאמצים אלו ראויים ל־ברכה ולשבח בשל פעלותיהן ו־מידת הרלבנטיות שלהן, כיום מכריע חסר בכולן: הדרכה מק־צועית ושרותי יעוץ לאשה ה־מבוגרת — לפני, ואחרי ימי־אחרי השלמת תכנית ההכשרה, בבקרה הסוב, קיים נסיון קלוש לכוון את האשה להשתלבות ב־כח העבודה ולחפש צבורה את מקום העבודה הרצוי. חשיבות היעוץ וההדרכה לאנשים צעירים במוסדות החינוך מובנת באליה כמרכיב חשוב באיכות החינוך. ההכרה של המכשל וההעשייה בצורך של הדרכה מקצועית ל־מבוגרים התפתחה כתגובה ל־דרישות חינוך מקצועי והשתל־מות מקצועית. רוב תכניות חינוך מבוגרים מספקות שרותי הכוונה בעלי אופי כללי. לכרבה הצער, הצרכים הספציפיים של האשה ושל מקומה בעולם העבודה אינם נלקחים בחשבון בבבנה ההכוונה.

יעוץ הוא כשאב שניתן לשי־כוש בכדי להקל ולהפחית מש־קלם של גורמים פסיכולוגיים צדים המערבבים את האשה ב־כניסתה או בשובה לשוק העבודה. יש צורך בהבהרת מניעיה ובי־מודעות לאמביציות הנשיות ל־השפיע על ההחלטה המקצועית. דרושה הערכה ריאליסטית של כישוריה, עניינה ונסיונה. יש עזרה בזהוי ובאיתור גורמים והסיים כמו גיל והעדר משפחתי, צכב הצורך להתמודד, שכן אלו עשויים להתערב בתפקוד וביצי־לות של העובדת. הדרכה מקצו־עית הקדמה לבחירה המקצועית עשויה להקלות אפשרויות של יעוץ הפרטי, במשפחתי או פיננסי סרב הכניסה לעבודה. רק לאחר שיועץ מיוחד סייע לאשה בפתרון בעיה ביהדות, היא יכולה להרוות מהיועץ המקצועי.

צורך בכשרים מיוחדים

כהו סוג הכשרים הידע שאצור היועץ לנשים להביא לסיטואציה של היעוץ? התאוריה המקובלת של יעוץ מדגישה שנוי אישי ע"י סיוע לאדם להגיע לאיזו שהיא החלטה. תהליך ההחלטה נתקבל בשתוף עם היועץ, תוך ניצול נסיונו והידע שברשותו. תפישה זו תקפה גם לגבי יעוץ מקצועי לנשים, ויש לצפות שהוא יספק אינפורמציה תעסוקתית וחינוכית, בחינות, ראיונות אישיים ומעקב שוטף אחרי הצבת הקליינט ב־מקום העבודה. אולם, מהיועץ לנשים יש לצפות ליותר מהמאמ־צים המקובלים: הוא חייב להיות מודע לאימפליקציות הביולוגיות והפסיכולוגיות הייחודיות. עליו להדהר לגורמים הסביבתיים וה־תרבותיים של האישיות הנשית ושל הקונפליקטים שבה היא שסועה. הוא חייב להיות בעידכון ביחס להתפתחויות ההוידות ב־שטח האפשרויות התעסוקתיות ל־נשים, וכיצד אלו עשויים ליצור מוביליות אנכית או אופקית. כיצד הצרכים הנשיים המיוחדים וסוגי האחריות המוטלים על אשה בחברה המודרנית קשורים ליעי־לותה ולאופן ביצוע העבודה. את כל אלו יש לקשור בתחזיות ו־בסטטיסטיקות לגבי כוח העבודה ועשי. לגבי תכנוני כח אדם ל־עתיד. כך שהעניין האישי, ה־בחירה והרצון יהיו מותאמים ל־נטיה או לצפוי בשוק. כדי לפ־תור את בעית ההתנגשות בין תפקידי האשה העובדת לבין התחייבויותיה בבית ובמשפחה, עליו לספק את כל הידע לגבי סוכנויות ומוסדות האמורים לשי־פר את תנאי האשה העובדת, להציע לה סיוע: עליו להכיר את התחיקה הקשורה בשיפור במעמד האשה העובדת. ולבסוף, ואולי החשוב ביותר — על היעוץ התעסוקתי לנשים להיות סימ־פטיה, רצון לסייע לזולת ולהבינו כדי להביא את הקליינט לכיבוש מירב המשאבים שברשותו לק־ראת התאמה והסתגלות למצב הבעייתי המיוחד. עלינו להכיר בעובדה כי תהליכי היעוץ כסובי־כים הערכי זמן במידה הצילה על תהליכי הרישום והפרוצדורות הקודמות לכניסה לאחת מתכניות החינוך המקצועי או ההשתלמות המקצועית. ברם, תרומה והתוצאות הצפויים מוכיחים עצמם לגבי אלו הנבלים עניין בתוצאות הסופיות. תכניות הכשרה תהיינה באותן מקצועי מוצלחות יותר כאשר תהיינה מלוות ביעוץ מקצועי. ו־כאשר ההחלטה התקבל אחרי תהליך מבוסס. הסיפוק מהעבודה ופריון העבודה כאשר העובד ו־סוג העבודה יותאמו זה לזה ב־מושגים של צפיות, תביעות ו־מטרות.

יועצי תעסוקה לנשים דרושים לניצול מכסימלי של כח העבודה בימינו. מגמות נוכחיות להקלת כניסתן של נשים לשוק העבודה הולכות וניכרות: בביחוד ה־תחיקה לכהן שרותי שמירה על הילדים במשך היום במחירים נמוכים. תכנון המשפחה הוא גורם המתקבל כמובן מאליו הן בישור החברתי והן בכישור ה־כלכלי. ספרי לימוד, תכניות ל־מוד ואמצעי התקשורת ההמוניים מכחידים באיטיות את הדגמה הנשית הצמודה לבית ולעבודות הבית. יש מגמה לעודד נשים ללמוד בבתי ספר ובמוסדות ה־חינוך הגבוה מקצועות שהיו ב־אופן מסורתי נתונים לדומיננ־טיות גברית. כל המגמות הללו הן חיוביות כשלעצמן ומועילות לעידוד עבודת נשים. אולם ה־אימפקט שלהן מוגבל. מאידך, נשים אינן מצפות לתנאים אי־דאליים ליציאה לשוק העבודה. ברור שחלקן בכוח העבודה, יעי־לות העבודה והרגשתן שלהן נית־נים לשיפור ע"י יעוץ משביע רצון וע"י הכוונה לשרותים ה־מתאימים במשך השלבים השונים של חיי עבודתן.

נשים קטנות בעולם הגדול

הגברת הראשונה החדשה של הצרפתים

במשך ימי המרוץ לבחירות לא נראה האלוי ביכקרד דאסטן. נשיאה החדשה של צרפת מקולב ללא אחד מבני משפחתו. ... לצאת ... וכמו הצעירה המצטיינה ... לכל מדינות הבחירות, ... אן־איימון דאסטן, ... בת ארבעים ... האזורים ... הכרפינג ... למען בעלה.

דאסטן עצמה היא דמות רא־שונה בסוגה במשכן האליזה. בניגוד לקודמתה האלגנטית, אשת פומפידו, אין היא מת־עניינת בבגדים (דבר מפתיע כשמדובר בצרפתיה), ובמשך ימי מסע הבחירות של בעלה הופיעה שוב ושוב במערכות של חצאית, חולצה וסוודר.

כאשת הנשיא, הודיעה הגב' דאסטן לעתונאים, היא מת־כוונת לעזור לבעלה לשמור על קשר עם הבעיות האנושיות והאנשים הקטנים, וכן לעודד חינוך לקריירה אצל הנשים. בעבר כאשר היו מסובים אר־בעת ילדיה לשולחן, לא דיברו על פוליטיקה. שיחת היום הי־תה כמעט תמיד ציוני הילדים, וספורט. ההוי המשפחתי ה־מובהק של משפחה זו התבטא בטיולי יום א' בהם הלכו ה־הורים עם כל ילדיהם... אבל חשיפה כמו זו של משפחת המועמד לא נעשתה בעולם כאן מסע הבחירות, והשת־תפותם של הילדים בהופעותיו ה־פוליטיות של האב — שינתה גם הגב' דאסטן את הרגלי עקרת הבית הצנועה שלה. היא הרבתה להתראיין ועודדה את ילדיה למכור חולצות טריקו ועליהם סיסמאות פרסומת של האב. עתה, משתמה המערכה, מקווה אשת הנשיא לשוב ו־להתכסות מעט במעטה אלמו־ניות או לפחות, כפי שאמרה באופטימיות. „אני מקווה ש־אוכל להמשיך ולעשות קניות בעצמי ולנהל חיי משפחה נורמליים" (בתצלום המצורף נראות שתי בנותיה של הגב' דאסטן נוטעות אחרי מכוניתו של אביהן לארמון האליזה).

„בוגרות" — 3 דורות

תופעה כגון זו איננה שכיחה בשום ארץ בעולם — אין פלא מדוע משכה את תשומת לב העתונות בארה"ב. באחת מ־אוניברסיטאות המדינה הת־ייצבו ביום אחד ובשעה אחת שלוש נשים בכובע אקדמאי ובגלימה האוניברסיטאית כדי לקבל את התואר. השלוש היו הסבתא מרי פרקמן פייבודי בת ה־82, הבת מריטה מרי בת ה־57 והנכדה פרנסס פיצ־גרלד בת ה־33. אגב, הנכדה היא סופרת ידועה. האם — דיפלומטית לשעבר והסבתא — מן המשפחות האריסטוק־רטיות ביותר של בוסטון.

صورة من الأصل

בני־ברק עיר התורה והעבודה

מאת יוסף גורקה

בני־ברק חוגגת השנה את יובל החמישים לייסודה. חלפו חמישים שנה מאז תמוז תרפ"ד, כאשר ראשוני המייסדים של העיר — קבוצת חסידים ואנשי מעשה מפולין, ובראשם הוגה רעיון יבנה העיר, ר' יצחק גרשטנקורן — עלו על הקרקע ב"באב אל הוא" (שער הרוחות) בקרבת הכפר הערבי "אבן באראק" באמצע הדרך בין תל־אביב ופתח־תקוה והניחו את היסוד לישוב החדש.

במשך השוממה, על חולות של גבעות ועמקים, מקום שם נשבו רוחות עזות, הוקמה עיר ואם בישראל, הידועה כ"עיר התורה והיצירה", בה חיים קרוב לעשר רבבות תושבים, שומרי תורה ומצוות, עיר בה שוקקת אווירה של יצירה של תורה וחסידות, של תעשיה ומלאכה. עיר זו היא מרכז של הישיבות הגדולות, של חצרות האדמו"רים, של תורה והוראה, מרוכזים בה עשרות שכונות ושיכונים של תושבים מכל הגוונים של היהדות הדתית בבירנה.

שיחה עם הרב יצחק מאיר ראש העיריה

לרגל היובל החמישים של העיר ... מכהן בה כראש העיריה הרב יצחק מאיר. איש שגדל ביחד עם העיר, שמשפחתו הגיעה היתה בין מקימיה וקורות חייו קשורים ... עם קורות חייה של העיר. הרב יצחק הגיע לבני ברק עם ראשוני בוניה, כאשר היה ילד ... התחנך בעיר זו וגדל בה. ... השנים לקח חלק פעיל ב... הרוחניים, הציבוריים והכלכליים.

ימים ראשונים

בפגישתנו עם ראש העיריה ב... סיפר לנו על ימיה הראשונים של העיר, החוגגת כעת את יובל החמישים. מספר לנו הרב מאיר: בי"א תמוז תרפ"ד נערך טקס הנחת אבן הפינה לבני־ברק. אחרי שלושה חדשים, בחול המועד סוכות תרפ"ה, הגעתי כ... בן 4 עם משפחתי מלודז', ... באניה ליפו, ומיד יצאנו לבני־ברק. הגענו עם המכונית עד מושבת רמת־גן ומשם הלכנו ב... בהתלהבות לבני־ברק. הישוב ... התרכז אז בכניסה לעיר היום, בתחילת רחוב רבי עקיבא.

... שאל. מצאנו את הצרי... של ר' יצחק גרשטנקורן, ר' ... ר' ליבל גרוזינים, הרב אריה מרדכי רבינוביץ, ועוד ... אחד משותף למשפחות גרנ... ושיבק, יותר למעלה על הגב... היו הצריפים של משפחות ... שמרגד ור' חיים פרל. ר' אברהם מנדל גרבניץ שהיה ... בפולין, הכניס אותנו לצריף שבנייתו טרם הושלמה והגג היה מכוסה רעפים. בלילה הראשון החל לרדת גשמים חזקים שהגיעו עד למיטותינו. ... כהוגן, אך קיבלנו באהבה ... בזה טבילת טהרה ראשונה בלילה הראשון שעלינו לארץ ישראל, טבילת טהרה לקיום ... ישוב א"י.

להלן מספר הרב מאיר: אבי ר' ... מאיר, שנמנה עם חסידי גור ... ועלה ארצה לפי עצתו של האדמו"ר הזקן מגור — היה בעל בית חרושת לטקסטיל ... ליד לודז'. הוא חיסל עסקיו בפולין, עלה ארצה עם משפחתו והקים בית חרושת לטקסטיל בבני ברק, ביחד עם ר' שמואל מאיר ובן דודו ר' ... ליברמן. הם העבירו חלק מכונות האריגה המשוכללות מ... הכניסו מכונות לצביעה ... והקימו את בנין בית החרושת ברחוב ר' עקיבא (במקום נמצא כעת ביח"ר "דובק"). לשם רכשו השותפים שטח של עשר דונם ברחוב רבי עקיבא. לבית החרושת לטקסטיל קראו "מאיר". מיד עם הקמת הבנין

התחיל בית החרושת לפעול והע־סיק בו פועלים מבני המקום. 30 משפחות מתושבי המקום מצ־או את פרנסתם בבית החרושת, בעת שכל האוכלוסיה מנתה 150 משפחות.

את חומר הגלם לבית החרושת, את הכותנה, הביאו מאיטליה. ר' צבי מאיר הגיע למסקנה, שיש להבטיח את חומר הגלם מתוצרת הארץ ועשה את הניסיון הראשון בארץ לגדל כותנה ולא להיות תלוי ביבוא כותנה מחו"ל. הוא הביא שתילים של כותנה ממצרים ושתל אותם בחצר בית החרושת. הניסיון הוכתר בהצלחה והקמת המפעל התעשייתי הראשון לטקס־טיל בבני ברק עשתה רושם רב על כל חלקי הישוב בארץ. המפ־על הפיק תוצרת משובחת, שזכ־תה להצלחה בשוק. ראשי הישוב באו לבקר ולהתעניין במפעל ה־חדש. ראשי ההסתדרות הציונית, ד"ר חיים ויצמן ונחום סוקולוב, ביקרו במפעל והביעו את התפעלותם ממנו. מנהיג הרוויזיוניס־טים, זאב ז'בוטינסקי, הגיע לבק־ר המפעל לבקש לו את סוכנות המפעל בצרפת שלא על מנת לק־בל פרס. ז'בוטינסקי הבטיח לע־שות כל המאמצים למען הצלחת הפצת תוצרת המפעל. אך למרות כל האהדה, לא יכול היה המפעל להחזיק מעמד, כי הממשלה ה־בריטית לא היתה מעוניינת ש־תתפתח תעשיית טקסטיל בארץ ישראל, כדי שהדבר לא יפגע ב־יצוא הטקסטיל האנגלי. כעבור חמש שנים נאלצו בעלי המפעל לסגור את בית החרושת שהקימו.

ראשית התעשיה בבני ברק

איש שיחנו ממשיך לספר על נסיונות נוספים להקים מפעלי תעשיה במקום. כך הגיע ר' משה וולודרסקי, מפליטי רוסיה שהתיי־שב בבני־ברק, ליסד בה בית־חרושת לחרוסת. למה דווקא ל־חרוסת? הסביר ר' משה: היות שבליל הסדר מזכירים כל יהודי העולם את בני־ברק — כאשר מז־כירים בהגדה מעשה ברבי אלי־עזר... שהיו מסובין בבני־ברק — בוודאי יהיה כל יהודי מעוניין להכניס בליל הסדר לביתו את החרוסת שמייצרים בבני ברק. ב־תחילה לא התייחסו ברצינות ל־רעיון. אך במשך הזמן הצליח לשכנע כמה גורמים. מצא שותף את ר' אהרן רוטנברג ושניהם הקימו את המפעל. בו העסיקו ב־עיקר נשים, זקנים וילדים שבאו לעבוד במפעל אחרי שעות הלי־מודים בביה"ס. עם פתיחת המפ־על לחרוסת שלחו מכתבים לכל תפוצות ישראל, ובהם תיאור ה־רקע של בני־ברק, מפעל החרוסת וסיפור המעשה של המסובין בבני ברק, הם קראו ליהודי התפוצות

שיקנו את החרוסת של המפעל.

בין המפעלים הכלכליים הרא־שונים יש להזכיר את המחלבה המשותפת שהוקמה על ידי 16 המתיישבים הראשונים, כענף כל־כלי לביסוס המושבה. ר' חיים פרל מראשוני המתיישבים, יצא למושבות בארץ להתמחות בענף הרפתנות. אחרי כן יצא לבירות, קנה שם 15 פרות משובחות ושש עגלות וחילק אותן בין אנשי ה־קבוצה שהיוו יסוד לביסוס הענף של הרפתנות בעיר.

כדאי גם להזכיר את תחילת התחבורה הציבורית בבני ברק. אחד המתיישבים הראשונים, ר' יהודה גרוביס, רכש בחשוון תר־פ"ה אוטובוס קטן ולקח לו כשו־תף את חיים זהרובנסקי, נהג ותיק ושניהם חתמו על הסכם ראשון עם ועד המושבה על הפעלת תח־בורה ציבורית קבועה, מבני־ברק לתל־אביב, לפחות שלוש פעמים ביום.

הנחת יסודות לחינוך

אבי ר' צבי מאיר — מספר ראש העיר — דאג מיד עם בואו לבני ברק לחינוך הילדים וביחד עם ר' מרדכי מנחם גרבניץ הקים תלמוד תורה בעזרת הנשים של צריף בית הכנסת בכניסה לב"ב. עם פתיחת הת"ת היו בו שבעה ילדים, ביניהם אני. הלימודים ב־ת"ת היו בשפה האידיש, וכמלמד ראשון נתקבל ר' אלימלך מיל־שטיין מירושלים. אחרי זמן גדל מספר התלמידים והובא עוד מל־מד, ר' אברהם פרידמן, גם הוא מירושלים. באותו זמן נוסד גם בית ספר "מזרחי" הראשון בבני־ברק, שהיה בצריף ברחוב ר' עקיבא. בבית ספר זה היו כתות לבנים ולבנות. המורה בנימיני היה המורה לבנים והמורה שכטר היה המורה לבנות. אחר זמן הצ־טרף ר' מיכאל שיפמן למורה. לחוגי החסידים לא היה בית־ספר לבנות והם שלחו את בנותיהם לביה"ס "מזרחי".

מספר התלמידים בת"ת שוב גדל והצריף של עזרת נשים לא היה בו כדי להכיל את כל התל־מידים שפנו להתקבל. היה צורך במקום גדול יותר ולא היו האמ־צעים לכך. באותו זמן ביקר ב־בני־ברק הרב ד"ר שלמה אהרנסון מגרמניה והוא שקיבל עליו לדאוג למבנה לת"ת. הוא שלח שני צרי־פים שהוקמו במקום שנמצא כיום בית הכנסת הגדול.

מרכז הישיבות

עברו כמה שנים ובבני ברק יונח היסוד להפיכתה למרכז ה־ישיבות. מספר על כך הרב מאיר: הלכו כמה שנים ותלמידים רבים

סיימו את בית הספר והיה צורך לשלחם לישיבה. הישיבה הקרובה ביותר היתה בנווה שלום ביפו, ישיבת "אור תורה". אליה שלחו את בוגרי הת"ת מבני ברק. במ־אורעות של תרפ"ט היה חשש שהפורעים הערבים ממנשיה יפ־געו בבני ישיבה, וכל התלמידים נשלחו לבתיהם. אז החליטו עסקני בני ברק ליסד ישיבה במקום. כראש הישיבה נתקבל הרב יונה קפלנסקי, ששימש כר"מ בישיבת "אור תורה" וגר בבני־ברק. הישי־בה שוכנה בבית הכנסת הגדול ובמשך הזמן גדלה, וכראשה נת־מנה הרב ישראל יהושע הרצברג, ששימש אחרי זמן כאחד מרבני תל־אביב.

אחרי זמן החלו להגיע למקום כמה מהישיבות הגדולות באירו־פה. הראשונה בהן היתה ישיבת נובהרדוק "בית יוסף", חלוצת הי־שיבות הליטאיות בבני־ברק. רא־שי ישיבת נובהרדוק "בית יוסף" בוורשה, שבראשה עמדו הרב אב־רהם ולמנס והרב דוד רודזיק, החליטו לייסד סניפים של ישיבות נובהרדוק בארץ ישראל. בשנת תרפ"ח הם שלחו לא"י שליחים, ובראשם הרב הלל ויטקינד, ליסד כאן ישיבת נובהרדוק. בבני־ברק הוקמה הישיבה הראשונה של "בית יוסף", בגבעת רוקח. כראש הישיבה שימש רבי מתתיהו ציגל, ולמדו בה מטובי התלמידים שבאו מישיבות נובהרדוק בפולין. מאז הפכה בני ברק בהדרגה להיות מרכז הישיבות בארץ.

במשך הזמן גדלה העיר והת־פתחה. נבנו בתים, נסללו כבישים, הוקמו בה מפעלי תעשיה ומלאכה, הוקמו בה שיכונים ושכונות של כל חלקי היהדות הדתית. בני־ברק התפרסמה במיוחד כעיר ה־תורה, שבה קריות דתיות, ביניהן קריית ישיבת פוניבז', קריית ויז'ניץ ועוד. מוסדות החינוך שלה מפורסמים בכל העולם היהודי. יש בה אף מוסדות ידועים לבנות, ביניהם המוסד לבנות "אור הח־יים" ובית ספר המקצועי לבנות של תנועת האשה הדתית לאומית בקריית הרצוג.

פעילות ציבורית ובטחונית

כאמור, שלובים תולדות חייו של הרב מאיר עם גידולה והתפת־חותה של העיר. אחרי שסיים את לימודיו בת"ת, למד בישיבה ה־ראשונה שנוסדה במקום. אחרי כן עבר ללמוד בישיבות גדולות ביר־ושלים, תחילה בישיבת חברון ואחרי כן בישיבה "שפת אמת" של האדמו"ר מגור. בירושלים הוסמך לרבנות ע"י הרב הראשי לישראל, הגרי"א הרצוג זצ"ל, ועוד רבנים. בהיותו תלמיד ישיבה בירושלים הצטרף ל"הגנה". אחרי זמן חזר לבני ברק והיה פעיל בחיים

התורניים הציבוריים בעיר. היה בין מייסדי ישיבת "חידושי הרים" של חסידי גור בתל אביב. שם שימש כר"מ במשך שנתיים.

היה פעיל בין חברי ה"הגנה" של בני ברק, שהצטיינו במסירו־תם. מפקדת ה"הגנה" בגוש דן ידעה כי אפשר לסמוך על הכוח המאורגן והנאמן של בני־ברק, שהיתה מוקפת משלושה צדדיה בשוכנים ערבים. בשנת תש"ו יסד הרב מאיר במסגרת ה"הגנה" קבוצה מיוחדת מורכבת מצעירי חסידי גור וחברי צא"י ונצטרף כחבר פעיל במפקדת ה"הגנה" ב־גוש דן. לפני הקמת המדינה ארגן ביחד עם נתן גרדי מ"הפועל ה־מזרחי" את שירותי הדת ב"הגנה".

עם הכרזת המדינה הקמת צה"ל התמנה כקצין כשרות ושבת במטכ"ל. עם סיומה של מלחמת השחרור עבר ביחד עם הגרי"ש גורן את הקווים לשטח האויב הירדני לחפש שם גופות חללים ממלחמת השחרור.

אחרי מלחמת ששת הימים נת־מנה כאחראי למקומות הקדושים בשטחים המשוחררים. שירת ב־צה"ל בדרגת סגן אלוף.

אחרי שירות של 20 שנה ב־צה"ל נתמנה למנהל הכללי של "החינוך העצמאי", תפקיד בו שי־מש חמש שנים. אח"כ נתמנה כמנהל בנק "אגודת ישראל" וב־שנים האחרונות עבר לעסקים פרטיים והמשיך בעבודתו הציבו־רית בהתנדבות.

הרב י. מאיר פעיל בחיים המו־ניציפליים של העיר כ־20 שנה. למועצת העיר השניה נבחר מטעם החזית הדתית המאוחדת, בראשותו של מייסד העיר וראש העיר הראשון ר' יצחק גרשטנקורן. בהיותו איש צבא התפטר מתפ־קידו. לפני קרוב לתשע שנים נבחר שוב כחבר מועצת העיר. הפעם כנציג "הגוש החרדי", וכאשר הורכבה אז הקואליציה העירונית מנציגי "הגוש החר־די", המפד"ל והמערך, הוא נב־חר כיו"ר הנהלת הקואליציה.

אחרי הבחירות האחרונות נב־חר כראש העיריה.

שמירת צביון העיר

שאלנו את הרב מאיר, כיצד רואה הוא את מצב העיר ביובלו ה־50.

אומר איש שיחנו: אני סבור, שבעירנו צריכים כל החוגים של היהדות הדתית בעיר ללכת יחד, כדי לשמור על צביונה המיוחדת של העיר, כפי רצונם של ראשוני המייסדים והבונים של העיר. זאת, כמובן, מתוך שי־תוף פעולה עם יתר הגורמים ה־ציבוריים בעיר.

להלן אומר הרב מאיר: אנו צריכים להרחיב את רשת החינוך בעיר ולמשוך אליה מוסדות תורה נוספים וכן מפעלי העשיה ומלא־כה, ליצור מקורות פרנסה לתוש־בים ולעליה החדשה הנמשכת ל־בני־ברק. עירנו צריכה לשמש כ־מגדל־אור למדינת ישראל וכדוג־מה של עיר מתפתחת במובן הרו־חני והגשמי גם יחד.

הרב מאיר הביע את תקוותו, כי בקרוב תגיע העיר למאה אלף תו־שבים. כי הוסיף: עלינו לדאוג להקמת קריות דתיות סביב העיר. כעת הולכת ומוקמת בקריית הר־צוג "קריית חסידי גור" שתקלוט בקרוב כ־200 משפחות. אנו מק־ווים שהיא תפיץ אור תורה וחסי־דות בצפונה של עירנו.

לבסוף הביע איש שיחנו מש־אלה, כי בקרוב יוגשם הרעיון להקמת בית חולים בעירנו, שית־אים לרוחה של העיר, ובו צוות עם רופאים דתיים. בעיר נמצא היוזם של בית החולים, ד"ר רוט־שילד, שפועל רבות בשטח זה. העיריה תגיש לו כל עזרתה למען ביצוע הדבר. בהתאם לתכניתו של ד"ר רוטשילד, יש לבנות בשלב הראשון בית חולים ליולדות. אנו מקווים — מסיים הרב מאיר — שהמוסדות הממשלתיים יתנו את ידם למען הגשמת הרעיון בקרוב. אנו גם מקווים שהיהדות הדתית בעולם תגיש את עזרתה לעיר בני־ברק.

מראה כללי של בני־ברק בשנותיה הראשונות

בית העיריה בבני־ברק

צביונה של עיר יהודית

מאת נעמי גוטקינד

שיחה עם מר ישראל גוטליב

מ"מ ראש העיריה

ישראל גוטליב מדבר על בני־ברק בת היובל בהתלהבותו של חסיד המתאר את גדולת רבו, ב־רצינותו של משקיע הון בבתקלה, בחיבתו של בן המשפחה את אבני הורתו. ולא במקרה. לא רק בשל היותו ראש העיר המיוחדת הזאת מאז שנת 1969, ובאחרונה, ד־שנתיים ימים ממלא מקום ראש העיריה.

הוא הגיע לבני־ברק בילדותו ובילדותה שלה, כאשר הכילה שבי רחובות מוקפים פרדסים ובהם שלושת אלפים וחמש מאות נפש. הוא גדל עמה ובה — כחבר סניף ב"ע המקומי, כמדריך, מרכז ו־איש ההנהלה הארצית של תנו־עת הנוער, כאיש מועצת סניף ה־מפד"ל בעיר, וראש מזכירותו, כחבר מועצת העיריה, כמועמד ל־ראשה — וכנבחרה שהעלה את נציגות מפלגתו משלושה מנדטים לחמישה. הוא ראה כיצד נוספו לעירו רבבות תושבים, שיכונים, שכונות, מפעלים, ישיבות וכול־לים — וסיפה בה, בחמש השנים האחרונות, כל אספקט של תע־שיה, תורה ותודעה דתית־לאו־מית. אין פלא איפוא כמדוע ביום חגה של העיר בת החמישים, ש־לובים בפיו קורות חייו וקורות חייה, עבודתו — והגיגה, כמסכת אחת שאיננה ניתנת להפרדה.

כבן של חסיד ויז'ניץ ממונקאץ' שהיה נשיא המזרחי בעיירה, הו־חרם בשל ציונותו והיה החסיד הראשון מצ'כוסלובקיה שעלה ל־א"י — ספג ישראל גוטליב מ־ילדותו המוקדמת את היקפה ה־עולם הטיפוסית של תנועת תורה ועבודה. אביו, שעלה עוד ב־חו"ל לבני־עקיבא, עלה מיד עם בואו ארצה לבני־ברק, וכאן, ב־"סטיבלאך" המקומיים, היה ה־יהודי שחבש "שטריימל" ביום ה־עצמאות כדי לבטא את שמחת ה־חג וגם ערך סעודת חג לבנו ו־חמש בנותיו.

בנו, ממשיך במסורת האב עד היום. מן הרגע בו ביצע את "ה־מהפיכה" המפורסמת בקורות ה־עיר, ונטל את ראשותה עמל גוט־ליב להחדיר בתושבים ובצביון הציבורי שלה את ערכי המזרחי: ביום העצמאות לצה"ל, וביום שח־רור ירושלים, נערכות בה חגי־גות צדוניות גדולות יותר מאשר בהרבה ערים אחרות בארץ. ב־השפעתו — אימצה בני־ברק יחי־דה צבאית, ושלחה מתנדבים ר־בים למלחמת יום הכיפורים.

צביון מיוחד

"דרך אגב" הוא מעיר "רבים מבני הנוער בעיר מתגייסים ל־צבא. כפות להחזיב שכאן פטורים כולם משרות" אבל, בצד קו ה־אופי החדשים, אותם ניסה להוסיף לעירו — היא מצטיינת כמובן ב־דיוקן אישי יחיד בעולם, אותו מ־תאר ישראל גוטליב בלהט הני־כר בכנותו:

"אין עוד בעולם עיר דומה ל־בני־ברק בצביונה" הסביר לנו בלישכתו ההדורה שבבניין ה־עיריה "וכל המילים שבעולם לא יספיקו לבאר זאת — אם אין אתה בא להיות שבת בבני־ברק. כאשר בליל שישי, יוצאים אלפי בני־נוער ומטיילים כמבים של רחוב רבי־עקיבא, השוקם כמובן ממכוניות. כאשר בשבת אחה"צ הולכות ברחוב אלפי נשים עם עגלות ילדים וכולות את הבעלים לבתי הכנסת והשטיבלאך. אפילו בירושלים לא רואים מחזות כ־אלה. וערב פסח של בני־ברק — ההכנות לאפיית המצות בחצרות האחוריים, שאיבת המים שלנו, וסוכות — כאשר ברחוב אחד ב־עיר הזאת תראה יותר סוכות מ־אשר בעיר שלמה אחרת (אגב, שום קבלן איננו מקבל אישור בניה אם במיתאר הבניין אין הכ־נון מיוחד להקמת סוכות במר־פסות...)

ויום כיפורים של בני־ברק, כ־שאלפי גברים עוברים ברחוב ב־לבוש לבן לעבר שלוש מאות ו־חמישים בתי הכנסת, והשלושים ה־ישיבות, והישיבות עצמן בהן מ־יוצגות כל ישיבות אירופה שלפני השואה. אין אדמו"ר שהיה לפני השואה שאין לו בית מדרש ב־בני־ברק, ואין זרם חינוכי בארץ שאיננו מיוצג בה: הממלכתי, ה־ממלכתי הדתי, העצמאי והאידי־שאי — אלפי ילדים לומדים ב־עיר ב"חדרים" נוסח מזרח אי־רופה.

יהודה של ב"ב

גוטליב לא נלאה עדיין מלספר ביהודה של עירו... אסורה בה בניה לגובה בשל בעיית מעליה בשבת... מאות משפחות בה (ו־דווקא מיוצאי אירופה) הן מרו־בות ילדים, עד אחד עשר ושניים עשר לאב... אלפי זוגות צעירים מרחבי הארץ מבקשים להצטרף אליה כדי להעניק חינוך דתי מ־הותי לילדיהם, דבר המתבטא ב־שיכונים החדשים הצצים בה ב־קצב גובר, שכוני הפוהמ"ז (10 במספר) שכוני ההסתדרות, ש־כוני האגודה, שכוני פועלי־אגו־דה, שכוני חירות ולאחרונה שכון עולי רוסיה בקריית הרצוג... ה־קם עכשיו אלף הפועלים שהם בין תכביה קובעים עתים לתורה לפני ואחרי שעות עבודתם... ב־קצרה — עיר מורכבת מאוד, מ־בחינה אידיאולוגית וחברתית, לתושבים הדתיים בישראל.

"אבל טעות גבורה היא לחשוב שבני־ברק בת החמישים היא רק עיר של תורה" מדגיש מ"מ ראש העיר, כששוב בתגובה לקולו התלהבות של אדם המעורב אי־שית ורגשית בנעשה בעירו: "ב־שקט נבוה הייתי קורא לה גם עיר תעשייתית. רוב האנשים כאן חיים בעמלם. יש לנו ארבע מ־אות מפעלים, ביניהם מפעלי מ־זון, אריג ומתכת מהגדולים ביש־ראל, וגם מפעל בפחותי הזהב. אני חושב שהשילוב של תורה, חינוך ותעשיה מקנה לעיר ה־זאת פוטנציאל גידול עצום, לק־ראת היובל השני שלה... אמנם, בקצה אין הרבה לאן להתרחב.

בבני־ברק של העתיד יהיה מקום בערך למאה וחמישים עד מאה וארבעים אלף נפש. אבל היא יכולה להעניק הגדול באיכותה. ניקח לדוגמא את תחום החינוך — בכמה התצטיה, הוא מן הבול־טים שבמורשי הגדולה של העיר הקטנה הזאת... יש לנו 13 "כו־ללים", ישיבה תיכונית חדשה, ש־היא אחת התרומות שלנו, אנשי המפד"ל, מהתגענו לראשות ה־עיר. יש לנו בי"ס מקצועי לבנות של תנועת האשה הדתית לאומית ובו 400 בנות. יש מוסד חשוב כמו "אור החיים". בי"ס מקצועי עם פנימיה ל־1200 בנות. יש לנו חיסון דתי, וכללי, וסמינר בית יעקב, וכמובן עטרת "ישיבות".

החסידים והכבישים

אגב "ישיבות", מעניין לספר כיצד אחרי מלחמת העולם הרא־שונה, כאשר התארגנה בורשה קבוצת חסידים של סקרניביץ' ל־הקים בארץ ישראל "בית ונהלה", "עיר גנים ומלאכה ועירה" וקנ־תה מידי ערביי הכפר איבן אב־רק את אדמות בני־ברק הקימו המתיישבים תחילה בית מדרש ורק אח"כ חפרו באר מים... כ־אשר אותם ראשונים סללו את הרחוב הראשי בעיר, רחוב ר' ע־קיבא, הם באים מרחוק כדי ל־התבונן בסוללי הכביש חובשי ה־כיפות השחורות ולבושי "הסליח־קסון". וגם בבית החרושת הראשון לטכסטיל שהוקם אז בעיר (ב־השפעת האדמו"ר מגור זצ"ל ש־דירבן את חסידיו לעלות לא"י) — עבדו הפועלים בלבוש דומה. ראשוני בני־ברק הקימו הרבה רפתות ונטעו פרדסים. כאן — ע־לו השיכונים והכבישים על מקו־מם העצום אבל לישראל גוטליב יש עדיין חלום, מימי ילדותו, ל־דאוג שבני־ברק תעשה עיר ירו־קה: "יש לנו הרבה ילדים וזוגות צעירים" הוא אומר "ואני הש־תדלתי ואשתדל בעתיד לנטוע ע־צים גנים. גם בוניה החסידים הראשונים — תארו אותה "כעיר גנים".

תוכניות לעתיד

בין יתר התוכניות שלו, שהוא ינסה להגשים עם חבריו הנו־כחים לסיעה — (וסיעת המפד"ל היא הגדולה ביותר בעיריה) רפ־אל מרובקה, אהרן קופלביק, זילברמן ובן־צור, חושב גוטליב על הקמת מערכת מועדונים ועי־סוקי תרבות לנוער של איחוד פרדס־כץ, בתכנן ספריות ומוע־דוני נוער בעיר גופא (לפני ע־לות המפד"ל לשלטון התנגד ה־גוש החרדי להקמתם), מגייס תב־ניות להקמת מפעל תרבות נוער וספורט (מתרומות הנדבן וולפסון ותקציבים ממשלתיים) חותר ל־הקים בה בית יד לבנים, וחושב על בית חולים בני־ברקאי ליול־דות עם צוות רופאים דתי שישרת את נשי העיר, ורוצה להקים ש־תי בריכות שחיה, אחת לגברים ואחת לנשים.

יתכן שכמה מתוכניות אלה לא ייראו לפלגים אחרים בשלטון ה־מקומי — אבל גוטליב מצהיר שגישתו הבסיסית מוכתבת ע"י שאיפה כנה לקרוב לבבות והבנה הדדית.

שירותים יעילים

רציתי שעיר דתית זו תצטיין קודם כל בשירותיה, שלא ייפתח פתח לקטרגים לומר: הנה ה־דתיים אינם יודעים לנהל עיר... התקדמנו למשל בשטח התברואה, הוספנו בתים לזוגות צעירים. ב־נינו אלפי קירות מגן וכמה מקל־טים ציבוריים גדולים, שמנו דגש על מדרכות וגנים, ובסך הכל ני־סינו לשפץ את המראה החיצוני של העיר מהקצה אל הקצה בלי לפגוע באיכותה הדתית והרוחנית — ולצערי, אנשים אחרים עשו הכל כדי לקטוע את עבודתנו".

ישראל גוטליב איננו יכול שלא להזכיר ביטוי עבודתו של המעיד בבחירות האחרונות, כאשר ברגע האחרון, כגע נציג מפלגת השל־טון הקמת קואליציה עם המפ־ד"ל ופנה לאגודה. בינתיים, הצ־ליח גוטליב בעזרת חבריו, ל־השיג יקרה וכוח לסיעתו, ב־ועדות בריאות, חינוך, כספים ו־מחלקת עבודות צבוריות. הוא גם מקווה שעם תום הבינתיים של מעמדו כממלא־מקום, בשובו אל כסא היוקן, כראש עיריית בני־ברק, יוכל להמשיך בעבודת חייו אותה הוא מתמצת כ... "הפיכת בני־ברק לפנינה עירונית בעלת צביון דתי־לאומי המנוהלת ע"י יהודים דתיים לאומיים ונראית יפה בחיצוניותה ובפנימיותה בעיני אלוקים ואנשים".

هكذا من الاصل

הישגיה של המועצה הדתית בחמש שנות קיומה

שיחה עם ר' שלמה זמרוני

יו"ר המועצה הדתית

מאת י. גורקה

בעיר בני־ברק, שבה מוסדות דתיים לרוב, היה מורגש ביותר הפרוצה של המועצה הדתית. עם הקמתה לפני חמש שנים, נתמלא רצונם של רוב התושבים. בחמש שנות קיומה הוכיחה המועצה הדתית את חיוניותה ועם הקמתה התווסף נדבך חשוב במוסדות הדתיים בעיר התורה והיא חיזקה את החיים הדתיים הממלכתיים בה.

אמנם, ראשיתה היתה מלווה בלבטים וחלאות. מתנגדיה ניבאו שלא תחזיק מעמד אפילו שנה. הם עשו הכל כדי למנוע את הקמתה, ופעלו בכל האמצעים, כשרים ובלתי כשרים. פעולות אלה נעשו ע"י החוגים הקיצוניים, המתנגדים להכנסת ממלכתיות בחיים הדתיים במדינה. כאן המקום לציין שמוסדות הדתיים המאורגנים בעיר לא היו מעורבים במלחמת הקיצוניים נגד המועצה הדתית. המוסדות הרשמיים של אגו"י ופאג"י וכן חסידי גור, וידניץ, בלז, ביאלה ועוד, לא לקחו חלק במאבקם של הקיצוניים נגד המועצה הדתית בעיר. יש תקווה שבבוא הזמן ישלימו גם חוגים אלו עם קיומה של המוהה"ד.

הישגים ובעיות

מפיהם של יו"ר המועצה הדתית, ר' שלמה זמרוני, ומזכירה, מר שמואל זר, שמענו על הישגיה ועל בעיותיה של המועה"ד במשך שנות קיומה. מאז יסודה כיהנו בה בתפקיד יו"ר משה וולברשטיין וה' יחיאל רוזביץ. לפני קרוב לשלוש שנים נבחר לתפקידו היו"ר הנוכחי, ר' שלמה זמרוני, אחד העסקנים הדתיים הבולטים ב עיר. מראשוני ופעילי "הפועל המזרחי", המכהן בתפקידים ציבוריים חשובים כנציג התנועה. מהם כחבר ועדת הביקורת המרכזית של הפהמ"ז והמפד"ל. מוצאו מקלויזנבורג, הונגריה, ולארץ עלה לפני 41 שנה. בשיחתנו סיפר לנו על מה שעבר עליו מאז שקיבל עליו התפקיד של יו"ר המועצה הדתית, תקופה קשה של השמצות והתקפות. אך הוא רואה את הכל כנחלת העבר וכעת צופה לקראת שלום והבנה בין כל חלקי היהדות הדתית בעיר.

התגברות על הקשיים

שאלנו את מר זמרוני מה המצב כיום, איך מורכבת ופועלת המועצה הדתית.

תשובה: כפי שאמרתי, עברנו תקופה קשה במשך חמש השנים, דרכנו לא היתה סוגה בשושנים, אולם בעזי"ה התגברנו והתקדמנו מתוך הכרה בצדקת דרכנו, ושאיפתנו לקיים את המוסד הממלכתי הזה — המועצה הדתית — כפי שהוא קיים בכל רחבי הארץ ולפתח את השירותים הדתיים בצורה נאותה ומאורגנת. כיום מורכבת המועצה הדתית מנציגי המפד"ל, המערך והליכוד. נתמנו עוד שלושה חברים מ"הגוש החרדי", אך אין הם משתתפים בישיבות.

שאלה: איך מתייחסים תושבי העיר לקיומה ופעולתה של המועצה הדתית?

תשובה: רוב רובם של תושבי העיר מתייחסים באהדה למועצה הדתית ורואים בה מוסד עירוני דתי חשוב. וזה מוכח גם מתוצאות הבחירות האחרונות לעיריה. למעלה משני שלישים של תושבי העיר רוצים בקיומנו ונציגיהם משתפים פעולה איתנו ומקווניינים בהצלחתנו. גם בתוך השליש של תושבי העיר שהצביעו לעיריה לרשימות החרדיות, מחוגי אגו"י ופאג"י, יש בתי כנסת ו"שטיבלך" של חסידים העומדים איתנו בקשר ומצטערים צער רב על המרמה הבלתי טבעית שהוקמה בבני־ברק. גם החוגים שהתנגדו ומתנגדים למועה"ד השלימו עם קיומנו. מצד שני, גם אנחנו השלמנו עם המחשבה כי חלק של תושבי העיר אינו רוצה להזדקק לשירותים שלנו ואינו מכיר בנו. אך נקווה שהזמן יעשה את שלו. התרגלנו למחשבה כי ישנו חלק מאוכלוסיית העיר מתנגד, חלק מסתייג וחלק אדיש או ניטרלי למוסדות המדינה ואין בכוחנו לכפות עליהם את קיומה של המועצה הדתית.

שאלה: האם כבר פסקו לגמרי ההתקפות וההשמצות נגדך ונגד המועצה הדתית?

תשובה: ב"ה הופסקו לגמרי, ויש תקוה ובטחון שלא יתחדשו יותר. עלי להדגיש שלא אנו ולא בני משפחתי, לא לקחנו ללב את כל ההשמצות. אמנם לא נעים ביותר לשמוע את (סרטור המלפון) בשעות הלילה המאוחרות ולראות על קירות בתי הכנסת ורחובות העיר השמצות ודברי התקפה. אך מצד שני, קיבלתי מכתבי עידוד מחברים וידידים וסתם יהודים, בתוכם חילים דתיים. מכל חלקי הארץ שלחו לי מברקי עידוד וטלפונים. אני שמח שתקופה זו כבר בחזקת העבר. עלי לציין כי ועד בית הכנסת בשיכון ה' פנה בתקופה הנ"ל ל־15 רבנים, אדמו"רים וראשי ישיבות וביקש התערבותם. שניים מהם, הרב יעקב לנדא והרב שמואל הלוי ואזנר, ענו במכתב שהם מסתייגים מכך. קרוב לוודאי, שעשו גם פעולה בנידון, כי אחרי המכתבים שלהם אמנם פסקו המלחמה נגדי ונגד המועצה הדתית.

כנס גבאי בית-הכנסת בבני-ברק. למעלה: הנשיאות. — משמאל לימין: ר' שלמה זמרוני, י. רוזביץ, הרב ש. צוקרמן, הרב י. דולגין, י. גוטליב וש. גרינר. למטה: גבאי בתי-הכנסת

פעולות מגוונות

מאז קיומה מצטיינת המועצה הדתית בפעולותיה המגוונות, בעיקר בהחדרת הממלכתיות בחיים הדתיים בעיר. יש לציין את ההשגגות הממשיות שהמועצה הדתית החלה לארגן מיד עם היווסדה, ביום העצמאות, יום ירושלים, שמחת תורה וחגים אחרים. ביקשנו מר שלמה זמרוני שיפרט לפנינו חלק מהפעולות הכלליות של המועצה.

זמרוני: למרות שמסיבות, שלא כאן המקום לפרטן, פעולותנו מוגבלות רק לשטחים מסויימים — עלי לציין בשביעות רצון כי על אף הכל הגענו בעזי"ה להישגים בלתי מבוטלים, והרי חלק מהם:

בשטח הרבנות, נבחרו בהשתתפות ביג המחלקה לרבנות של משרד הדתות ובאישורם של הרבנים הראשיים לישראל שני רבנים חשובים, גדולי תורה, חניכי ישיבות וגדולות בישראל: הרב שלום צוקרמן והרב שלמה קרה. שניהם מכהנים כרבנים בעיר. הרב צוקרמן עומד בראש המשרד לרישום נישואין, שהוקם בין כתלי המועצה הדתית. הרב צוקרמן אושר כרושם נישואין על ידי הרבנות הראשית לישראל ומשרד הדתות. עם פתיחתו של המשרד לרישום נישואין במועה"ד הוכנס סוף סוף סדר בשטח זה. במקום חמישה רבנים רושמי נישואין עד כה, אושרו כרושמי נישואין בעיר: המועצה הדתית והרב י. לנדא.

ליד המועה"ד הוקמה מחלקת הכשרות, שבראשה עומד הרב שלמה קרה, המטפלת בכל שטחי הכשרות המקובלים. כיום עומדים תחת השגחתנו מספר אטליזים ומסעדות. המחלקה מפרסמת הוראות כשרות לתושבי העיר לפני פסח ובכל ימות השנה, לפי הצורך, כמקובל ע"י כל המועצות הדתיות בארץ. במיוחד עשינו פעולות הסברה בשטח הכשרות בפרדס כץ, שם היה צורך מיוחד בכך.

הפצת לימוד תורה

להלן מסר מר זמרוני על פעולות המועה"ד בשטח הפצת לימוד התורה ותמיכה בבני תורה — המועצה תומכת בארגון שעורי תורה ברוב בתי הכנסת בעיר, ומגידי השעור מקבלים הקצבה חודשית קבועה. בפרברי העיר הוקמו בתי תלמוד תורה ערב, המרכזים את תלמידי בתי ספר היסודיים בשעות אחה"צ והמורים מקבלים תשלום קבוע. זה השנה השלישית שהמועצה"ד מחלקת מילגות לתלמידים בני העיר הלומדים בישיבות גבוהות וישיבות תיכוניות. השנה התקיימה חלוקת המלגות בחופשת הפסח בהשתתפות רבנים, הורים ותלמידי הישיבות.

להלן מסר יו"ר המועה"ד על מפעלים מיוחדים שהמועצה מקיימת: מפעלי "קמחא דפסחא". מידי שנה מארגנת המועצה מגבית "קמחא דפסחא" בין מוסדות, מפעלי עזרה ועוד. השנה חולקו למעלה מאלף חבילות מזון למשפחות ברוכות ילדים ודלות אמצעים, באמצעות מנהלי בתי הספר והאחיות הסוציאליות במקום. כמו כן חולקו אלפי לירות לנצרכים. זו השנה השניה שהמועה"ד מארגנת סדר ליל פסח בשביל מאות עולים מרוסיה. ה"סדר" נערך בבית הספר לבנות של תנועת האשה הדתית לאומית בקריית הרב הרצוג.

פעולות הווי דתי

מר זמרוני מסר על פעולות המועצה הדתית בשטח ההווי הדתי: במשך השנה מתקיימים אירועים דתיים וממלכתיים שונים, כגון חגיגות יום העצמאות, יום ירושלים, עצרת לזכר השואה והגבורה, עצרות תשובה, כנסי גבאים, אזכרה מרכזית לחללי מלחמת יוהכ"פ ועוד. המועצה מקיימת מבצעים מיוחדים, כגון מבצע בדיקת תפילין ומזוזות: כל שנה בחודש אלול מקיימת המועצה מבצע בדיקת תפילין ומזוזות ע"י סופרים מומחים ויראי שמים ללא כל תשלום. מאות מתושבי העיר, מכל העדות והחוגים, פונים לקבל שירות זה. אחרי מלחמת יום הכיפורים הצליחה המועה"ד לגייס עשרות זוגות תפילין וחילקה אותם לחיילים. מבצע נוסף שמקיימת המועה"ד הוא חלוקת ספרי קודש לבתי כנסת. הספרים נמסרים ללא תשלום אך מחייבים את סעיף הקצבות לבתי הכנסת. בתקציב המועה"ד יש סכום לא מבוטל למטרת מתן הקצבות לבתי כנסת, לתוספת בניה ושיפוצים וכו'. בדבר על הבעיות התקציביות סיפר מר זמרוני על הקשיים של המועצה בהשגת התקציבים המגיעים לה, אחרי שאושרו ע"י המוסדות.

יו"ר המועה"ד ר' שלמה זמרוני, בטקס חלוקת מילגות לבני ישיבות, ליד המזכיר ש. זר

שאלה: מהו מצב היחסים בין הנהלת הקואליציה הנוכחית, שיש בה גם נציגים של אגו"י ופאג"י, שאינם משתתפים במועצה הדתית?

תשובה: למען האמת והדיוק יש לציין כי עד היום לא נפגשנו עם הנהלת העיר החדשה, כי ההנהלה הוקמה רק בחודש מרץ ועדיין היא בשלב התארגנות. עלי להדגיש כי נציגי הקואליציה הקודמת, שהם הרוב בהנהלת העיר — המפד"ל, המערך והמי"ל — מאמינים ובטוחים שנמצא סיכום מכובד ומניח את הדעת בין העיריה והמועצה הדתית.

תכניות לעתיד

שאלה: מה הן תכנות המועצה הדתית לעתיד הקרוב?

תשובה: א. קבלת כמה רבני שכונות. ב. הקמת מבנה מתאים למשרדי המועצה הדתית ולשכת הרבנות. ג. הרחבת השירותים שלנו. ד. סיום בניין המקוה בקריית הרב הרצוג והפעלתה ע"י המועצה הדתית. ה. מציאת דרך לשיתוף פעולה והבנה הדדית בדרכי שלום בין כל חלקי האוכלוסיה הדתית בעיר. ראויה העיר בני ברק שישרור בה שלום ותשמש כעיר לדוגמה ולמופת ליהודים טובים בין איש לרעהו, בין מוסד לחברו, בין ארגונים ומוסדות שונים של היהדות הדתית בעיר.

לבני ברק
ליובלה
שלוחה
ברכתנו הנאמנה
לראש העיר וסגניו
לחברי המועצה
ולכל תושבי העיר
כה לחי!
"משהב"
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

לעירית בני־ברק
לראש העיר וחברי מועצתה
ברכת שגשוג ופיתוח
במלאת יובל שנים ליסוד העיר
אולשטיין
חברה להשקעה ולבנין בע"מ
טל. 784324

לעירית בני ברק
תושביה
מיסדיה
ובוניה
ברכה
נאמנה
ליובל העיר
קפלאוי יצחק
חברה לבנין בע"מ
בר כוכבא 17 — רמת־גן

לעירית בני־ברק
מייסדיה, תושביה ובוניה
ברכת שגשוג ופריחה
למלאת 50 שנה ליסוד העיר
בונים דירות מפוארות בכל חלקי העיר
שיוביץ את מאירוביץ
קבלני בנין בע"מ
רח' ירושלים 36 בני־ברק. המשרד:
טל. 786957; פתוח כל יום בשעות
5.00—7.00 אחה"צ — ביום ג' סגור

י. י. ש.
עסקי מימון בע"מ
רח' ירושלים 60 — בני־ברק
דירות מפוארות בנות 3, 4
חדרים ברח' ירושלים 49,
עם
הסקה מרכזית וכל הנוחיות
ברכות לבבינות
במלאת
50 שנה
ליסוד
בני־ברק
שוויצר יצחק
מנהל

לעירית בני־ברק והתושביה
ברכה ליובלכם
אחים גטניק
ביח"ר לביסקויטים
רח' סירקין 15 בני־ברק

לעירית בני־ברק
תושביה ובוניה
ברכה ליובלכם
פינת חמד אויר נפלא, נוף מרהיב עין
לשומרי מסורת הזדמנות בלהי חוזרת
ברחוב פרל 37 — 3 חדרים
חברת ראיית הנולד
לבנין בע"מ
טל': 728620, 725973

ליובל
בני ברק
ברכות נאמנות
לראש העיר וסגניו
לחברי המועצה, למקימיה ומייסדיה
ולכל תושבי העיר
אלקטרו־נתך בע"מ

חברה קדישא גחש"א ת"א־יפו והמחוז
מברכת
את ראש העיר, חברי מועצת העיריה
וכל תושבי בני־ברק
במלאת יובל שנים ליסוד בני־ברק

לראש העיר
לחברי מועצת העיר
ולתושבי בני־ברק
ברכה ליובל העיר
אינגי יעקב ויסברט
משרד מכני לבנין בע"מ

לתנועה הדתית־לאומית חלק מכריע בהקמת העיר

מאת י. גור

שיחה עם מר אהרן קופלוביץ סגן ראש העיר

לתנועת המזרחי והפועל המזרחי חלק מכריע ביסודה ובבנינה של בני ברק. גם מייסד־העיר וראש העיר הראשון, ר' יצחק גרשטנקורן נחשב מנאמני התנועה הדתית. — אם ב"ב נשארה עיר דתית יש להודות לחלוצי הפועל המזרחי שבנפשם [illegible] עזרו בהקמתה, בפיתוחה הכלכלית והרוחנית. הם שהשתתפו בנטיעת הפרדסים ובעיבודם, שזו היתה התשתית הכלכלית הראשונה לקיומה וביסוסה. הם שהתחתו פיסית בבנין ויצירה, היו בין פעלי התעשיה הראשונים ועזרו לפיתוחה של התעשיה בעיר, הניחו את היסוד לחנוך הדתי בהקימם את בית ספר הדתי הראשון. סניף הפועל המזרחי בבני ברק הוא מראשוני סניפי התנועה בארץ, ממנו יצאו רבים מראשי התנועה. לותיקי התנועה בעיר יש הרבה לספר על בניתה והתפתחותה של ב"ב וחלק של חברי התנועה בהגנה בבנין ויצירה בעיר בודאי ימצאו דרך להנציח זאת בספר היובל של התנועה בבני־ברק.

פנינו לסגן ראש העיר, מר אהרן קופלוביץ, שהוא מראשי התנועה בארץ, חבר מזכירות הועד־הפועל וההנהלה הארצית של המפד"ל ומראשי הסניף במקום, שיספר לנו במקצת על התנועה בב"ב על מעשיה והישגיה בעיר.

★

הישגים לתנועה

מאז הקמת העיר שמנו את הדגש לפיתוחה והתרחבותה בכיוורה בשכונות ושיכונים, היו אלה, "משכנות" (כיום משה"ב) חברת השיכונים והבניה של הפועל המזרחי. כיום נמצאים בעיר עשרה שכונים של התנועה עם אוכלוסיה גדולה כ"י, מבין המסתכנים עולים חדשים ותיקי התנועה.

★

שיכונים חדשים וישנים

מבין שיכוני הפועל המזרחי יש לציין במיוחד את השכון החדש בקרית הרצוג, ע"ש הרב הראשי לישראל הגרי"א הרצוג, זצ"ל עם מאות הדירות הזוגיות לעולים חדשים ולזוגות צעירים. בקרוב יכנסו לקרית הרצוג בבתים החדשים שנבנו באחרונה עוד כ־200 משפחות של זוגות צעירים שרובם חברי התנועה.

אנו דואג, בעזרת העיריה — ממשיך מר קופלוביץ — לפתוח את קרית הרצוג, להקים בה מועדונים לנוער ולמבוגרים, על התנועה תהיה החובה להקים שם סניף המפד"ל והמועדון שיהווה מפגש לחברים.

איש שיחנו ממשיך: "בקריה הוקמו שני מוסדות חנוך חשובים: המוסד של תנועת האשה הדתית לאומית, ביה"ס מקצועי לבנות בשתוף עם "אורט" בו מתחנכות — כ־400 בנות בתנאי פנימיה וקיימות שם שלוש כיתות במסלול פקידות, המוחזקות ע"י העיריה. המוסד השני הוא "הישיבה התיכונית" אשר שנים רבות לחכנו להקמתה, היא נכנסת כבר לשנה השלישית לקיומה. בראש הישיבה עומד הרב ר' יצחק גרוסמן, רבו של כפר יונה לשעבר, ולידו חבר מורים המתמסרים לקיומה והתפתחותה של הישיבה. הם נעזרים ע"י ועד ההורים וכן ע"י חברים פעילים מהסניף. מספר התלמידים בישיבה הולך וגדל, אך, מציין מר אהרן קופלוביץ, בחובתנו לעשות מאמצים להרחבתה של הישיבה ולהקים פנימיה לידה, ע"מ לאפשר לקבל תלמידים מחוץ לעירנו.

★

אחד הסניפים הגדולים בארץ

כמובן שכל הפעולות הללו נעשות על ידי מוסדות הסניף והנהלתו — מדגיש מר קופלוביץ — סניפנו הוא השני בגדלו בארץ, ומונה כשמונת אלפים חברים וחברות רשומים. הסניף מנוהל ע"י מזכירי הסניף, הח"ה א. י. מרחביה וי. א. זילברמן. הדבר מתבטא בטיפול האישי ובשרותים הנרחבים לכל. קיימים שרותים פעולות תרבותיות סדירות, במיוחד מסיבות ליל שבת, בהן לוקחים חלק מאות מחברינו ואוהדינו, כמו"כ קיימים מועדונים תנועתיים לנוער בשכונים אשר מרכזים סביבם מאות בני נוער.

★

בית "בני־עקיבא"

את גולת הכותרת של פעולת הסניף באחרונה, רואה מר קופלוביץ בהקמת בית בני עקיבא בעיר, שיהוה לתפארת העיר ולתפארת התנועה כולה.

אומר מר קופלוביץ, שהוא גם יו"ר הועד הציבורי להקמת הבנין:

"הבית יהיה בן שלוש קומות ונמצא כבר בשלבי בניה מתקדמים ברחוב [...], הבית יכיל בתוכו חדרי פעולה לשבטים וכן אולם גדול למסיבות ואסיפות. מאמץ רב מושקע בהקמת הבנין ותקוותנו — שבקרוב נוכל לסיים את בנייתו ולאפשר למאות בני הנוער במקום לקבל את הבנין לרשותם.

★

תנועת האשה הדתית לאומית

בין הישגי התנועה — מונה איש שיחנו את פעולות הברוכות של תנועת האשה הדתית לאומית בבני ברק, במיוחד בטיפולה בקרב העולים והחדשים בקרית הרצוג. תנועת האשה הדתית לאומית מחזיקה שני מעונות יום לילדים להורים ותיקים ועולים חדשים ע"י כך מתאפשרת לאם לצאת לעבודה לעזור בכלכלת הבית.

בסניף בני־ברק תופס מקום מרכזי בתי הכנסת של התנועה הנמצאים בעיר ובשכונות בכל שכוני הפועל המזרחי קיימים בתי כנסת של התנועה וכן קופת גמ"ח לידם. בבתי כנסת אלו מתקיימים שעורי תורה קבועים וכן פעולות חברתיות אחרות שבהם לוקחים חלק מספר רב של חברים.

בין הישגי התנועה, רואה סגן ראש העיר את הבנקים של התנועה. בבני ברק, בעיר נמצאים שני סניפים של בנק המזרחי המאוחד. אחד במרכז העיר והשני בפרדס כץ, סניפים אלו מאפשרים מתן שרותים כספיים לחברי התנועה ולאחרים.

מר קופלוביץ עמד על מעמדם של נציגי התנועה במועצת העיר, המיוצגת כיום ע"י חמשה חברים במועצת העיר אשר אחד מהם הד' י. גוטליב משמש כמ"מ ראש העיר והח"ה א. קופלוביץ ור. מרובקה כסגני ראש העיר והח"ה י. א. זילברמן, וה. בן צור כחברי הנהלת העיר. "השתתפותנו בניהול העיר מורגשת היטב" — מציין מר קופלוביץ — "וביחוד עם יותר השרותים בניהול העיר אנו מגיעים להישגים ניכרים במתן שרותים לתושבי העיר."

בנוגע בבעיות המועצה הדתית — אומר: "עלינו למצוא פתרון למתן השרותים הדתיים לכל תושבי העיר באמצעות המועצה הדתית, ע"י הסכם בינינו ובין אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל בנידון זה".

הוא מדגיש את החיוב של הקואליציה הנוכחית בה מיוצגים כמעט כל המפלגות דבר אשר מאפשר ניהול העיר בצורה נאותה ומסודרת.

★

המפלגות

בסוף דבריו מציין א. קופלוביץ, כי ביובל החמישים של העיר עלינו לזכור את פעולתם של החברים, משה בגנו, אשר כיהן שנים רבות כראש העיר וכן את חברי מועצת העיר לשעבר הד"ה אהרן מיכלסון, יצחק ציטרינבוים ויחזקאל רוזנביץ שבתקופת כהונתם הונחה התשתית לניהול העיר על ידינו, בשיתוף עם מפלגות אחרות, כך שבקדנציה האחרונה וכינו שראשות העיר היה בידינו והד' ישראל גוטליב שמש כראש העיר. נקודה — מסכם מר ק. את שיחתו אתנו — שלקראת השנים הבאות נראה את עירנו מתפתחת, מתגשמת ע"י הגדלת מוסדות התורה בעיר התורה.

אהרן קופלוביץ תפס עמדה בודים התנועתיים מיום עלייתו ארצה, בשנת תש"א בעלית הנוער וכניסתו לסקטור הדתי במקוה ישראל בשנת תש"ו היה בין מיסדי מושב תקומה של הפועה"מ. אחרי זמן נבחר כמזכיר הכללי של ארגון המושבים של הפועה"מ, בתקופתו טיפל בהקמת מושבים של הפועה"מ בנגב ובגליל. במשך כל השנים חבר המרכז והועד הפועל של הפועה"מ. בשנת תשכ"ד נבחר כראש המחלקה לעליה וקליטה של התנועה. בשנה האחרונה נבחר כחבר הנהלת המפד"ל הארצית, לעירית ב"ב הוא נבחר בשנת תשכ"ט וכיהן כיו"ר ועדת הכספים. באחרונה כסגן ראש העיר ויו"ר ועדת משנה לבנית ערים.

מראה כללי של האיזור שליד ישיבת פוניבז'

הגן הציבורי ליד העיריה

למעלה מ־20 אלף תלמידים במוסדות החנוך

מאת ס. ש. עינת

שיחה עם מר רפאל מרובקה סגן ראש העיר וראש המחלקה לחינוך ותרבות

בני־ברק ידועה כעיר התורה והישיבות, בת בתי אולפנא של כל הענפים והדעות ביהדות הדתית, החל מהישיבות הגבוהות הממשיכות את המסורת של ישיבות ליטא: פוניבז', סלובודקה ודומיהן והישיבות החסידיות של ויז'ניץ, גור, לובלין ודומיהן, עד לטיפוס החדש של הישיבה בא"י — הישיבה התיכונית שהוקמה לפני שנתיים, המוסדות לבנות דתיות "אור החיים" וביה"ס המקצועי לבנות של "תנועת האשה הדתית־לאומית". מוסדות אלה אינם שייכים לרשות החינוך העירונית. בני ברק גם ידועה ברשת החינוך העירונית המפותחת שלה, החל מגני הילדים עד לבתי"ס התיכוניים והמקצועיים על כל מגמותיהם השונים ביחוד עם מוסדות הישיבה תלמודי־תורה וה"חדרים" למעלה מ־20 אלף תלמידים.

בשיחתנו עם סגן ראש העיר וראש המחלקה לחינוך ותרבות של העיריה, מר רפאל מרובקה, שמענו על התפתחותו של החינוך העירוני ועל התכניות לעתיד. — אומר מרובקה: "גידולו והתרחבותו של החינוך העירוני חל עם קום המדינה. עד אז היה קיים בי"ס אחד לכל זרם חינוכי. עם קום המדינה וגידולה של העיר כשהוקמו שיכונים ושכונות נוספו מוסדות חינוך, ניבנו גני ילדים, בתי־ספר, בשכונות, וכן הוקמו מוסדות חינוך על־יסודיים. כעת מגיע מספר בתיה"ס בעיר ל־32, מהם — 26 בתי"ס יסודיים ו־6 על־יסודיים וכן קיימים 57 גני־ילדים. ברשת החינוך העירוני לומדים למעלה מ־16 אלף תלמידים, מהם למעלה מ־11 אלף — בחינוך היסודי, 2400 — בחינוך העל־יסודי ו־2600 בגני־הילדים העירוניים. תקציב העיריה לחינוך בשנה האחרונה מסתכם בכ־20 מיליון ל"י.

יש עוד להוסיף את מוסדות החינוך התורניים, לא עירוניים, הכוללים גם בני ישיבות שמספר תלמידיהם מגיעים לכ־4 אלפים, כך שבמוסדות החינוך בבני־ברק מתחנכים למעלה מ־20 אלף חניכים".

★

החינוך הממ"ד

על החינוך הממ"ד אומר איש־שיחנו: "החינוך הממ"ד תופס מקום נכבד ברשת החינוך בעיר. בגני הילדים מספרם גדול יותר: מתוך 57 גני הילדים בעיר שייכים 22 לממ"ד, 20 — חינוך העצמאי, ו־15 — מ"מ. מתוך 26 בתי־ספר יסודיים 9 — ממ"ד, 11 — חינוך עצמאי, ו־6 — מ"מ. מתוך 6 בתי ספר על־יסודיים, 3 ממ"ד, התיכון הדתי, בי"ס המקצועי לבנות בשיתוף עם "אורט" ותנועת האשה הדתית לאומית, והישיבה התיכונית".

לשאלתנו: איך השפיעה יסודה של הישיבה התיכונית על התפתחותו של התיכון הדתי ומה מצבו של החינוך העל־יסודי והמקצועי הדתי? עונה סגן ראש העיר: — "התיכון הדתי נוסד כתיכון לבנים ובנות, עם ייסודה של הישיבה התיכונית הפך התיכון־הדתי כבית ספר לבנות ואילו הבנים נשלחים לישיבה התיכונית בקרית הרצוג, שרכשה לה שם טוב ותופסת עמדה מכובדת ברשת החינוך העירונית.

התיכון־הדתי שנוסד ע"י הרב ש. בבברגר ז"ל; הוא מראשוני בתיה"ס התיכוניים הדתיים בארץ. עד עכשיו סיימו כ־20 מחזורים. יש גם להזכיר את גידולו והתפתחותו של ביה"ס המקצועי לבנות בקרית הרצוג של תנועת האשה הדתית לאומית, כשהעיריה משתתפת, חלקית, בהחזקתו. כן יש להוסיף שקיימים עוד מוסדות חינוך על־יסודיים שאינם שייכים לרשת החינוך העירונית, כגון: המוסד החינוכי הדתי לבנות "אור החיים", מפעל ארצי כביר עם פנימיה המונה 1200 חניכות מכל חלקי הארץ, את ביה"ס המקצועי השייך לרשת "תורה ומלאכה" בו לומדים 250 תלמידים ומפעל בשיתוף עם חברות "בצפון אוטו", במפעלי הרכב "פולקסווגן".

★

עיר "חצרות" ו"חדרים"

על רשת ה"חדרים" אומר מר מרובקה: "בני־ברק, כעיר הישיבות ו"חצרות" אדמו"רים, קיימים בה ת"ת ו"חדרים" שאין להם קשר עם מוסדות החינוך הממלכתיים. מספרם לא מבוטל והם תופסים עמדה ניכרת במוסדות החינוך בעיר. מעריכים שיש בהם למעלה מאלף התלמידים.

מר מרובקה, שכאמור נבחר לעבוד כראש המחלקה לחינוך ותרבות רק לפני חודשיים, ציין בשיחתנו את חלקם של קודמיו במחלקה זו, בעיצוב דמותו של החינוך בעיר, את מר משה בגנו שכיהן כראש העיר ומ"מ כ־16 שנה ובמשך כל הזמן עמד בראש המחלקה לחינוך, את ראש העיר הקודם, וכעת מ"מ ראש העיר מר ישראל גוטליב, שגם הוא במשך כהונתו בעיריה עמד בראש המחלקה לחינוך, וגם לעת תורם מנסיונו בעבודתו כראש המחלקה.

★

ריפורמה בחינוך

שאלנו את ראש המחלקה: מהן תכניותיו במערכת החינוך לתקופה הקרובה.

על כך השיב: "כבעיה המרכזית והחשובה ביותר אני רואה בביצוע הריפורמה בחינוך, תכנון מחדש של החינוך היסודי והעל־יסודי, וכן לפתח את החינוך המקצועי בצורה שהעיר תהווה מרכז לחינוך מקצועי לכל הסביבה, כמו כן נדאג לביסוס והרחבתה של הישיבה התיכונית; בתוך זה הקמת פנימיה ליד הישיבה, שתוכל לקלוט תלמידים מחוץ למקום. בתכניתנו להקים סמינר "בית־יעקב" נוסף על־ידי פיצולו של הסמינר הקיים המונה 21 כיתות ואין באפשרותו להתרחב.

בינתיים כבר החלטנו לבנות אולם להתעמלות ולכינוסים בבית הספר "משואות", הוחלט גם להוסיף כיתות נוספות במספר בתי־ספר; בינהם לישיבה התיכונית, לבי"ס "לפידות" ו"שאר יעקב", להתחיל בבניית האולם והמעבדות בתיכון הדתי ועוד".

★

דגש לנוער שוליים

למרות המצב הבטחוני תפעל המחלקה לחינוך בארגון הקייטנות לתלמידי בני־ברק גם השנה. יחד עם זאת עומד ראש המחלקה לחינוך על הבעיות של נוער השוליים. אומר מר מרובקה: אני חושב לשים דגש מיוחד לנוער־השוליים. יש תכנית להקים בי"ס מקצועי לתלמידים מבתי"ס יסודיים ועל־יסודיים, מוסד זה יוקם במסגרת רשת מרכזי־נוער המוקמים כיום בארץ, בשיתוף עם משרד החינוך, התלמידים ישהו במוסד יום שלם ויעסקו בלימוד ובעבודה.

מר מרובקה סיפר על התכניות בשטח התרבות, במסגרת מחלקתו לחינוך ותרבות, בין היתר: "נמצאים בשלבי תכנון הקמת מרכז תרבות נוער ונופש (מתנ"ס), באיזור פרדס־כץ. המבנה יוקם על שטח של 10 דונם. הממשלה מקציבה למטרה זו מ"קרן וולפסון" חמישה מיליון ל"י. התכנית אושרה באופן סופי בפגישתי במשרד החינוך ביחוד עם ישראל גוטליב.

"בשיתוף עם המחלקה לתרבות תורנית של משרד החינוך והתרבות, אנו מתכננים פתיחת חוגים ומועדונים בכל רחבי העיר בעיקר בשכונות".

מר מרובקה שכיהן בקדנציה הקודמת כראש הוועדה לזוגות־צעירים של העיריה, ממשיך להתעניין בנושא זה ועל כך הוא מספר: בתכניתי להתחיל בפעולה מיוחדת למשוך זוגות צעירים דתיים לבני־ברק בעיקר באיזור קרית הרצוג ופרדס־כץ בכדי שיתרמו לרמה התרבותית והחינוכית בשכונות. כן ברצוני לטפל בארגון מחדש של המנגנון העירוני ויעולו.

רפאל מרובקה הוא מראשי חוגי הצעירים של המפד"ל, מכהן כחבר ההנהלה הארצית של המפד"ל, ריכז את הוועדה הארצית לחינוך של "חוגי הצעירים" ובאחרונה עבד בבית התנועה כראש המחלקה לחקר והסברה של המפד"ל. הוא יליד בני־ברק להורים מוותיקי העיר, התחנך במוסדות החינוך של המזרחי בעיר וכן בישיבת כפר הרואה, בוגר אוניברסיטת ירושלים למתמטיקה ופיזיקה בתואר מ. א. ממייסדי "חוגי הצעירים" בבני־ברק, ניהל תיכון ערב "גבע" ותיכון עירוני דתי בכפר־סבא. למועצת עירית ב"ב נבחר לפני חמש שנים. בקדנציה האחרונה עם כינונה של הקואליציה נבחר כסגן ראש העיר וכראש המחלקה לחינוך ותרבות.

דין־תורה אצל הרב קוק זצ"ל

מאת יצחק גרשטנקורן

זהו הפרק מתוך הספר "זכרונות על בני־ברק", חלק ראשון תרפ"ד—תרצ"ד, תש"ה, עמודים קי"ז—קי"ח. במסגר ספרו המחבר, ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל, מייסדה של בני־ברק והעיריה, על דין הדברים שהיו לו עם ר' זאב חיים ליפשיץ ע"ה, חברו למשלחת, שנסעו לארץ ישראל מאביב השפלה, כדי לתור נחלה בשביל "חברת בית הזה" שהוקמה בפולין.

ר' זאב חיים ליפשיץ ז"ל, שאף על פי שנדמה בפני ההברה שהעסק אינו כדאי שעליך לפרק את החברה ולהחזיר את הכספים לחברים.

בינתיים האחרון עלה במוחו של ר' יצחק גרשטנקורן להציע את העניין לדין תורה בפני הרב קוק זצ"ל.

להלן הפרק המספר על הדיון:

מוצאי יו"ט של פסח הלכנו שנינו, חברי ליפשיץ ואני, לעמוד לדין־תורה לפני הרב קוק זצ"ל. חברי התובע וטענתו היתה: הואיל ואינו רואה כאן כל בסיס לפרנסה לעת עתה בשביל חברינו, בני המעמד הבינוני ששלחונו לתור לפניהם מקום מגורים ונחלה בארץ, על כן רואה הוא שמחובתו להיות שליח נאמן לשולחיו ולא להניח לי לגמור כל קניה כאן, עד שהוא שניו אחר ידיה לורשה ומסור להחברה דו"ח על המצב לאמיתו.

בעיקר עומד היה על דעתו, כבסיס לטענותיו, שמכיר הוא במחסור גמור במצבם של חברינו שמחוסרי אמצעים הם ואין ידם משגת להכניס כספים כה מרובים כדי תשלום דמי הקרקע. בתוך כדי טענותיו היה מתלהב והלך ומתנפל עלי, שאיני אלא גנב וכיוצא בזה. כשהפסיק אותו הרב באמצע ושאלהו קושיות, אם יש אתו הוכחות על הגנבה שבידי, ענה, שלדעתו קשה גניבת דעת מגניבת ממון, ואין לך עוד גונב דעת הבריות יותר ממני במעשה הקניה שאני עומד לעשות, ואף בציבור פה כשלצבנו באמרי: טובה הארץ מאד מאד.

לטענה־כענתי: הואיל ואני בלבד הייתי שליחה הרשמי של החברה, בתוקף הבחירות בתוך החברים כי הוא אינו אלא יועץ בטפה לפי הצעה עצמו, — אינו רשאי לעכב בידי בשום מעשה, ולא עוד אלא אפילו משלוח הכסף לכאן על שמות חברינו לא לפי החלטת הועד נעשה, אלא על דעת עצמי בתוך גימוס בדא. ולפיכך אין כוחו יפה להפריע לי בגילוי שליחותי, ואני דורש עכשיו שיסלק ידו מהמגוי, ויעמיד את הכסף המופקד לרשות הקניה בדין.

הרב קוק זצ"ל דן בענין בשיקול דעת מרובה ולבסוף הוציא פסק דין כזה:

א) הבדל רב יש בין יחיד לציבור: יחיד שבא לשאול בעצה, אם לעלות לארץ ולהשתקע בה אם לאו, הרשות נתונה לחוות דעה וליתן עצה כפי הבנת הלב. אבל ציבור שאני; מי שבידיה ציבור כדעתו ודעתו ומביא אותו כלצלוה לארץ אינו אלא כבחינת מרגל בגיד, "מוציא דיבה הארץ רעה".

ב) מה שנוגע להכשרותו של חברי שאין יד החברים משגת לשלם דמי הקרקע, בקבלני שאין ציבור עני בעולם, ומי זה יאמר, שיש לערוך את החשבון בשביל אותם החברים בלבד שנרשמו להברה עד עכשיו? אם לא ההיה היכולה בידי כי שהוא באלה לזכות בחלקם כחומר אמצעים, יבואו יהודים אחרים בעלי יכולת ויקנו חלק ונחלה לעצמם ויספקו כספים כדי תשלום דמי הקרקע.

ג) מתוך מה שנתברר שהשליח לקניה אינו אלא אני בלבד, אסור לו לעכב עוד הוצאת הכסף המופקד, אלא חייב להפקידו מלו לשם ביצוע הקניה לפי ראות עיני.

לראש העיר
ולעירית בני־ברק ותושביה
ב ר כ ה
ליובל העיר
אחים עזורי — לוי ודעבול
להשקעות בע"מ
רמת־גן היראה 6

לעירית בני־ברק
הנהלתה ומועצתה
ברכה לבבית — ליובל העיר
אליאב
חברה לפיתוח וקבלנות בע"מ
בר כוכבא 8 • בני־ברק

לעירית בני־ברק
הנהלתה
ולכל תושבי העיר
ברכת שגשוג ופריחה
ליובל העיר
אריגי פיק בע"מ

לעירית בני־ברק
להושביה, לבוניה ומייסדיה
ברכה נאמנה — ליובל העיר
אריגי רפפורט בע"מ

הצופה, יום שישי, י"ז סיון תשל"ד 7.6.74

לשכת הרבנות המועצה הדתית
בני־ברק

לעיר בני־ברק

בהגיעה ליובל — כה לחי!

מי יתן ורוח המייסדים: תורה — אהבת ישראל וחיבת ציון תדריך את הממשיכים, ויקוים בנו „ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום"

שלמה זמרוני
יו״ר

עם יובל ה־50
של עירנו בני־ברק

עיר התורה והעבודה

ברכה
לתושביה, מייסדיה ובוניה

מאחלת:
תנועת תורה ועבודה
התאחדות הפועל המזרחי המפד״ל
סניף — בני־ברק

ברכותינו
לעיר

בני־ברק
ליובל ה־50

עונג
רהיטי ילדים ונוער
רהיטי גן ומרפסת
בני־ברק
מנהל כללי / ש. שורצובסקי

ONEG עונג

לבני־ברק
העיר ותושביה

בהגיעה ליובל

כה לחי!

חוטי קיסריה בע״מ
רח׳ מדיקין 13, בני־ברק

לעירית בני־ברק
ולתושביה

ברכות נאמנות
בהגיע עירכם ליובלה

אברהם בוני
ראש המועצה המקומית
גבעת שמואל

לעיר בני־ברק
ולתושביה

זר ברכות

„זיון" בע״מ
יצרני
„ר״ב" • „ר״ב־ספציאל" • „ר״ב־אקטיב" •
ואבקת הכביסה „רך"

ליובל ה־50

של העיר בני־ברק

זר ברכות

לפיתוחה ושגשוגה של העיר

חברת מ. וויסבורד ובניו בע״מ
רח׳ יואל 17 בני־ברק

עירית רמת־גן

מברכת את

ראש עירית בני־ברק

נבחריה ★ מייסדיה ★ תושביה

ליובלם

כה לחי!

ד״ר ישראל פלד
ראש העיריה

לתושבי בני־ברק
לבוניה ועושיה

ברכות מאליפות

במלאת 50 שנה ליסודה

הנהלת „דן"

לעירית בני־ברק

ולכל תושבי העיר

ברכות מאליפות

ליובלכם

ישראל אדלר חברה לבנין
בע״מ
רח׳ הרב קוק 10 בני־ברק

תושבי בני־ברק

נוסעים ברכבת ישראל
מתחנת ת״א צפון (ליד האיצטדיון ר״ג)

לירושלים — באר־שבע — דימונה,
• לנתניה
• חדרה
• חיפה
• ונהריה.

הנהלת רכבת ישראל

לבני־ברק

העיר, תושביה ובוניה
ברכות נאמנות
איחולי שגשוג והתפתחות
בהגיעה ליובל

מסילת סיגמה בע״מ

ברכת „דובק"
ל־50 שנות בני־ברק

לעיר בני־ברק
ותושביה

שלוחה
ברכה לבבית

במלאות 50 שנה
לייסוד העיר
בני־ברק

מעליות ישראליפט
רח׳ הקישון 31, (אזור התעשיה)
בני־ברק

לראש העיר
לחברי ההנהלה
ולחברי המועצה

ברכת שגשוג
במלאת יובל שנים
ליסוד העיר בני־ברק

מ. גולדין — חברה קבלנית לבנין בע״מ
גרשור — חברה קבלנית לבנין בע״מ
רח׳ ירושלים 51 בני־ברק

לעירית בני-ברק
שלוחה ברכתנו
לרגל יובל השנים
א.ס.י.ל. ישראל

א.ס.י.ל. ישראל בע״מ תעשיות אלקטרוניקה
A.S.I.L. ISRAEL LTD. electronics industries

לראש עירית בני־ברק
נבחריה ותושביה
ברכת שגשוג ופתוח

ליובלכם

מועצה מקומית קרית־אונו
אביגדור ורשה — ראש המועצה

לראש העיר בני־ברק
להנהלתה ולמועצתה
ברכה ליובלכם

דוד ברסי בע״מ
חברה לבנין ועבודות ציבוריות
הרצל 75 רמת־גן (בית אואזיס)

לבני־ברק
בהגיעה ליובל
ברכות

גרסטנפלד—פקל
קבלני בנין בע״מ
רח׳ ר׳ עקיבא 147
בני־ברק

ברכותינו ליובל ה־50
לעיר בני־ברק

איחולי שגשוג ופיתוח

מסוף מכולות גהה / בני־ברק
חברת אוברסיז קומרס בע״מ
בית כלל, יהודה הלוי 62 — תל־אביב

ראשי הרשויות המקומיות בישראל

מברכות את עירית בני־ברק

ואת ראש העיר

הרב יצחק מאיר
ליובל ה־50

בברכת פיתוח והרחבה — כה לחי!

פנחס אילון
יו״ר מרכז השלטון המקומי

הבנק השומר אמונים לכל אחד

לבני-ברק
ותושביה
במלאת
יובל

ברכת
בנק
המזרחי המאוחד
בע״מ

מפאן-לון אליך...
עכשיו תוכל
גם אתה
לרכוש לך דירה
באיזור היפה
של בני-ברק

באחד המקומות היפים בבני-ברק, ברח׳ אבן-גבירול פינת סוקולוב, מקימה פאן-לון דירות איכות בנות 3, 4-1 חדרים. גימור מעולה, הקפדה על איכות הבניה ועל איכות הסביבה. בחודשים אפריל—מאי יקבל כל רוכש דירת פאן-לון אירוח של שלושה ימי חול במלון פאן־אמריקן ים המלח.

*

רשימת משרדי המכירות:
הרצליה — רח׳ סוקולוב 58, טל. 937578; הדר־יוסף (תל־אביב) — רח׳ ההגנה, טל. 947043; חולון — שנקר 47, טל. 845254; אשדוד — רוגוזין 4, טל. 055-25861; בני־ברק — ... טל. 786191/2; ... 20 (פינת רבי עקיבא), טל. 786191/2; בת־ים — רוטשילד 22, טל. 883395; לוד — שד׳ צה״ל ... טל. 240236, 5

פאן-לון

עידן-יועצים לפרסום

ביה״ס התעשייתי צ׳מפיון מוטורס — בשיתוף משרד העבודה — רשת תורה ומלאכה ע״ש פנקס

מברכת את העיר בני־ברק
ביום חגה
ביובלה ה־50

هكذا عن الأصل